

UNIVERZITET U NOVOM SADU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET

VRSTE, STRUKTURE I NAMENE FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA

- Primena Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS, MFSI) treba da rezultira dobijanjem finansijskih informacija, tj. finansijskih izveštaja, čije su osnovne odlike:
 - **razumljivost,**
 - **važnost,**
 - **pouzdanost i**
 - **uporedivost.**
- Finansijski izveštaji su **skup informacija** o finansijskom položaju, uspešnosti, promenama na kapitalu i novčanim tokovima jedne kompanije i predstavljaju funkcionalnu i vremenski zaokruženu celinu poslovnih procesa koji su se dogodili u jednoj kompaniji i kao takvi, čine podlogu svake racionalne analize.

- Za uspešno poslovanje preduzeća i uspešno obavljanje revizije neophodno je poznavati osnovne postavke analize finansijskih izveštaja.
- Zadaci finansijskih izveštaja:
 - 1. osnova za donošenje odluka** (informaciona uloga),
 - 2. osnova za raspodelu, i**
 - 3. oporezivanje.**
- Suština definisanja pojma analize finansijskih izveštaja nalazi se u shvatanju da analiza treba da podvrgne posmatranju, ispitivanju, oceni i formulisanju dijagnoze onih procesa koji su se desili u kompaniji i koji se kao takvi nalaze sažeti i opredmećeni u okviru finansijskih izveštaja.

- Dobro organizovano računovodstvo obezbeđuje sistematsku i hronološku evidenciju poslovnih transakcija i drugih događaja, te ono obezbeđuje i zaokruženu sliku efekata poslovnih transakcija u obliku godišnjeg izveštaja.
- **Godišnji izveštaj** je stoga postao zakonom i regulativom propisana obaveza za kompanije, a samim tim i predmet analize.

- Sve aktivnosti kompanije usmerene su na kreiranje vrednosti za vlasnike i poverioce. Kreiranje vrednosti za ove interesne grupe odvija se kroz tri aktivnosti:
 - finansijske,
 - investicione i
 - poslovne.

Finansijske aktivnosti - pribavljanje kapitala iz sopstvenih i pozajmljenih izvora

Investicione aktivnosti - ulaganje novca koji je prethodno pribavljen u finansijskoj aktivnosti

Poslovne aktivnosti - ostvarivanje ključnih prihoda (prihoda od prodaje i drugih prihoda) i ključnih rashoda (troškovi amortizacije, materijala, zarada i drugi troškovi).

- Sve pomenute aktivnosti predstavljaju poslovne događaje (transakcije) koje računovodstvo beleži i na kraju poslovne godine sažima u **finansijskim izveštajima**.
- Dakle, sve aktivnosti jedne kompanije materijalizovane su u sledećim finansijskim izveštajima:
 - BILANS STANJA,
 - BILANS USPEHA,
 - IZVEŠTAJ O TOKOVIMA GOTOVINE i
 - IZVEŠTAJ O TOKOVIMA NA KAPITALU.

INVESTICIONE

Kratkoročna sredstva:

- Gotovina, potraživanja, zalihe, utrživi finansijski instrumenti (akcije, obveznice i sl.)

Dugoročna sredstva:

- Nekretnine, postrojenja, oprema
- Ulaganja u akcije i obveznice
- Nematerijalna sredstva

POSLOVNE

- Prihodi od prodaje
- Troškovi prodatih proizvoda ili
- Nabavna vrednost prodane robe
- Troškovi prodaje
- Troškovi opšte uprave i administracije
- Troškovi kamata na kredite
- Troškovi poreza na dobitak

FINANSIJSKE

Tekuće, kratkoročne obaveze:

- Dobavljači, obaveze za poreze,
- Obaveze za zarade itd.

Netekuće, dugoročne obaveze:

- Obaveze za obveznice
- Zadržani dobitak
- Akcijski kapital

Bilans uspeha

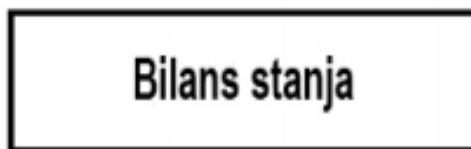

Izveštaj o tokovima gotovine

Bilans stanja

Izveštaj o promenama na kapitalu

Bilans stanja

- Efekti određenih aktivnosti mogu se videti i u drugim izveštajima.
- Npr., **efekti finansijskih aktivnosti** mogu se videti i u bilansu uspeha (plaćanje kamate na uzete kredite, kamate na obveznice i slično), dok se efekti isplaćenih dividendi (finansijska aktivnost) mogu videti u izveštaju o novčanim tokovima. Efekti investicione aktivnosti (prodaja stalnih sredstava uz ostvarenje dobitaka ili gubitaka na prodaji, obezvređenje tih sredstava) mogu se videti i u bilansu uspeha.
- Upravo zbog toga, radi analize celine poslovanja neke kompanije kao predmet analize pojavljuju se svi finansijski izveštaji. Jedino je na taj način moguće sagledati celinu poslovanja neke firme. Izostavljanje bilo kojeg izveštaja iz analize dovelo bi analitičara do pogrešnih zaključaka i takva analiza ne bi prikazala potpunu sliku svih aktivnosti koje kreiraju vrednost.

BILANS STANJA

- predstavlja trenutnu sliku finansijskog položaja neke kompanije na određeni dan
- prikazuje **veličinu i strukturu sredstava i izvora finansiranja**
- Struktura sredstava, aktiva, ukazuje na način na koji su sredstva uložena (investiciona aktivnost), dok struktura izvora finansiranja, pasiva, ukazuje na efekte finansijske aktivnosti, odnosno finansijsku strukturu (konstituciju) nekog preduzeća.

Bilansna ravnoteža

<i>Aktiva</i>	<i>Pasiva</i>
Imovina	Obaveze
	Kapital

=

Imovina = obaveze + kapital

- Bilans stanja kao računovodstveni izveštaj sadrži veći broj različitih informacija koje su potrebne korisnicima za utvrđivanje finansijskog položaja. Međutim, te informacije su klasifikovane u grupe sličnih informacija kako bi se korisnicima olakšalo iznalaženje potrebnih informacija. Informacije koje treba iskazati u bilansu stanja treba razvrstati rukovodeći se određenim, prepoznatljivim kriterijumom.
- U aktivi se pozicije slažu po rastućoj likvidnosti a u pasivi po opadajućoj dospelosti.
- **Aktiva je uvek jednaka pasivi, odnosno, sredstava uvek moraju biti jednaka svojim izvorima.**

- Raspored pozicija bilansa stanja po kriterijumu rastuće likvidnosti u aktivi i opadajuće dospelosti u pasivi.

Aktiva (rastuća likvidnost)

Nekretnine, postrojenja i oprema

Nematerijalna sredstva

Dugoročni finansijski plasmani

Zalihe

Potraživanja

Novac i novčani ekvivalenti

Pasiva (opadajuća dospelost)

Sopstveni kapital

Dugoročne obaveze

Kratkoročne obaveze

*Tekuće obaveze
(dobavljači i druge obaveze)*

Grupa računa, račun	Pozicija	AOP	Napomena broj	Iznos	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3		5	6
	A. AKTIVA				
	STALNA IMOVINA (002+003+004+007)	001			
00	I. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL	002			
01	II. NEMATERIJALNA ULAGANJA	003			
	III. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (005+006)	004			
020, 022, 023, 024, 026, 027 (deo) i 028 (deo)	1. Nekretnine, postrojenja i oprema	005			
021, 025, 027 (deo) i 028 (deo)	2. Biološka sredstva	006			
	IV. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (008+009)	007			
030 do 032	1. Učešće u kapitalu	008			
033 do 039 minus 037	2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	009			
	B. OBRтна IMOVINA (011+012+017)	010			
10 do 15	I. ZALIHE	011			
	II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (013+014+015+016)	012			
20, 21 i 22	1. Potraživanja	013			
23 minus 237	2. Kratkoročni finansijski plasmani	014			
24	3. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	015			
27 i 28 osim 288	4. Porez na dodatnu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja	016			
288	III. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	017			
	V. POSLOVNA IMOVINA (001+010)	018			
29	G. GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA	019			
	D. UKUPNA AKTIVA (018+019)	020			
88	Đ. VANBILANSA AKTIVA	021			

Bilans stanja - aktiva

Bilans stanja - pasiva

Grupa računa, račun	Pozicija	AOP	Napomena broj	Iznos	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3		4	
00	PASIVA A. KAPITAL (102+103+104+105+106-107-108)	101			
30	I. OSNOVNI I OSTALI KAPITAL	102			
31	II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL	103			
32	III. REZERVE	104			
33	IV. REVALORIZACIONE REZERVE	105			
34	V. NERASPOREĐENA DOBIT	106			
35	VI. GUBITAK	107			
37 i 237	VII. OTKUPLJENE SOPSTVENE AKCIJE	108			
	B. DUGOROČNA REZERVISNJA I OBAVEZE (110+111+114+119)	109			
40	I. DUGOROČNA REZERVISANJA	110			
41	II. DUGOROČNE OBAVEZE (112+113)	111			
	1. Dugoročne krediti	112			
	2. Ostale dugoročne obaveze	113			
	III. KRATKOROČNE OBAVEZE (115+116+117+118)	114			
42	1. Kratkoročne finansijske obaveze	115			
43 i 44	2. Obaveze iz poslovanja	116			
47 i 48	3. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost i ostalih javnih prihoda	117			
45, 46 i 49, osim 498	4. Ostale kratkoročne obaveze i pasivna vremenska razgraničenja	118			
498	IV. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	119			
	V. UKUPNA PASIVA (101+109)	120			
89	G. VANBILANSNA PASIVA	121			

BILANS USPEHA

- računovodstveni izveštaj u kojem su iskazani ostvareni prihodi i rashodi preduzeća u određenom obračunskom periodu (**periodičan izveštaj**)
- smisao ovog izveštaja je u činjenici da se prihodi i rashodi prikazuju za određeni period, tako da se i njihova razlika (dobitak ili gubitak) odnosi na taj period
- bilans uspeha može da bude u obliku dvostranog računa ili u obliku jednostranog računa
- Ako je bilans uspeha u obliku dvostranog računa na levoj strani se iskazuju rashodi i pozitivni finansijski rezultat, a na desnoj strani se iskazuju prihodi i negativni finansijski rezultat.
- Ako je bilans uspeha u obliku jednostranog računa prvo se iskazuju prihodi, potom rashodi i na kraju finansijski rezultat kao razlika među njima.

- Kada govorimo o sastavljanju bilansa uspeha, zapravo mislimo o finansijskom izveštaju za određen vremenski period (jedan mesec, kvartal, polugodište ili godina).
- **Dobitak** se ovde javlja kao osnovno merilo uspešnosti preduzeća kao celine, a dobitak obračunat u bilansu uspeha je često i komponenta nekih bitnih finansijskih pokazatelja (dobitak po akciji, stope prinosa i sl.).

Elementi koji određuju visinu dobitka su **prihodi** i **rashodi**.

- **PRIHODI**, u skladu sa MRS, definišu se kao povećanja ekonomskih koristi tokom obračunskog perioda u obliku priliva ili povećanja sredstava, odnosno smanjenja obaveza što dovodi do povećanja sopstvenog kapitala.

Prihode treba odvojiti od dobitaka!

- **Prihodi** predstavljaju povećanje sredstava (smanjenje obaveza) koje proističu iz redovnog poslovanja preduzeća (poslovni i finansijski prihodi).
- **Dobici** predstavljaju stavke koje zadovoljavaju kriterijume prihoda, ali proističu iz rizičnih i nepredvidivih aktivnosti preduzeća (dobici na prodaji nekretnina, postrojenja i opreme, dobitak na prodaji dugoročnih hartija od vrednosti i sl.).

- Dobici su po kvalitetu nižeg ranga od poslovnih prihoda, zato što su posledica nastanka događaja koji nisu kontinuirani, odnosno koji su sa aspekta preduzeća neponovljivi (prodaja dugoročnih sredstava nije kontinuirana i stabilna aktivnost preduzeća, već je posledica menadžerske odluke da ovom prodajom ostvari novčana sredstva za pokriće potreba održanja tekuće likvidnosti).
- Dobici se uključuju u kategoriju **ostalih prihoda** preduzeća.

- RASHODI, kao negativna komponenta ukupne uspešnosti preduzeća se u MRS tretiraju kao gubici i troškovi koji proističu iz uobičajenih aktivnosti (**poslovni, finansijski rashodi**).
- Nastanak rashoda povezan je sa **povećanjem obaveza** ili sa **smanjenjem sredstava** (nekretnine, zalihe, gotovina i sl.), odnosno rashodi su povezani sa trajnim odlivom vrednosti iz preduzeća.
- Pored poslovnih i finansijskih rashoda, preduzeća ostvaruju i **gubitke**.

- Gubici predstavljaju stavke koje zadovoljavaju definiciju rashoda, ali proističu iz nepredvidivih i neočekivanih, nepovoljnih događaja (prodaja dugoročnih sredstava po vrednosti nižoj od knjigovodstvene i dr.).
- U bilansu uspeha potrebno je odvojeno iskazati rashode i gubitke jer oni na različite načine doprinose procenama buduće sposobnosti preduzeća da ostvaruje novčane tokove.
- Gubici na prodaji imovinskih delova (dugoročnih sredstava, finansijskih instrumenata i zaliha) čine kategoriju ostalih rashoda preduzeća.

- POSLOVNI PRIHODI I POSLOVNI RASHODI
 - POSLOVNI DOBITAK ILI POSLOVNI GUBITAK
- FINANSIJSKI PRIHODI I RASHODI
 - DOBITAK FINANSIRANJA ILI GUBITAK FINANSIRANJA
- OSTALI I VANREDNI PRIHODI
 - OSTALI I VANREDNI DOBITAK ILI OSTALI I VANREDNI GUBITAK

BRUTO REZULTAT PREDUZEĆA

- FINANSIJSKI REZULTAT
 - BRUTO DOBITAK
 - BRUTO GUBITAK
- POREZI I DOPRINOSI IZ DOBITKA
- NETO REZULTAT PREDUZEĆA

- Prihodi od prodaje robe i usluga (**poslovni prihodi**) — ova vrsta prihoda čini osnov poslovanja privrednog društva.
- **Finansijski prihodi** — ovu vrstu prihoda čine uglavnom prihodi od kamata i dividendi
- **Vanredni prihodi** — ova vrsta prihoda nastaje po osnovu prodaje hartija od vrednosti, osnovnih sredstava za rad privrednog društva, smanjenja obaveza i sl.
- **Poslovni rashodi** — u poslovne rashode spada nabavna vrednost prodate robe, troškovi materijala, zarada, amortizacije i slično.
- **Finansijski rashodi** — uglavnom su to rashodi po osnovu kamata ili negativnih kursnih razlika.
- **Vanredni rashodi** — nastaju kao posledica nepredviđenih poslovnih događaja na koje privredno društvo ne može da utiče

Bilans uspeha

Grupa računa, račun	Pozicija	AOP	Napomena broj	Iznos	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	4	5	6
	A. PRIHODI I RASHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA	201			
	I. POSLOVNI PRIHODI (202+203+204-205+206)				
60 i 61	1. Prihodi od prodaje	202			
62	2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	203			
630	3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	204			
631	4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	205			
64 i 65	5. Ostali poslovni prihodi	206			
	II. POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	207			
50	1. Nabavna vrednost prodate robe	208			
51	2. Troškovi materijala	209			
52	3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	210			
54	4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	211			
53 i 55	5. Ostali poslovni rashodi	212			
	III. POSLOVNA DOBIT (201-207)	213			
	IV. POSLOVNI GUBITAK (207-201)	214			
66	V. FINANSIJSKI PRIHODI	215			
56	VI. FINANSIJSKI RASHODI	216			
67 i 68	VII. OSTALI PRIHODI	217			
57 i 58	VIII. OSTALI RASHODI	218			
	IX. DOBIT IZ REDOVNOG POSLOVANJA (213-214+215-216+217-218)	219			
	X. GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA (214-213-215+216-217+218)	220			
69 osim 699	B. VANREDNE STAVKE	221			
	I. VANREDNI PRIHODI				
59 osim 599	II. VANREDNI RASHODI	222			
	III. DOBIT PO OSNOVU VANREDNIH STAVKI (221-222)	223			
	IV. GUBITAK PO OSNOVU VANREDNIH STAVKI (222-221)	224			
	V. DOBIT PRE OPOREZIVANJA (219+223-220-224)	225			
	G. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA (220+224-219-223)	226			
	D. POREZ NA DOBIT	227			
	Đ. NETO DOBIT (225-227)	228			
	E. NETO GUBITAK (227-225) ili (226+227)	229			

Klase kontnog plana

- 0 Neuplaćeni upisani kapital i stalna imovina
- 1 Zalihe
- 2 Kratkoročna potraživanja plasmani i gotovina
- 3 Kapital
- 4 Dugoročna rezervisanja i obaveze
- 5 Rashodi
- 6 Prihodi
- 7 Otvaranje i zaključivanje računa
- 8 Vanbilansna evidencija
- 9 Obračun troškova i učinaka

Brzo uporedjivanje

- Zbir konta klase 6 - UKUPNI PRIHODI
- Zbir konta klase 5 - UKUPNI RASHODI
- Razlika FINANSIJSKI REZULTAT

Brzo uporedjivanje

- Zbir Klase 3 Kapital
- Zbir Klase 4 Obaveze
- Odnos zbir klase 3 i klase 4 stepen zaduženosti

Aktiva	Pasiva
Klasa 0 Neuplaćeni upisani stalna imovina	Klasa 3 Kapital
Klasa 1 Zalihe	
Klasa 2 Kratkoročna	Klasa 4 Dugoročna obaveze

Aktiva	Pasiva
Vanbilansna sredstva	Izvori vanbilansnih sredstava

Rashodi	Prihodi
5 Rashodi	6 Prihodi

7 Otvaranje i zaključivanje računa

IZVEŠTAJ NOVČANIH TOKOVA

- izvedeni finansijski izveštaj
- pored bilansa uspeha i stanja, smatra se jednim od važnijih izveštaja koji je svoju punu afirmaciju stekao početkom 90-tih godina 20. veka
- Novčani tokovi se smatraju krvotokom jednog preduzeća.
- Kompanija kojoj nedostaje novac je ona koja na kratak rok neće moći odgovoriti svojim dospelim tekućim obavezama, a na dugi rok ovakvo stanje može dovesti do nesolventnosti i konačno do stečaja takvog preduzeća.
- Ovakva situacija u praksi nastala je zbog različitih pretpostavki od kojih se polazi pri priznavanju prihoda i rashoda u odnosu na prilive i odlive novca.

- Obračun neto dobitka se zasniva na tokovima rentabilnosti (prihodima i rashodima), dok je utvrđivanje neto novčanog toka zasnovano na konceptu **novčanih tokova** (razlici primanja i izdavanja novca).
- Izveštaj o novčanim tokovima je prikaz **novčanih priliva i odliva** u obračunskom periodu po osnovu poslovnih, investicionih i finansijskih aktivnosti.
- Novčani tokovi koji su prikazani u ovom izveštaju odnose se na određen vremenski period, pa se ovaj izveštaj tretira kao periodični izveštaj.

Poslovne aktivnosti

- najvažnije za preduzeće
- posledica delatnosti kojom se preduzeće bavi
- Novčani tokovi ostvareni u ovoj aktivnosti pokazuju da se prilivi gotovine ostvaruju po osnovama naplaćenih prihoda, a odlivi gotovine po osnovu plaćanja poslovnih rashoda.
- Neto novčani tok iz poslovne aktivnosti je značajna informacija za korisnike, jer pokazuje sposobnost i umešnost da se ostvari pozitivan neto novčani tok iz delatnosti kojom se bavi.

Investicione aktivnosti

- prikazuju prilive i odlive gotovine koja nastaje u transakcijama prodaje i nabavke dugoročnih sredstava
- Kada su **veći prilivi od odliva** to znači da preduzeće prodaje svoju dugoročnu imovinu.
- A kada su **veći odlivi**, to znači da je u pitanju preduzeće koje raste, jer investiciona ulaganja uvek ukazuju na rast preduzeća.

Aktivnosti finansiranja

- prikazuju **prilive gotovine** od emisije akcija, uzimanja kredita i **odlive gotovine** po osnovu plaćanja glavnice kredita i dividendi akcionarima
- Aktivnosti finansiranja prikazuju veće prilive kada preduzeće uzimanjem dodatnih kredita ili emisijom akcija nastoji da finansira investicionu aktivnost (npr. nabavku dugoročnih sredstava) ili poslovnu aktivnost u slučaju nedostatka gotovine za pokriće tekućih rashoda

Pozicija	AOP	Iznos	
		Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	
A. NOVČANI TOKOVI IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI	301		
I. PRILIVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI (1 DO 3)		465.092	
1. Prodaja i primljeni avansi	302	410.259	
2. Ostali prilivi iz redovnog poslovanja	303	43.593	
3. Vanredne stavke	304	11.240	
II. ODLIVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI	305	393.113	
1. Isplate dobavljačima i dati avansi	306	201.471	
2. Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi	307	119.828	
3. Plaćene kamate	308	26.935	
4. Porez na dobit	309		
5. Plaćanja po osnovu ostalih javnih prihoda	310	2.478	
6. Vanredne stavke	311	42.401	
III. NETO PRILIV GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI (I-II)	312	71.979	
IV NETO ODLIV GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI (II-I)	313		
B. NOVČANI TOKOVI IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA	314		
I. PRILIVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA (1 DO 5)		452	
1. Prodaja akcija i udela (neto priliv)	315		
2. Prodaja nematerijalnih ulaganja, nekretnina, postrojenja, opreme i bioloških sredstava	316		
3. Ostali finansijski plasmani (neto priliv)	317		
4. Primljene kamate	318	452	
5. Primljene dividende	319		
II. ODLIVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA (1 DO 4)	320	43.204	
1. Kupovina akcija i udela (neto odlivi)	321		
2. Kupovina nematerijalnih ulaganja, nekretnina, postrojenja, opreme i bioloških sredstava	322	43.204	
3. Ostali finansijski plasmani (neto odliv)	323		
4. Plaćene kamate	324		
III. NETO PRILIV GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA (I-II)	325		
IV. NETO ODLIV GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA (II-I)	326	42.752	
V. NOVČANI TOKOVI IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA	327		
I. PRILIVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA		103.784	
1. Uvećanje osnovnog kapitala	328	73.448	
2. Dugoročni i kratkoročni krediti (neto priliv)	329		
3. Ostale dugoročne i kratkoročne obaveze	330	30.336	
II. ODLIVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA (1 DO 4)	331	130.286	
1. Otkup sopstvenih akcija i udela	332		
2. Dugoročni i kratkoročni krediti i ostale obaveze (neto odliv)	333	125.344	
3. Finansijski lizing	334	4.942	
4. Isplaćene dividende	335		
III. NETO PRILIV GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA (I-II)	336		
IV. NETO ODLIV GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI	337	26.502	

Izveštaj novčanih tokova

Ciljevi sastavljanja izveštaja o novčanim tokovima

- sadržani su u obezbeđivanju informacija koje služe korisnicima da procene:
 - sposobnost preduzeća da generiše dovoljno novca kojim će finansirati svakodnevne poslovne aktivnosti,
 - sposobnost preduzeća da plaća glavnicu i kamatu po osnovama uzetih kredita i dividende akcionarima i
 - sposobnost preduzeća da raste i razvija se kroz dodatna ulaganja u nekretnine, postrojenja i opremu ili da prodaje dugoročna sredstva kako bi generisalo gotovinu.

Značaj izveštaja o novčanim tokovima

- Utvrditi veličinu razlike između neto dobitka u bilansu uspeha i neto novčanih tokova iz poslovne aktivnosti u izveštaju o novčanim tokovima, odnosno da se utvrdi da li je osnovna delatnost preduzeća profitabilna (neto dobitak je indikator uspešnosti) i da li ta delatnost može da “proizvodi gotovinu” (neto novčani tok iz poslovne aktivnosti je indikator “proizvodnje” gotovine).

IZVEŠTAJ O PROMENAMA NA KAPITALU

- sastavni deo finansijskih izveštaja sastavljenih u skladu sa MRS 1 i koji je namenjen vlasnicima kapitala
- Ovaj izveštaj se sastavlja kao poseban i u njemu se kao minimum pozicija iskazuju:
 - neto dobitak ili gubitak obračunskog perioda,
 - stavke prihoda i rashoda koje ne ulaze u bilans uspeha već se priznaju u korist ili na teret kapitala i
 - zbirni efekat promena u računovodstvenoj politici

- Pored pomenutog, ovaj izveštaj sadrži i informacije o kapitalnim transakcijama (dodatni ulozi vlasnika, povlačenje uloga), saldo akumuliranog dobitka ili gubitka na početku perioda i na dan bilansa stanja, kao i kretanje za period i promene i stanje na svakoj klasi akcijskog kapitala, emisione premije i rezervi na početku i kraju perioda.
- Podaci o **promenama sopstvenog kapitala** (neto imovine) preduzeća na početku i na kraju obračunskog perioda treba da pokažu da li je došlo do povećanja ili smanjenja neto imovine u posmatranom periodu, što je jedna od značajnih informacija za vlasnike kapitala.

Попуњава правно лице - предузетник																										
Матични број										Шифра делатности						ПИБ										
Попуњава Агенција за привредне регистре																										
1	2	3																	19	20	21	22	23	24	25	26
Врста посла																										

Назив: _____

Седиште: _____

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ
у периоду од _____ до _____ 20__ године

- износи у 000 динара -

Ред. бр.	ОПИС	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП	АОП
		Оновани капитал (група 30 без 308)	Остали капитал (рн 308)	Неуплаћени уписани капитал (група 31)	Емисиона премија (рн 320)	Резерве (рн 321, 322)	Ревалоризационе резерве (рачуни 330 и 331)	Нереализовани добитци по основу хартија од вредности (рачун 332)	Нереализовани губици по основу хартија од вредности (рачун 333)	Нераподељени добитак (група 34)	Губитак до вишине капитала (група 35)	Откупљене опозване акције и удели (рн 037, 237)	Укупно (кол. 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8 - 9 + 10 - 11 - 12)	Губитак изнад вишине капитала (група 28)					
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14					
1.	Стање на дан 01.01. претходне године	401	414	427	440	453	466	479	492	505	518	531	544	557					
2.	Исправка материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика у претходној години - повећање	402	415	428	441	454	467	480	493	506	519	532	545	558					
3.	Исправка материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика у претходној години - смањење	403	416	429	442	455	468	481	494	507	520	533	546	559					
4.	Кориговано почетно стање на дан 01.01. претходне године (р. бр. 1 + 2 - 3)	404	417	430	443	456	469	482	495	508	521	534	547	560					
5.	Укупна повећања у претходној години	405	418	431	444	457	470	483	496	509	522	535	548	561					
6.	Укупна смањења у претходној години	406	419	432	445	458	471	484	497	510	523	536	549	562					
7.	Стање на дан 31.12. претходне године (р. бр. 4 + 5 - 6)	407	420	433	446	459	472	485	498	511	524	537	550	563					
8.	Исправка материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика у текућој години - повећање	408	421	434	447	460	473	486	499	512	525	538	551	564					
9.	Исправка материјално значајних грешака и промена рачуноводствених политика у текућој години - смањење	409	422	435	448	461	474	487	500	513	526	539	552	565					
10.	Кориговано почетно стање на дан 01.01. текуће године (р. бр. 7 + 8 - 9)	410	423	436	449	462	475	488	501	514	527	540	553	566					
11.	Укупна повећања у текућој години	411	424	437	450	463	476	489	502	515	528	541	554	567					
12.	Укупна смањења у текућој години	412	425	438	451	464	477	490	503	516	529	542	555	568					
13.	Стање на дан 31.12. текуће године (р. бр. 10 + 11 - 12)	413	426	439	452	465	478	491	504	517	530	543	556	569					

У _____
дана _____ 20__ године

Лице одговорно за састављање
финансијског извештаја

М.П.

Законски заступник

- Pravna lica i preduzetnici dužni su da uredno čuvaju računovodstvene isprave, poslovne knjige i finansijske izveštaje i da opštim aktom odrede odgovorna lica i poslovne prostorije za njihovo čuvanje, kao i način čuvanja.
- Finansijski izveštaji i izveštaji o izvršenoj reviziji čuvaju se **20 godina.**
 - Računovodstvene isprave, poslovne knjige i finansijski izveštaji čuvaju se u originalu ili korišćenjem drugih sredstava arhiviranja, utvrđenih zakonom.
 - Računovodstvene isprave, poslovne knjige i finansijski izveštaji čuvaju se u poslovnim prostorijama pravnog lica, odnosno preduzetnika, odnosno kod pravnih lica ili preduzetnika kojima je povereno vođenje poslovnih knjiga.

*FINANSIJSKE I
RAČUNOVODSTVENE
ISPRAVE I DOKUMENTA
REVIZORSKA MIŠLJENJA*

Račun:

Amadej d.o.o.
Proletarska c. 4

1000 Ljubljana

RAČUN Št. 00022-A1000-1-2007

Kraj: Ljubljana

Datum opravljene dobave blaga oz. opravljene storitve: **22.11.2007**

Ident. št. za DDV naročnika: SI16034392

Datum računa: **22.11.2007**Datum valute: **30.11.2007**Plačilna valuta: **EUR****Zaračunavamo vam naslednje:**

Način	Cena	Količ.		Vrednost	Pod- %	Osnovna osnova	DDV [%]	Znesek z DDV
1. 10000 SILIKONSKI VALJČEK SPOODNI LABEL MAXI	20,499	1	KOS	20,47	0	20,47	20	42,56
2. A0725 PVC ROČICA TA TEK	1,9560	5	KOS	9,83	10	8,85	20	10,62
Skupaj vrednost:								45,30
Popust na izdelke:								0,98
Osnova 20%:								44,32
DDV 20%:								8,96
Skupaj za plačilo EUR:								53,18

Prosimo, da nam znesek nakažete v roku 8 dni na naš TRR SI56 02012 0015078518 in se pri tem sklicujete na številko računa: **00022-1000-2007**

Zamuđne obresti zaračunavamo po veljavnih zakonskih določilih.

Fakturalni: Borut Konecni

podpis, žig podjetja
Podpis

PREDUZEĆE 1. DOO Beograd
, Masarikova bb

PIB SR 100366666, RAČUN: 170-10000-77

RAČUN BR. 407/2009 - NS/2010.
N. Sad, 29.07.2010. god.

“Preduzeće 2.” D.O.O. Kula
Maršala Tita br.bb, Kula
25 320 KULA
PIB 103333333

Na osnovu Ugovora o reviziji računovodstvenih izveštaja za 2009. godinu upućujemo Vam

Račun:

Redni broj	Opis	Kurs €	Iznos (dinara)
1	Usluga revizije /I deo/	1.600,00 € 50%	106,7095 85.367,60
2	Ukupno bez poreza		85.367,60
3	Porez na dodatu vrednost (18%)		15.366,17
UKUPNO			100.733,77

Datum prometa dobara i usluga: 29.07.2010.

Način plaćanja:

1) Preduzeće za reviziju ”Preduzeće 1.”
Beograd, 170-10000-77

UKUPNO

100.733,77

Molimo Vas da se pri plaćanju pozovete na broj predračuna

ZA “Preduzeće 1.” BEOGRAD
Lice ovlašćeno za potpis

Račun-otpremnica:

(Име и адреса издавача)

(Име и адреса примаоца)

(Такући рачун)

(ПИБ издавача)

РАЧУН-ОТПРЕМНИЦА Бр. _____

(ПИБ примаоца)

Место и датум издавања рачуна-отпремнице _____ 200. год. Датум примања добара и услуга _____ 200. год.

Ред. бр.	ВРСТА Добра / Услуге	Бр. мер.	Количина	ЦЕНА по јединици	Пореска основица	Стопа ПДВ	Износ ПДВ	Укупна накнада
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
УКУПНО								

Рекламнице се уклапају у року од _____ дана на примају робу.
За све друге подносилац је суа у месту издатривања робе.

Напомена о пореском ослобођењу: _____

Име

М. П.

Примаоц

Општа изјављена 2003
ИЗДАВАЧ: МПТ (ИД) С.Р.Д. Сремски Карловци

Datum: 01/08/2006
DPO: 02/08/2007
Valuta: 02/08/2008

Šifra: 97

Mercur

Vidovdanska 17
78 000 Banja Luka

RAČUN/OTPREMNICA BR.1006

RB	Roba			Količina	Jedinična cijena	Ukupna cijena u		
	Šifra	Naziv robe	Mjera			KM	Euro	Dinara
A	B	C	D	E	F	=E*F	=E*F/1.95	=E*F*33
1	388094	Sijalica E-27	Kom	10	11,09	110,90	56,87	3659,70
2	009874	Sijalica E-28	Kom	10	12,00	120,00	61,54	3960,00
3	435456	Sijalica E-29	Kom	20	12,91	258,20	132,41	8520,60
4	002334	Sijalica E-30	Kom	20	13,82	276,40	141,74	9121,20
5	388095	Sijalica E-31	Kom	15	14,73	220,95	113,31	7291,35
6	009875	Patron brzi A10	Kom	15	15,64	234,60	120,31	7741,80
7	435457	Patron brzi A15	Kom	19	16,55	314,45	161,26	10376,85
8	002335	Patron brzi A20	Kom	20	17,46	349,20	179,08	11523,60
9	388096	Patron brzi A25	Kom	21	18,37	385,77	197,83	12730,41
10	009876	Patron brzi A30	Kom	22	19,28	424,16	217,52	13997,28

Ukupno: 2694,63 1381,86 88922,79

FAKTURISAO

PRIMIO

Radni nalog:

Назив предузећа-сектора

Поруџбина – Уговор број

Поручилац услуге

Из

Место

Датум 200

Радни налог бр.

....., руководилац погонске машине
 марке инв. број прикључене машине
 инв. број ИЗВРШИТЕ следеће радове

Врста радова	Јед. мере	Поручилац	Потребно горива по норми (кг.)	Извршено	Утрошено главног горива (кг.)	Вредност извршеног рада		Техничко стараше (часова)	Утрошак часова рада мотора			Назив рудине (потеса)
						цена по јед. мере	укупно		за обав. рад	за при-прему и сеобу	укупно	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Примио поруџбину,

Издао радни налог,

Поручилац услуге,

.....
 Да су изведени радови квалитетно извршени и дати подаци о раду тачни потврђују:

Извршилац радова,

Поручилац услуге,

Рад је извршен 200

Nalog za uplatu (uplatnica):

уплатилац		НАЛОГ ЗА УПЛАТУ		
<input type="text" value="Petar Petrović
Jovana Jovanovića bb
11000 Beograd"/>		шифра плаћања	валута	износ
		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text" value="= 10.000,00"/>
сврха уплате		рачун примаоца		
<input type="text" value="članarina za 2010. godinu"/>		<input type="text" value="265-10903 10000343-40"/>		
прималац		број модела	позив на број (одобрење)	
<input 300"<br="" club="" type="text" value="Bowling klub "/> Tadeuša Košćuška 62/3 11000 Beograd"/>		<input type="text"/>	<input type="text"/>	
печат и потпис уплатиоца		датум валуте		
_____		_____		
место и датум пријема		датум валуте		
_____		_____		

Nalog za prenos:

НАЛОГ ЗА ПРЕНОС			
дужник - налогодавац	шифра плаћања	валута	износ
FAST POPULIS GOSPOĐAR JEVREMOVA 1 15000 ŠABAC	<input type="text"/>	<input type="text"/>	= 200.600,00
сврха плаћања	број модела	рачун дужника - налогодавца	
UPLATA DEPOZITA ZA WEB AUKCIJU	<input type="text"/>	295-1239989-95	
поверилац - прималац	број модела	рачун повериоца - примаоца	
NEW BALKAN D.O.O. KRALJA MILUTINA 146 15000 ŠABAC	<input type="text"/>	220-31783-94	
печат и потпис налогодавца	датум валуте	☐	ХИТНО
_____	_____		
место и датум пријема			

Prijemnica:

Добављач _____		Купач _____				
Место и адреса _____		Место и адреса _____				
Место издаваша робе _____		ПИБ купца _____				
Услови рачуна _____		Датум 200..... год.				
ПИБ добављача _____		ПРИЈЕМНИЦА Бр. _____				
Назив отвореног _____						
Ред. бр.	Шифра артикла	НАЗИВ РОБЕ	Јединица мере	Количина	ЦЕНА	ИЗНОС
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
		М. П.				
_____ (издао)						_____ (примио)

2

Купина
Netu.rs

Служба издаваша: БИП
Штампана: БУДИМЕР Стом. Промет

Izdatnica:

PROIZVODNJA | ANALIZA PROIZVODNJE

Izdatnice

Preduzeće

PREDUZEĆE d.o.o.
Hamdije Čemerlića 2
71000 SARAJEVO
AD - Administrator
27.4.2009, 14:44:30
KM - BOSANSKA MARKA

Korisnik

Datum ispisa

Valuta

Datum	Šifra			Količina	Vrijednost
13.12.2008	CLEANMOB		Sredstvo za čišćenje mob.	0,10 L	0,80
Dokument :	08-361-000001	1	Izdavatelj RN skladište	Nalog :	086A000000002
13.12.2008	BATALC		Baterija za Alcatraz mobilne	1,00 KOM	5,00
Dokument :	08-361-000001	2	Izdavatelj RN skladište	Nalog :	086A000000002
13.12.2008	SERV. I		Servisiranje	1,00	5,00
Dokument :	08-361-000001	3	Izdavatelj RN skladište	Nalog :	086A000000002
16.12.2008	CLEANMOB		Sredstvo za čišćenje mob.	0,20 L	1,60
Dokument :	08-361-000002	1	Izdavatelj RN skladište	Nalog :	086A000000003
16.12.2008	SERV. II		Servisiranje tarifa II	1,00 H	5,00
Dokument :	08-361-000002	2	Izdavatelj RN skladište	Nalog :	086A000000003
19.12.2008	CLEANMOB		Sredstvo za čišćenje mob.	0,20 L	1,60
Dokument :	08-361-000003	1	Izdavatelj RN skladište	Nalog :	086A000000004
19.12.2008	SERV. II		Servisiranje tarifa II	1,00 H	5,00
Dokument :	08-361-000003	2	Izdavatelj RN skladište	Nalog :	086A000000004
17.12.2008	KOŽA		Koža za proizvodnju	3,60 M2	35,20
Dokument :	08-620-000001	1	Izdavatelj RN skladište	Nalog :	0860000000011
18.12.2008	KOŽA		Koža za proizvodnju	1,90 M2	18,58
Dokument :	08-620-000002	1	Izdavatelj RN skladište	Nalog :	0860000000011

Izvod otvorenih stavki (IOS):

-ПОВЕРИЛАЦ- -ДУЖНИК-

**ИЗВОД ОТВОРЕНИХ СТАВКИ
НА ДАН 20..... ГОДИНЕ**

Број рачун број: прима износа пословних књижевних на дан 20..... године
показује СЛГДО на денара у ИМДУ - ВАДУ корист, а остатак се по следећим отвореним ставкама

Ред. број	Број документа	Датум - опис	Износ у динарима	
			ДУДУР	ПОТРАКУЈЕ
1	2	3	4	5
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
Салдо у ИМДУ - ВАДУ корист				

Показатељ износа Показатељ задужености отворених ставки

..... М.П. М.П.
(Име и место) (Име и место)

НАПОМЕНЕ: Остатак по показатељу износа у СЛГДОМ - ДУДУРНОМ по износу на денара
по следећим разлозима:

.....
Према: отпозначава Дужник

 Услуга израђена у складу са стандартом ФРТ/БСБ/СББ Републике Српске

.....
(Име и датум)

DOO "PREDUZEĆE 1."

Imotska bb.

11 000 Beograd

PIB SR 100366666

Račun: 170-00000-77

DPP "PREDUZEĆE 2."

Maršala Tita BB

25223 Sivac

PIB 100666666

Na osnovu člana 19 stav 1 Zakona o računovodstvu i reviziji,(službeni glasnik RS br.46/2006) i člana 12 stav1 Pravilnika o načinu i rokovima vršenja popisa i usklađivanja knjigovodstvenog stanja sa stvarnim stanjem (službeni glasnik RS br. 106/2006), pregledom naših poslovnih knjiga utvrdili smo sledeća potraživanja prema Vašem preduzeću i dostavljamo Vam:

IZVOD OTVORENIH STAVKI
na dan 31.12.2008 godine.

Dokument	datum	valuta	duguje	potražuje	saldo
113 NS-2006	31.05.2006.			94.400,00	94.400,00
160 NS-2006	25.09.2006.			94.400,00	94.400,00
UKUPNO					188.800,00

Molimo Vas da u roku od 3 dana prijema potvrdite ili osporite IOS.

1) Saglasni smo sa izvodom u celosti

2) Oспорavamo iskazano stanje u celosti

3) Oспорavamo iskazano delimično u iznosu od _____ rsd.

Iz sledećih

razloga:

Ukoliko ne vratite IOS u roku od 3 dana, smatramo da ste saglasni sa saldom

Odgovorno lice poverioca

Odgovorno lice dužnika

PDV priznanica:

ZADRUGA ZZ

ULICA I BROJ

PIB 100444444

NOVI SAD, 01.11.2008.GODINE

DATUM PROMETA DOBARA I USLUGA:

01.11.2008.GODINE

POLJOPRIVREDNO GAZDINSTVO PERE JOVANOVIĆA

MESTO, ULICA I BROJ

JMBG 1203333850000

BPG 801993001000

PDV PRIZNANICA ZA OTKUPLJEN KUKURUZ RODA 2008 GODINE
BROJ 34-08

RB	VRSTA OTKUPLJENOG PROIZVODA	KOLIČINA U KG	CENA PO KILOGRAM U U DINARIMA	UKUPNO BEZ PDV NADOKNADE	% PDV	PDV NADOKNAD A	UKUPNA CENA SA PDV NADOKNA DOM
1	Kukuruz rod 2008	20.872,63	7,14	149.090,21	5,00	7.454,51	156.544,73

ZA OTKUPLJIVAČA

DIREKTOR

IZJAVLJUJEM DA SAM OBVEZNIK
POREZA NA DOHODAK GRADJANA NA
PRIHODE OD POLJOPRIVREDE I
ŠUMARSTVA

POLJOPRIVREDNIK

PERA JOVANOVIĆ

Izvod Banke:

FINSEIT A.D PREDUZECE ZA REVIZIJU
 IMOTSKA 180,
 BEOGRAD
 Srbija i Crna Gora

IZVOD 003

STANJE I PROMENE SREDSTAVA NA DAN 07.10.2005 Godine

BE10 39004941003

STANJE

prethodno stanje	dnevni promet		novo stanje CSD	broj naloga		poreski broj
	duguje	potrazuje		zaduzenja	odobrenja	
167.998,87	-106.780,00	150.133,00	211.351,87	00003	00003	

PROMENE

Redni broj naloga	Naziv i sadiste primaoca - salogodavca broj racuna	poreklo naloga Datum knjizenja	IZNOS		Sifra	Svrha dozname	(model) poziv na broj (zaduzenja)	Podaci za reklamaciju (model) poziv na broj (odobrenja)
			zaduzenje	odobrenje				
00001	por uprava	MNL 07.10.2005	-180.000,00		151	por 107 300025	27602109300566	30051007700020 00004120608
00002	REKREATUR	MNL 07.10.2005	-6.640,00		221	PO SB ZA USLINE	13	30051007700020 00004121283
00003	123 IEV GC III fee	07.10.2005	-140,00					30051007700022
00004	FINSEIT A.D PREDUZECE ZA REVIZIJU IMOTSKA 1 BEOGRAD	MNL 07.10.2005		15.133,00	163	PROMET SE U OKVIRU INTOD PRAV. LIC		30051007700024 00004120881
00005	PP CALMA A.D. POSEDA SB CALMA	OC 07.10.2005		10.000,00	220	ISPLATA RACUNA ZA USLINE	930 292	30051007700007 00004109044
00006	ZIFP PREDUZECCJE ZA PROIZVODNJE, PROG ILAVICKOI PUT 88 PARACCIN	OC 07.10.2005		64.900,00	220	Promet robe i usluga medjufazna posrovanja		30051007700022 00004120408

Ukupno na racunu 39004941003
 (ukupno 00006 naloga)

Ukupno CSD	-106.780,00	150.133,00
------------	-------------	------------

Knjigovodstvena kartica:

PASICEVA 16-18
21000 NOVI SAD

023156 SETVOSPREMAC

Finansijska kartica u periodu od : 01.01.2000 do : 01.03.2011
Datum stampanja : 01.03.2011

Promet kartice do 01.01.2000				0,00	0,00	0,00
Datum	Opis promene	Racun	Salog	Duguje	Potrazuje	Saldo
04.01.2010	UF 059 AVANSI	UFA 059	UFA 059	481583,20	0,00	481583,20
01.03.2010	STORNO UFA 059-AVANS	0019	UF 143	-481583,20	0,00	0,00
01.03.2010	UF 143 KONACAN RACUN	0019	UF 143	481583,20	0,00	481583,20
Promet kartice u periodu:				481583,20	0,00	481583,20
Ukupan promet kartice :				481583,20	0,00	481583,20

21000 NOVI SAD

023856 ISPRAVKA-SETVOSPREMAC

Finansijska kartica u periodu od : 01.01.2000 do : 01.03.2011
Datum stampanja : 01.03.2011

Promet kartice do 01.01.2000				0,00	0,00	0,00
Datum	Opis promene	Racun	Salog	Duguje	Potrazuje	Saldo
31.12.2010	AMORTIZACIJA 2010	SAL 268	SAL 268	0,00	54178,11	-54178,11
Promet kartice u periodu:				0,00	54178,11	-54178,11
Ukupan promet kartice :				0,00	54178,11	-54178,11

PASICEVA 16-18
21000 NOVI SAD

02203 STAN-BEOGRAD

Finansijska kartica u periodu od : 01.01.2000 do : 01.03.2011
Datum stampanja : 01.03.2011

Promet kartice do 01.01.2000				0,00	0,00	0,00
Datum	Opis promene	Racun	Salog	Duguje	Potrazuje	Saldo
01.01.2010	POCETNO STANJE	PS	PS	8825187,06	0,00	8825187,06
01.12.2010	PREKOD NA OSN.SREDSTVO	KAL 071	KAL 071	708690,60	0,00	9533877,66
Promet kartice u periodu				9533877,66	0,00	9533877,66
Ukupan promet kartice :				9533877,66	0,00	9533877,66

PASICEVA 16-18
21000 NOVI SAD

022803 ISPRAVKA-STAN BEOGRAD

Finansijska kartica u periodu od : 01.01.2000 do : 01.03.2011
Datum stampanja : 01.03.2011

Promet kartice do 01.01.2000				0,00	0,00	0,00
Datum	Opis promene	Racun	Salog	Duguje	Potrazuje	Saldo
01.01.2010	POCETNO STANJE	PS	PS	0,00	202243,87	-202243,87
31.12.2010	AMORTIZACIJA 2010	KAL 268	KAL 268	0,00	220629,68	-422873,55
Promet kartice u periodu				0,00	422873,55	-422873,55
Ukupan promet kartice :				0,00	422873,55	-422873,55

PREDUZEĆE 1. DOO

NOVI SAD
Miletićeva 16-18
PIB:10044444
MB: 08647739
T.R. 160-262222-30

PREDUZEĆE 2. DOO

NOVI SAD
Kanalska 11
PIB: 100466756
T.R. 160-164444-15

IZJAVA O PREBIJANJU - KOMPENZACIJI

Na osnovu člana 12 Zakona o finansijskom poslovanju i na osnovu odredbi čl. 336-343 Zakona o obligacionim odnosima, u Novom Sadu, 31.12.2009.godine, dajemo izjavu da smo saglasni za prebijanje (kompensaciju) dospelih novčanih potraživanja.

PREDUZEĆE 1
NOVI SAD

POVERILAC

PREDUZEĆE 2
NOVI SAD

DUŽNIK

Poverilačke obaveze prema dužniku			Dužnikove obaveze prema poveriocu		
Dokument	Datum	Iznos	Dokument	Datum	Iznos
RN. 429	18.05.2009.	17.099,49	RN. 98	29.05.2009.	17.099,49

Odgovorno lice poverioca

Odgovorno lice dužnika

Ugovor o preuzimanju duga:

U skladu sa članom 446 do 450 Zakona o obligacionim odnosima, preduzeće AD "Preduzeće 1" Senta, kao USTUPALAC DUGA –STARI DUŽNIK , i preduzeće DOO "Preduzeće 2" Senta kao PREUZIMALAC DUGA-NOVI DUŽNIK, zaključuju:

UGOVOR

O PREUZIMANJU DUGA

UGOVORENE STRANE:

Preduzeće 3 d.o.o, Beograd, u daljem tekstu poverilac
AD "Preduzeće 1" Senta, u daljem tekstu –ustupalac duga
DOO "Preduzeće 2", Senta, u daljem tekstu primalac duga

Član 1.

Ustupalac duga ustupa dug koji ima prema poveriocu, na osnovu ugovora o vršenju usluga revizije za 2008.godinu u iznosu od _____ dinara primaocu duga.

Član 2.

Preuzimalac duga preuzima dug ustupiocu duga u iznosu od _____ dinara.

Član 3.

Za međusobna prava i obaveze potpisnika ovog ugovora koje nisu uređene ovim ugovorom primenjivaće se odredbe zakona o obligacionim odnosima.

Član 4.

Ovaj ugovor je sačinjen u tri istovetna primerka, od kojih po jedan zadržava svaka strana.

U Senti 08.04.2009. godine

POVERILAC DUGA:

TEKUĆI RAČUN 170-000000-77

USTUPALAC DUGA:

TEKUĆI RAČUN 355-777777-98

PREUZIMALA DUGA:

TEKUĆU RAČUN 355-4444444-62

U skladu sa članom 446 do 450 Zakona o obligacionim odnosima, preduzeće DOO „Preduzeće 1.“ Maršala Tita bb, Kula, kao USTUPALAC DUGA –STARI DUŽNIK , i preduzeće ZZ „Zadruga“ Potiska bb, Čoka kao PREUZIMALAC DUGA-NOVI DUŽNIK, zaključuju:

UGOVOR
O PREUZIMANJU DUGA

UGOVORENE STRANE:

Preduzeće 2 d.o.o , u Novom Sadu Nikole Pašića bb, u daljem tekstu poverilac

DOO „Preduzeće1.“ Maršala Tita bb, Kula u daljem tekstu –ustupalac duga

ZZ „Zadruga“ Potiska bb, Čoka , u daljem tekstu preuzimalac duga

Član 1.

Ustupalac duga ustupa dug koji ima prema poveriocu, na osnovu delimično neizmirenih obaveza po ugovoru o vršenju usluga revizije konsolidovanih finansijskih izveštaja za 2008.godinu u iznosu od 666 EURa što sa porezom na dodatu vrednost iznosi 785.88 EURa, ustupa preuzimaocu duga.

Ustupalac duga takođe ustupa dug koji ima prema poveriocu za 50% ugovorenog iznosa po osnovu ugovora o vršenju usluga revizije poslovne 2009. godine za konsolidovano i redovno poslovanje u iznosu od 1.600 EURa što uvećano za porez na dodatu vrednost iznosi 1.888 EURa, ustupa preuzimaocu duga.

Član 2.

Preuzimalac duga preuzima dug ustupioca duga u iznosu od 2.673,88 EURa. Preuzimalac duga će obaveze prema poveriocu izmiriti u dinarima po prodajnom kursu za efektivu NBS na dan uplate.

Član 3.

Za međusobna prava i obaveze potpisnika ovog ugovora koje nisu uređene ovim ugovorom primenjivaće se odredbe zakona o obligacionim odnosima.

Član 4.

Ovaj ugovor je sačinjen u tri istovetna primerka, od kojih po jedan zadržava svaka strana.

U Novom Sadu 21.05.2010. godine

POVERILAC DUGA

USTUPALAC DUGA

PREUZIMALAC DUGA

lice ovlašćeno za potpis

lice ovlašćeno za potpis

lice ovlašćeno za potpis

Ugovor o ustupanju potraživanja (Cesiji)

УГОВОР О УСТУПАЊУ ПОТРАЖИВАЊА (ЦЕСИЈИ)

Закључен дана 23.03.2010. године у Новом Саду између:

"Предузеће 1." доо из Београда, кога заступа директор предузећа _____ (у даљем тексту цедент)

"Предузеће 2." доо из Новог Сада, кога заступа директор предузећа _____ (у даљем тексту цесионар)

Члан 1.

Предузеће "Предузеће 1." доо из Београда – цедент уступа своје потраживање, које има од предузећа "Задруга" , Сремска Митровица - цесус, у износу од 496.612,02 динара, по основу Уговора о вршења услуга ревизије финансијских извештаја и консолидованих финансијских извештаја за 2007. годину и 2008. годину, свом новом повериоцу, предузећу "Предузеће 2." доо из Новог Сада - цесионару.

Члан 2.

Обавезу коју цесус има према досадашњем повериоцу уплатиће свом новом повериоцу, цесионару.

Члан 3.

Цедент је обавезан да у року од два дана од дана закључења овог уговора обавести цесуса о преносу свог потраживања, према цесусу, на цесионара.

Члан 4.

Уговорне стране су сагласне да евентуалне спорове који настану у реализацији овог уговора решавају споразумно, а ако то не буде могуће, уговарају надлежност Трговинског суда у Новом Саду.

Члан 5.

Овај уговор је сачињен у 4 (четири) примерка, од којих свака уговорна страна задржава за своје потребе по 2 (два) примерка.

"Предузеће 1." доо

"Предузеће 2." доо

Директор

Директор

Menica:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА у 20
(износ динара - бројеви)

..... ПЛАТИТЕ ЗА ОВУ МЕНИЦУ
(лице)

ПО НАРЕДБИ ИЗНОС ОД

.....

ВРЕДНОСТ ПРИМЉЕНА И СТАВИТЕ ИСТУ У РАЧУН ИЗВЕШТАЈ

ТРАСАТУ

.....

ПЛАЋАЊЕ

СЕРИЈА
AA 3185497

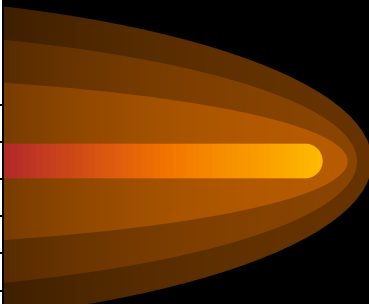
ИЗДАЈЕ НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Pečat i potpis ne smeju da pređu liniju bordure menice (crvena linija na slici)

Grupa računa, račun	Pozicija	AOP	Napomena broj	Iznos	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3		5	6
	A. AKTIVA				
	STALNA IMOVINA (002+003+004+007)	001			
00	I. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL	002			
01	II. NEMATERIJALNA ULAGANJA	003			
	III. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (005+006)	004			
020,022, 023, 024,026, 027 (deo) i 028 (deo)	1. Nekretnine, postrojenja i oprema	005			
021, 025, 027 (deo) i 028 (deo)	2. Biološka sredstva	006			
	IV. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (008+009)	007			
030 do 032	1. Učešće u kapitalu	008			
033 do 039 minus 037	2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	009			
	B. OBRTNA IMOVINA (011+012+017)	010			
10 do 15	I. ZALIHE	011			
	II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (013+014+015+016)	012			
20, 21 i 22	1. Potraživanja	013			
23 minus 237	2. Kratkoročni finansijski plasmani	014			
24	3. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	015			
27 i 28 osim 288	4. Porez na dodatnu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja	016			
288	III. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	017			
	V. POSLOVNA IMOVINA (001+010)	018			
29	G. GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA	019			
	D. UKUPNA AKTIVA (018+019)	020			
88	Đ. VANBILANSA AKTIVA	021			

Bilans stanja - aktiva

Grupa račun, račun	Pozicija	AOP	Napomena broj	Iznos	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3		4	
00	PASIVA A. KAPITAL (102+103+104+105+106-107-108)	101			
30	I. OSNOVNI I OSTALI KAPITAL	102			
31	II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL	103			
32	III. REZERVE	104			
33	IV. REVALORIZACIONE REZERVE	105			
34	V. NERASPOREĐENA DOBIT	106			
35	VI. GUBITAK	107			
37 i 237	VII. OTKUPLJENE SOPSTVENE AKCIJE	108			
	B. DUGOROČNA REZERVISNJA I OBAVEZE (110+111+114+119)	109			
40	I. DUGOROČNA REZERVISANJA	110			
41	II. DUGOROČNE OBAVEZE (112+113)	111			
	1. Dugoročne krediti	112			
	2. Ostale dugoročne obaveze	113			
	III. KRATKOROČNE OBAVEZE (115+116+117+118)	114			
42	1. Kratkoročne finansijske obaveze	115			
43 i 44	2. Obaveze iz poslovanja	116			
47 i 48	3. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost i ostalih javnih prihoda	117			
45, 46 i 49, osim 498	4. Ostale kratkoročne obaveze i pasivna vremenska razgraničenja	118			
498	IV. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	119			
	V. UKUPNA PASIVA (101+109)	120			
89	G. VANBILANSNA PASIVA	121			

Bilans stanja - pasiva

Grupa računa, račun	Pozicija	AOP	Napomena broj	Iznos	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	4	5	6
	A. PRIHODI I RASHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA	201			
	I. POSLOVNI PRIHODI (202+203+204-205+206)				
60 i 61	1. Prihodi od prodaje	202			
62	2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	203			
630	3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	204			
631	4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	205			
64 i 65	5. Ostali poslovni prihodi	206			
	II. POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	207			
50	1. Nabavna vrednost prodate robe	208			
51	2. Troškovi materijala	209			
52	3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	210			
54	4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	211			
53 i 55	5. Ostali poslovni rashodi	212			
	III. POSLOVNA DOBIT (201-207)	213			
	IV. POSLOVNI GUBITAK (207-201)	214			
66	V. FINANSIJSKI PRIHODI	215			
56	VI. FINANSIJSKI RASHODI	216			
67 i 68	VII. OSTALI PRIHODI	217			
57 i 58	VIII. OSTALI RASHODI	218			
	IX. DOBIT IZ REDOVNOG POSLOVANJA (213-214+215-216+217-218)	219			
	X. GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA (214-213-215+216-217+218)	220			
69 osim 699	B. VANREDNE STAVKE	221			
	I. VANREDNI PRIHODI				
59 osim 599	II. VANREDNI RASHODI	222			
	III. DOBIT PO OSNOVU VANREDNIH STAVKI (221-222)	223			
	IV. GUBITAK PO OSNOVU VANREDNIH STAVKI (222-221)	224			
	V. DOBIT PRE OPOREZIVANJA (219+223-220-224)	225			
	G. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA (220+224-219-223)	226			
	D. POREZ NA DOBIT	227			
	Đ. NETO DOBIT (225-227)	228			
	E. NETO GUBITAK (227-225) ili (226+227)	229			

Bilans uspeha

Pozicija	AOP	Iznos	
		Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	
A. NOVČANI TOKOVI IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI	301		
I. PRILIVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI (1 DO 3)		465.092	
1. Prodaja i primljeni avansi	302	410.259	
2. Ostali prilivi iz redovnog poslovanja	303	43.593	
3. Vanredne stavke	304	11.240	
II. ODLIVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI	305	393.113	
1. Isplate dobavljačima i dati avansi	306	201.471	
2. Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi	307	119.828	
3. Plaćene kamate	308	26.935	
4. Porez na dobit	309		
5. Plaćanja po osnovu ostalih javnih prihoda	310	2.478	
6. Vanredne stavke	311	42.401	
III. NETO PRILIV GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI (I-II)	312	71.979	
IV NETO ODLIV GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI (II-I)	313		
B. NOVČANI TOKOVI IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA	314		
I. PRILIVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA (1 DO 5)		452	
1. Prodaja akcija i udela (neto priliv)	315		
2. Prodaja nematerijalnih ulaganja, nekretnina, postrojenja, opreme i bioloških sredstava	316		
3. Ostali finansijski plasmani (neto priliv)	317		
4. Primljene kamate	318	452	
5. Primljene dividende	319		
II. ODLIVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA (1 DO4)	320	43.204	
1. Kupovina akcija i udela (neto odlivi)	321		
2. Kupovina nematerijalnih ulaganja, nekretnina, postrojenja, opreme i bioloških sredstava	322	43.204	
3. Ostali finansijski plasmani (neto odliv)	323		
4. Plaćene kamate	324		
III. NETO PRILIV GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA (I-II)	325		
IV. NETO ODLIV GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA (II-I)	326	42.752	
V. NOVČANI TOKOVI IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA	327		
I. PRILIVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA		103.784	
1. Uvećanje osnovnog kapitala	328	73.448	
2. Dugoročni i kratkoročni krediti (neto priliv)	329		
3. Ostale dugoročne i kratkoročne obaveze	330	30.336	
II. ODLIVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA (1 DO 4)	331	130.286	
1. Otkup sopstvenih akcija i udela	332		
2. Dugoročni i kratkoročni krediti i ostale obaveze (neto odliv)	333	125.344	
3. Finansijski lizing	334	4.942	
4. Isplaćene dividende	335		
III. NETO PRILIV GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA (I-II)	336		
IV. NETO ODLIV GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI	337	26.502	

Bilans novčanih tokova

- **Neto imovina** predstavlja?

- 1) Razliku između bruto imovine i svih obaveza preduzeća ,

- 2) Razliku između aktive i kratkoročnih obaveza,

- 3) Razliku između bruto imovine i dugoročnih obaveza,

- **Neto imovina** predstavlja:

- 1) Razliku između bruto imovine i svih obaveza preduzeća ,

- 2) Razliku između aktive i kratkoročnih obaveza,

- 3) Razliku između bruto imovine i dugoročnih obaveza.

- Kapital predstavlja?

- 1) izvor dugoročno vezanih sredstava,
- 2) izvor svih sredstava,
- 3) izvor kratkoročno vezanih sredstava

- Kapital predstavlja?

- 1) izvor dugoročno vezanih sredstava,

- 2) izvor svih sredstava,

- 3) izvor kratkoročno vezanih sredstava

- Za utvrđivanje poslovnog rezultata preduzeća koriste se?

- 1) konta na kojima se evidentiraju prihodi i rashodi,

- 2) konta pasive,

- 3) konta aktive,

-
- Za utvrđivanje poslovnog rezultata preduzeća koriste se?

1) konta na kojima se evidentiraju prihodi i rashodi,

2) konta pasive,

3) konta aktive,

-
- Poslovni dobitak predstavlja razliku između:
 - 1) poslovnih prihoda i fiksnih troškova,
 - 2) poslovnih prihoda i poslovnih rashoda,
 - 3) poslovnih prihoda i finansijskih rashoda

- Poslovni dobitak predstavlja razliku između?

- 1) poslovnih prihoda i fiksnih troškova,

- 2) poslovnih prihoda i poslovnih rashoda,

- 3) poslovnih prihoda i finansijskih rashoda,

-
- Bilans stanja predstavlja pregled?
 - 1) imovine, obaveza, prihoda i rashoda,
 - 2) prihoda, rashoda i rezultata,
 - 3) imovine, obaveza i kapitala.

-
- Bilans stanja predstavlja pregled?
 - 1) imovine, obaveza, prihoda i rashoda,
 - 2) prihoda, rashoda i rezultata,
 - 3) imovine, obaveza i kapitala.

- Bilans uspeha predstavlja pregled?

- 1) imovine, obaveza, kapitala, prihoda i rashoda,

- 2) prihoda, rashoda i rezultata,

- 3) imovine, obaveza i kapitala

- Bilans uspeha predstavlja pregled?

- 1) imovine, obaveza, kapitala, prihoda i rashoda,

- 2) prihoda, rashoda i rezultata,

- 3) imovine, obaveza i kapitala

- Pasiva bilansa stanja preduzeća se sastoji od?

- 1) ukupnih dugoročnih sredstava, kratkoročnih i dugoročnih obaveza,

- 2) dugoročnih sredstava i dugoročnih obaveza

- 3) kapitala i ukupnih obaveza

- Pasiva bilansa stanja preduzeća se sastoji od?

- 1) ukupnih dugoročnih sredstava, kratkoročnih i dugoročnih obaveza,

- 2) dugoročnih sredstava i dugoročnih obaveza

- 3) kapitala i ukupnih obaveza

-
- Imovina, obaveze i kapital su elementi?
 - 1) poslovnog bilansa uspeha,
 - 2) bilansa stanja,
 - 3) bilansa uspeha u celini,

-
- Imovina, obaveze i kapital su elementi?
 - 1) poslovnog bilansa uspeha,
 - 2) bilansa stanja,
 - 3) bilansa uspeha u celini,

-
- Pretvaranje kratkoročnih u dugoročne kredite u istom iznosu?
 - 1) smanjuje neto imovinu preduzeća
 - 2) povećava dugoročne obaveze preduzeća,
 - 3) povećava ukupne obaveze preduzeća

-
- Pretvaranje kratkoročnih u dugoročne kredite u istom iznosu?
 - 1) smanjuje neto imovinu preduzeća
 - 2) povećava dugoročne obaveze preduzeća,
 - 3) povećava ukupne obaveze preduzeća

- Obrtnu imovinu čine?

-

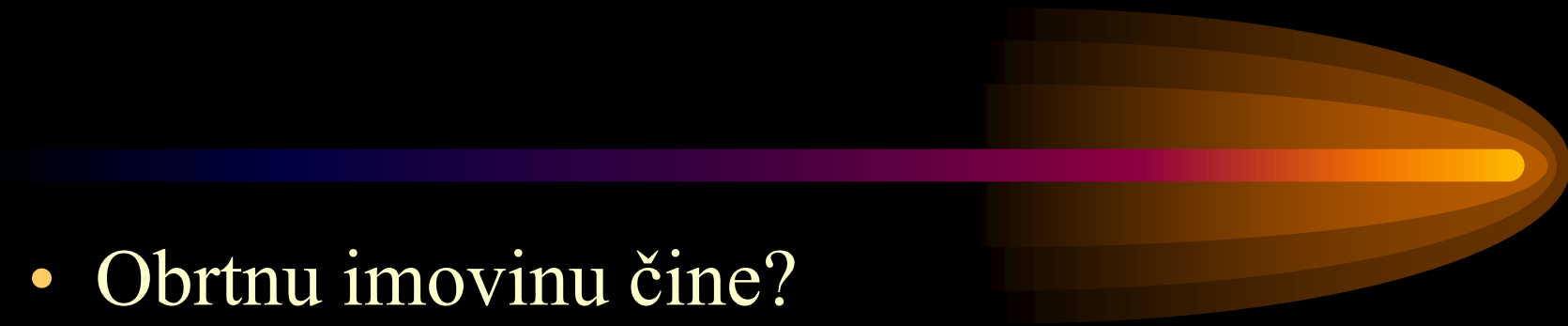
-

-

-

-

-

-
- Obrtnu imovinu čine?
 - material
 - nedovršena proizvodnja
 - gotovi proizvodi
 - roba
 - potraživanja
 - novac

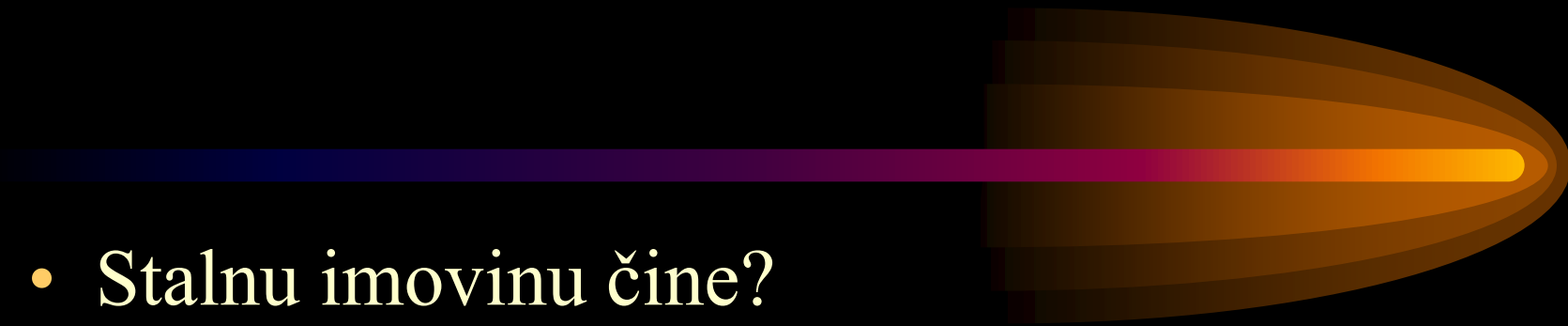

- Stalnu imovinu čine?

-

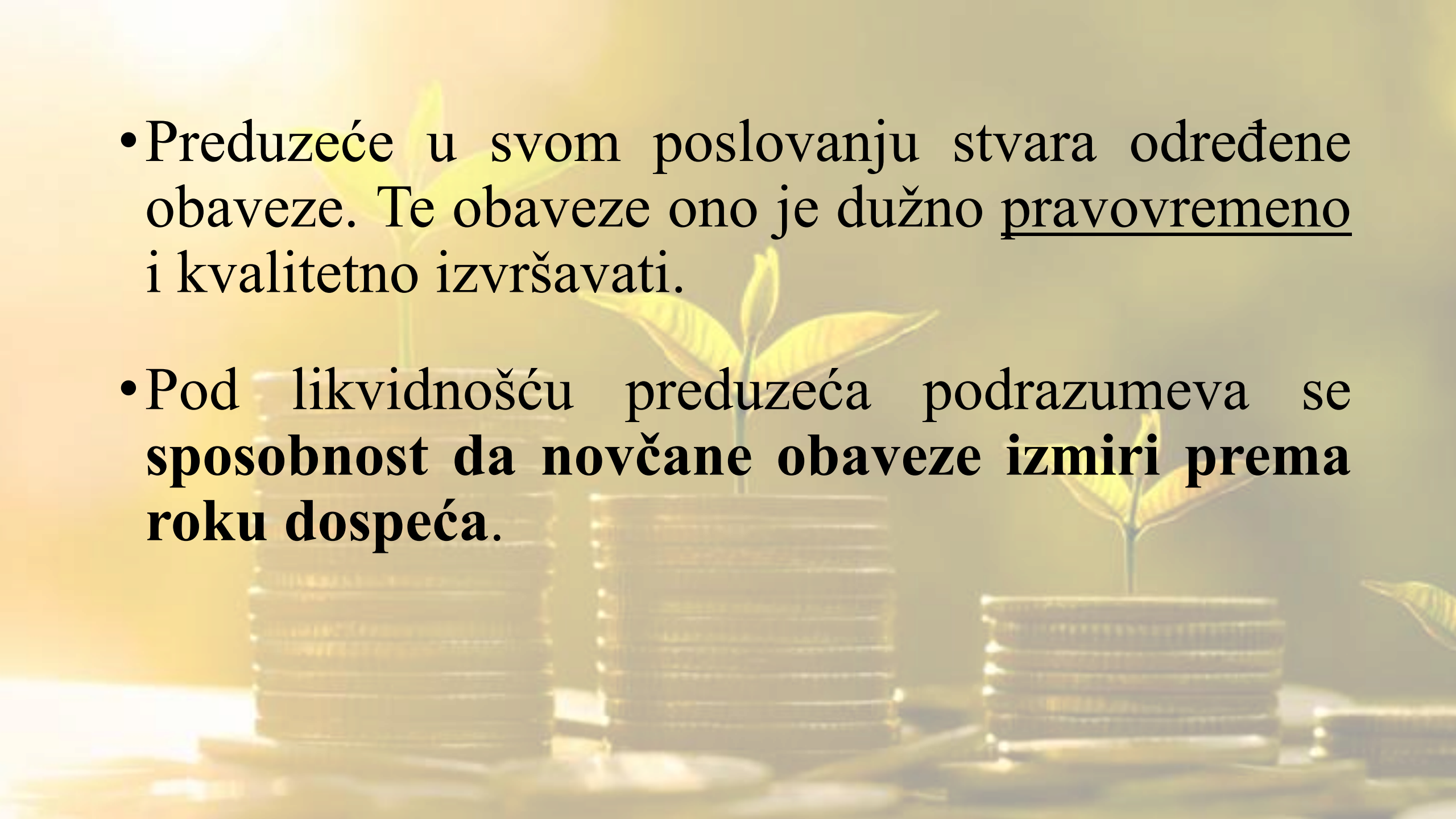
-

-

-
- Stalnu imovinu čine?
 - Nematerijalna ulaganja
 - Osnovna sredstva
 - Dugoročni finansijski plasmani

LIKVIDNOST

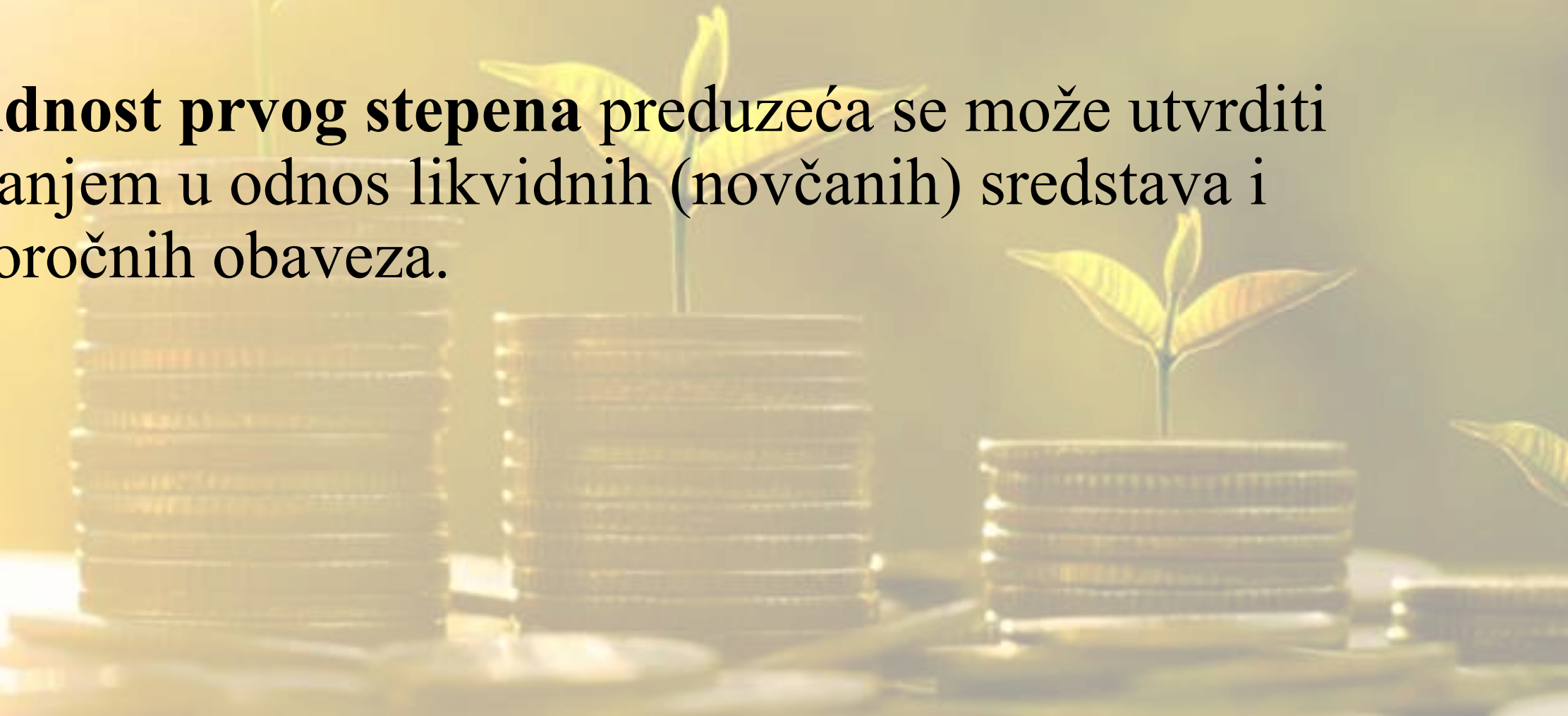
-
- Preduzeće u svom poslovanju stvara određene obaveze. Te obaveze ono je dužno pravovremeno i kvalitetno izvršavati.
 - Pod likvidnošću preduzeća podrazumeva se **sposobnost da novčane obaveze izmiri prema roku dospeća.**

LIKVIDNOST PREDUZEĆA

- sposobnost preduzeća da izmiruje svoje kratkoročne obaveze onako kako one dospevaju;
- određena je likvidnošću imovine, ročnom stukturom kratkoročnih obaveza;
- sa rentabilnošću i solventnošću, spada u trojni set vrhovnih poslovno – finansijskih načela (ciljeva), s tim što likvidnosti pripada i uloga ograničavanja za ostale ciljeve;

Sredstva se grupišu prema vremenu u kome će se transformisati u likvidni oblik:

- **Likvidnost prvog stepena** preduzeća se može utvrditi stavljanjem u odnos likvidnih (novčanih) sredstava i kratkoročnih obaveza.

TAB. 1 BILANSI STANJA - KNJIGOVODSTVENI PODACI

					(u 000 d)
AKTIVA	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	31.12.2010.
A. STALNA IMOVINA	1.841	1.946	1.869	1.813	1.737
I Neuplaćeni a upisani kapital	0	0			
II Nematerijalna ulaganja	0	0	0	0	0
<u>III Nekretnine, postrojenja oprema i biološka sredstva</u>	1.841	1.946	1.869	1.813	1.737
1. Nekretnine postrojenja i oprema	1.841	1.946	1.869	1.813	1.737
2. Investicione nekretnine	0	0			
3. Biološka sredstva	0	0		0	0
<u>IV Dugoročni finansijski plasmani</u>	0	0	0	0	0
1. Učešće u kapitalu	0	0	0	0	0
2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	0	0	0		
B. OBRTNA IMOVINA	356	268	236	126	320
<u>I Zalihe</u>	86	120	200	52	1
<u>II STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUHVATA</u>					
<u>III Kratkoročna potraživanja plasmani i gotovina</u>	270	268	235	125	208
1. Potraživanja	76	100	103	15	25
2. Potraživanje za više plaćen porez na dobitak					0
2. Kratkoročni finansijski plasmani	0	0	0		
3. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	194	168	132	105	176
4. Porez na dodatnu vrednost i AVR	0	0	0	5	7
<u>III Odložena poreska sredstva</u>				0	
B. POSLOVNA IMOVINA	2.197	2.214	2.105	1.939	1.946
G. GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA					
D. UKUPNO AKTIVA	2.197	2.214	2.105	1.939	1.946
D. VANBILANSNA AKTIVA					

PASIVA					
A. KAPITAL	2.070	2.175	1.809	1.681	1.627
<u>I Osnovni i ostali kapital</u>	1.425	1.425	2.130	2.130	2.130
<u>II Neplaćeni upisani kapital</u>					
<u>III Rezerve</u>	0	0	0	0	0
<u>IV Revalorizacione rezerve</u>	602	755	0	0	0
<u>V Neraspoređena dobit</u>	43	43	45	45	0
<u>VI Gubitak</u>	0	48	366	494	503
<u>VII Otkupljene sopstvene akcije</u>					
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE	127	39	296	258	319
<u>I Dugoročna rezervisanja</u>	0	0			
<u>II Dugoročne obaveze</u>	0	0	0	0	0
1. Dugoročni krediti	0	0	0	0	0
2. Ostale dugoročne obaveze	0	0			
<u>III Kratkoročne obaveze</u>	127	39	296	258	319
1. Kratkoročne finansijske obaveze	0	0	0	0	0
2. Obaveze po osnovu sredstava namenjenih prodaji i sredstava poslovanja koje se obustavlja					
3. Obaveze iz poslovanja	91	18	72	68	110
4. Ostale kratkoročne obaveze i PVR.	36	21	224	190	113
5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednosti i ostalih javnih prihoda	0	0	0	0	96
6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak				0	
<u>IV Odložene poreske obaveze</u>				0	
V. UKUPNA PASIVA	2.197	2.214	2.105	1.939	1.946
G. VANBILANSNA PASIVA	0	0			

Likvidnost I stepena

Koeficijent likvidnosti I stepena		31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	31.12.2010.
1	Gotovina i gotovinski ekvivalenti					
2	Kratkoročne obaveze					
3	Indikator 1/2					

Likvidnost I stepena

Koeficijent likvidnosti I stepena		31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	31.12.2010.
1	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	194	168	132	105	176
2	Kratkoročne obaveze	127	39	296	258	319
3	Indikator 1/2	1,53	4,31	0,45	0,41	0,55

- Koeficijent likvidnosti može biti veći, manji i jednak jedinici. Ako je koeficijent veći od 1, likvidna sredstva su veća od prispelih obaveza, što znači da preduzeće može da plati prispele obaveze, tj. likvidno je. Ako je koeficijent manji od 1 suma likvidnih sredstava je manja od prispelih obaveza te preduzeće ne može platiti iste u celini, tj. ono je nelikvidno. I u slučaju koeficijenta jednakog 1, obaveze su jednake sredstvima za njihovo izmirenje te preduzeće može da ih likvidira, tj. ono je likvidno.
- Na prethodno utvrđeni način dobija se likvidnost prvog stepena.

Likvidnost II stepena

Koeficijent likvidnosti II stepena		31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	31.12.2010.
1	Obrtna imovina					
2	Zalihe					
3	Kratkoročne obaveze					
4	Indikator $(1 - 2) / 3$					

Likvidnost II stepena

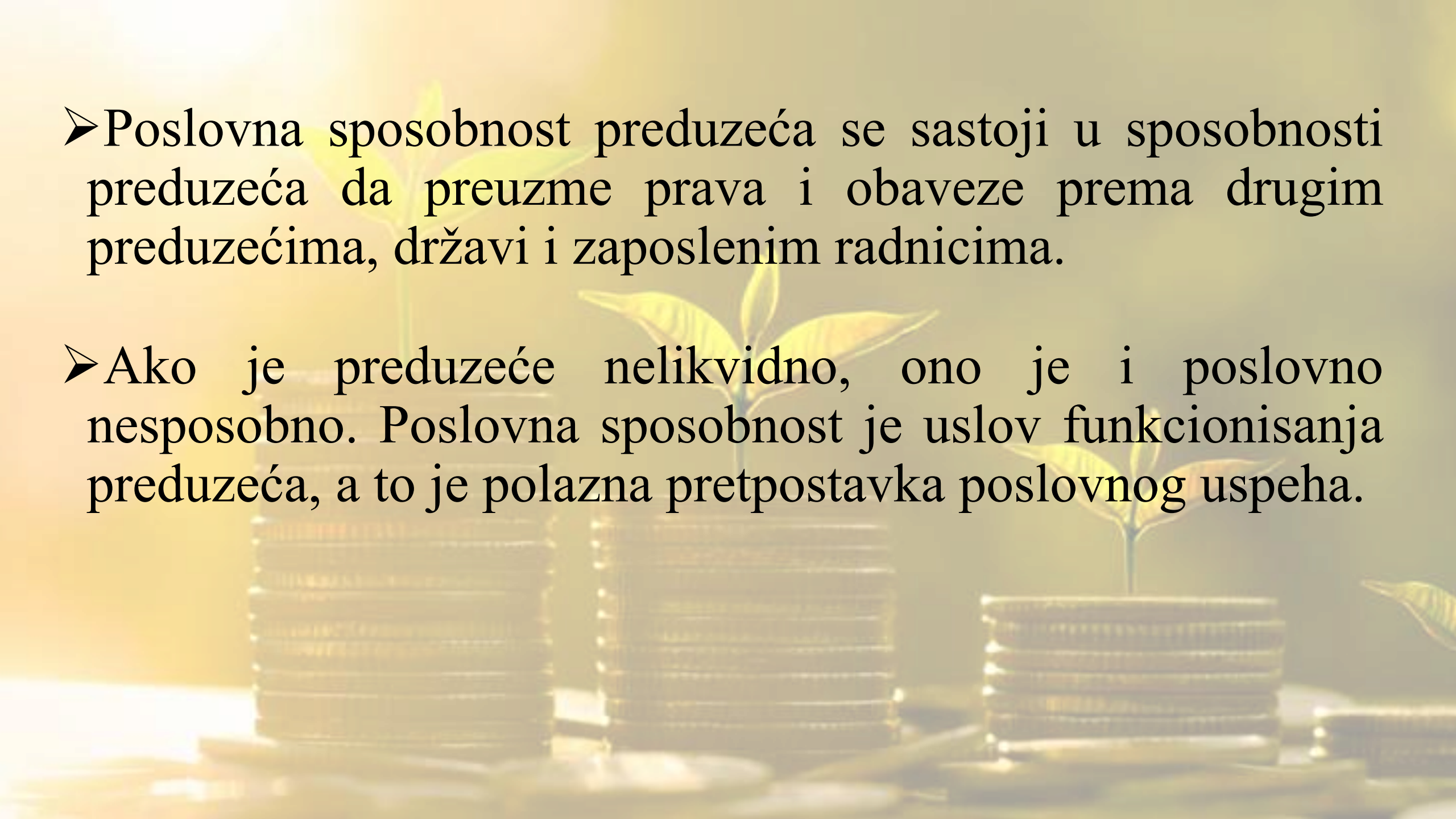
Koeficijent likvidnosti II stepena		31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	31.12.2010.
1	Obrtna imovina	356	268	236	126	320
2	Zalihe	86	120	200	52	1
3	Kratkoročne obaveze	127	39	296	258	319
4	Indikator (1 - 2) / 3	2,13	3,79	0,12	0,29	1,00

Likvidnost III stepena

Koeficijent likvidnosti III stepena		31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	31.12.2010.
1	Obrtna imovina					
2	Kratkoročne obaveze					
3	Indikator 1/2					

Likvidnost III stepena

Koeficijent likvidnosti III stepena		31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	31.12.2010.
1	Obrtna imovina	356	268	236	126	320
2	Kratkoročne obaveze	127	39	296	258	319
3	Indikator 1/2	2,80	6,87	0,80	0,49	1,003

-
- Poslovna sposobnost preduzeća se sastoji u sposobnosti preduzeća da preuzme prava i obaveze prema drugim preduzećima, državi i zaposlenim radnicima.
 - Ako je preduzeće nelikvidno, ono je i poslovno nesposobno. Poslovna sposobnost je uslov funkcionisanja preduzeća, a to je polazna pretpostavka poslovnog uspeha.

ANALIZA FINANSIJSKE RAVNOTEŽE

- **Finansijski položaj** je određen stanjem finansijske ravnoteže, zaduženosti, solventnosti, održavanjem realne vrednosti sopstvenog kapitala i reprodukcijom sposobnošću.
- Pri tome treba razlikovati dobar, prihvatljiv i loš finansijski položaj.
- **Dobar finansijski položaj** preduzeća je ako finansijska ravnoteža obezbeđuje sigurnost u održavanju likvidnosti, ako je zaduženost takva da obezbeđuje punu nezavisnost preduzeća i dobru sigurnost njegovih poverilaca, ako je solventno, ako preduzeće pri stabilnoj novčanoj jedinici iz finansijskog rezultata značajnije uvećava sopstveni kapital, a u uslovima inflacije iz efekta revalorizacije i finansijskog rezultata uvećava realnu vrednost sopstvenog kapitala i ako preduzeće iz sopstvenih sredstava finansira prostu i deo proširene reprodukcije.

Prihvatljiv finansijski položaj preduzeća je ako finansijska ravnoteža omogućava održavanje likvidnosti (bez sigurnosti), ako je zaduženost takva da preduzeću obezbeđuje relativnu nezavisnost i relativnu sigurnost njegovih poverilaca, ako je solventno, ako u uslovima stabilne novčane jedinice umereno uvećava sopstveni kapital, a u uslovima inflacije iz efekta revalorizacije i finansijskog rezultata održava realnu vrednost sopstvenog kapitala i ako preduzeće iz sopstvenih sredstava finansira prostu reprodukciju.

Loš finansijski položaj preduzeća je ako finansijska ravnoteža ne omogućava održavanje likvidnosti, ako zaduženost ne obezbeđuje nezavisnost preduzeća i sigurnost njegovih poverilaca, ako je solventnost kritična, ako pri stabilnoj novčanoj jedinici ne uvećava iz finansijskog rezultata sopstveni kapital, a u uslovima inflacije iz efekta revalorizacije i finansijskog rezultata ne održava realnu vrednost sopstvenog kapitala i ako preduzeće iz sopstvenih sredstava ne može finansirati prostu reprodukciju.

Pojam finansijske ravnoteže

- Pod finansijskom ravnotežom podrazumeva se da **sredstva po obimu i vremenu za koje su vezana (neunovčljiva) odgovaraju obimu i vremenu raspoloživosti izvora finansiranja.**
- Pošto vreme vezivanja sredstava nije jednako za sva sredstva niti je vreme raspoloživosti izvora finansiranja jednako za sve izvore finansiranja, to praktično znači da postoji niz jednačina koje pokazuju finansijsku ravnotežu.
- Postoji onoliko jednačina koliko ima različitih vremenskih intervala u kojima su pojedine vrste sredstava vezane odnosno koliko ima različitih vremenskih intervala u kojima su pojedine vrste izvora finansiranja raspoloživi.

- Raščlanjivanje bilansa stanja na čitav niz jednačina, s ciljem da se utvrdi da li kod svih jednačina postoji jednakost između leve i desne strane, što bi značilo da postoji finansijska ravnoteža, ili leva i desna strana nisu jednake, što znači da ne postoji finansijska ravnoteža, bi bilo neracionalno.
- Zbog toga se analiza finansijske ravnoteže svodi na **analizu kratkoročne finansijske ravnoteže i analizu dugoročne finansijske ravnoteže.**

Radi se o dve jednačine finansijske ravnoteže:

- **Kratkoročne**, gde se leva strana sastoji od likvidnih i kratkoročno vezanih sredstava a desna obuhvata dospele obaveze i obaveze koje dospevaju u kratkom roku i
- **dugoročne finansijske ravnoteže** gde leva strana obuhvata sredstva koja su dugoročno vezana a desna strana trajne i dugoročne izvore finansiranja.

- Pomenute dve jednačine proizišle su iz pravila finansiranja. Jednačina kratkoročne finansijske ravnoteže odgovara pravilu finansiranja koje zahteva da odnos gotovine, vrednosnih papira koji se kotiraju na berzi i kratkoročnih potraživanja prema kratkoročnim obavezama bude **1 : 1**.
- Jednačina dugoročne finansijske ravnoteže odgovara **zlatnom bilansnom pravilu u širem smislu** koje zahteva da dugoročno vezana sredstva budu jednaka trajnim i dugoročnim izvorima finansiranja.

- Kontrola odnosa gotovine, hartije od vrednosti i kratkoročnih potraživanja i kratkoročnih obaveza predstavlja **kontrolu likvidnosti**, a kontrola odnosa dugoročno vezanih sredstava i trajnih i dugoročnih izvora finansiranja predstavlja **kontrolu uslova za održavanje likvidnosti**.
- Ako postoji kratkoročna finansijska ravnoteža onda mora da postoji i dugoročna finansijska ravnoteža.

- Dugoročna i kratkoročna finansijska ravnoteža međusobno su uslovljene. Njihovu **međusobnu uslovljenost** možemo i grafički ilustrovati:

Aktiva	Pasiva
KVS	KIF
DVS	DIF

Slika 1.

Slika 1. pokazuje finansijsku ravnotežu u oblasti dugoročnog i u oblasti kratkoročnog finansiranja. Ona jasno izražava da postojanje jedne finansijske ravnoteže automatski znači da postoji i druga finansijska ravnoteža. Prema ovoj slici, sa stanovišta dugoročnog finansiranja, **uslovi za održavanje likvidnosti postoje.**

Aktiva	Pasiva
KVS	KIF
DVS	DIF

Slika 2.

Slika 2. pokazuje da su trajni i dugoročni izvori finansiranja veći od dugoročno vezanih sredstava i automatski su i kratkoročni izvori finansiranja manji od likvidnih i kratkoročno vezanih sredstava. Razlika između trajnih i dugoročnih izvora finansiranja i dugoročno vezanih sredstava (na slici šrafirani deo) upotrebljena je za finansiranje kratkoročno vezanih sredstava i predstavlja **sigurnost u održavanju likvidnosti**.

Aktiva	Pasiva
KVS	KIF
DVS	DIF

Slika 3.

Slika 3. pokazuje da su dugoročno vezana sredstva veća od trajnih i dugoročnih izvora finansiranja i automatski su i kratkoročni izvori finansiranja veći od likvidnih i kratkoročno vezanih sredstava. Razlika između dugoročno vezanih sredstava i trajnih i dugoročnih izvora finansiranja (na slici šrafirani deo) finansirana je iz kratkoročnih izvora finansiranja i upravo ona **ugrožava likvidnost**.

- Analizom finansijske ravnoteže ocenjuje se likvidnost i uslovi za održavanje likvidnosti, što predstavlja, u stvari **ocenu finansijske situacije u užem smislu**.
- Ocena finansijske situacije u širem smislu zahteva i analizu zaduženosti.

Analiza kratkoročne i dugoročne finansijske ravnoteže

- Analiza kratkoročne i dugoročne finansijske ravnoteže odnosi se na bilans stanja. Analiza kratkoročne i dugoročne finansijske ravnoteže zahteva da se propisani bilans stanja prilagodi analizi kratkoročne i dugoročne finansijske ravnoteže.
- To praktično znači da na strani **aktive** moraju da budu sredstva razgraničena **po roku vezanosti** u dve grupe – likvidna i kratkoročno vezana sredstva i dugoročno vezana sredstva – a na strani **pasive** izvori finansiranja, takođe, **moraju da budu razgraničeni po roku raspoloživosti** – kratkoročni izvori finansiranja i trajni i dugoročni izvori finansiranja.

- Ta razgraničenja u oblasti vremenskih razgraničenja, zaliha, neraspoređenog dobitka tekuće godine i hartije od vrednosti izazivaju određene probleme.
- Kod aktivnih vremenskih razgraničenja postavlja se pitanje da li su to dugoročno ili kratkoročno vezana sredstva?
 - Odgovor na ovo pitanje zavisi od sadržine (strukture) aktivnih vremenskih razgraničenja. Deo aktivnih vremenskih razgraničenja koji se odnosi na **unapred plaćene troškove** izjednačuje se sa zalihama.
 - Naime, da su ti troškovi knjiženi na troškove oni bi neposredno bili u okviru zalihe nezavršene proizvodnje, poluproizvoda i gotovih proizvoda. Pošto se oni, u stvari, odnose na buduće obračunske periode, oni će preko ukalkulisavanja na teret troškova u korist pasivnih vremenskih razgraničenja opet doći na zalihe.

- Nasuprot tome, deo aktivnih vremenskih razgraničenja koji se odnosi na **unapred obračunate prihode** predstavljaju kratkoročno vezana sredstva.
- Ovo zato što će se u momentu sticanja uslova za fakturisanje taj deo aktivnih vremenskih razgraničenja indirektno transformisati u potraživanja od kupaca odnosno dužnika, knjiženjem fakture na teret kupca i u korist pasivnih vremenskih razgraničenja a potom zatvaranje aktivnih i pasivnih vremenskih razgraničenja za fakturisani deo.

- Kod **pasivnih vremenskih razgraničenja** srećemo se sa ukalkulisanim troškovima i odloženim prihodima za naredne obračunske periode.
- **Ukalkulisani troškovi** su, u stvari, sadržani u zalihama nedovršene proizvodnje, poluproizvoda i gotovih proizvoda, što znači da oni u osnovi predstavljaju korekturu ovih zaliha na niže.
- **Odloženi prihodi** će u narednom obračunskom periodu biti prebačeni na prihode u bilans uspeha, što upućuje na zaključak da se radi o kratkoročnom izvoru finansiranja.

➤ AVR i PVR u uslovima kada se primenjuje sistem obračuna prihoda po fakturisanjoj realizaciji i kada se vrše dugoročna rezervisanja, i jedno i drugo primenjuje se sada u našem sistemu bilansiranja, učestvuju u bilansnoj sumi poslovnih sredstava, po pravilu, u zanemarljivo niskom procentu, pa iz toga sledi da je njihov uticaj na kratkoročnu odnosno dugoročnu finansijsku ravnotežu sasvim zanemarljiv.

Zalihe

- U oblasti zaliha razlikujemo **stalne** i **sezonske (povremene)** zalihe, kod preduzeća sa sezonskom proizvodnjom ili prodajom.
- **Stalne zalihe** pripadaju dugoročno vezanim sredstvima, jer su u preduzeću u finansijskom izrazu stalno prisutne obzirom da uslovljavaju iskorišćenje kapaciteta i odvijanje procesa proizvodnje i prodaje bez ograničenja i prekida.
- Nasuprot tome, **sezonske zalihe** su kratkoročno vezana sredstva, javljaju se samo u sezoni koja je uvek kraća od godinu dana.

Neraspoređeni dobitak

- Kod neraspoređenog dobitka tekuće godine postavlja se pitanje da li je to kratkoročan ili dugoročan izvor finansiranja?
- Odgovor zavisi šta sadrži neraspoređeni dobitak – **ako sadrži i poreze i doprinose** iz finansijskog rezultata neosporno je da je najveći deo kratkoročni izvor finansiranja, jer će porezi i doprinosi u kratkom roku dospeti za plaćanje;
- Ako ne sadrže poreze i doprinose iz finansijskog rezultata postavlja se pitanje koji deo će biti isplaćen vlasnicima kapitala i kada će biti izvršena ta isplata, a koji deo će biti akumuliran za sopstveni kapital?
- Budući da je ovde mnogo nepoznanica pri analizi finansijske ravnoteže neraspoređen dobitak se, po pravilu, tretira kao **trajni izvor finansiranja**.

HOV

- U oblasti hartija od vrednosti sreću se hartije od vrednosti koje dospevaju za naplatu u kratkom roku, te hartije od vrednosti su nesporno kratkoročno vezana sredstva, ali sreću se i hartije od vrednosti koje dospevaju za naplatu u dugom roku.
- HOV koje dospevaju za naplatu u dugom roku a mogu se, po potrebi prodati na tržištu hartija od vrednosti , što znači da se kotiraju na berzi, treba, takođe, uključiti u *kratkoročno vezana sredstva*, jer će se one, u slučaju potrebe za gotovinom, najverovatnije prodati.
- Hartije od vrednosti koje dospevaju za naplatu u dugom roku a ne kotiraju se na berzi treba, svakako, uključiti u *dugoročno vezana sredstva*.

Analiza kratkoročne finansijske ravnoteže

- Kratkoročna finansijska ravnoteža se utvrđuje odnosom likvidnih i kratkoročno vezanih sredstava, s jedne, i kratkoročnih obaveza, s druge strane.

	u hiljadama dinara			
	Prethodna godina		Tekuća godina	
	Iznos	Udeo u bilansnoj sumi poslovnih sredstava	Iznos	Udeo u bilansnoj sumi poslovnih sredstava
1. Gotovina	243.331	15,0	171.192	5,4
2. Kupci i druga potraživanja	300.325	18,5	978.897	30,7
3. Kratkoročni finansijski plasmani	219.070	13,5	150.177	4,7
4. Aktivna vremenska razgraničenja	62	–	1	–
5. Likvidna i kratkoročno vezana sredstva (1 do 4)	762.788	47,0	1.300.267	40,8
6. Dobavljači i druge obaveze iz poslovanja	688.903	42,3	1.064.262	33,3
7. Kratkoročni zajmovi	25.132	1,5	325.644	10,2
8. Pasivna vremenska razgraničenja	64	–	8	–
9. Kratkoročni izvori finansiranja (6 do 8)	713.399	43,8	1.389.914	43,5

- **Kratkoročna finansijska ravnoteža postoji ako su likvidna sredstva i kratkoročno vezana sredstva jednaka kratkoročnim izvorima finansiranja**, odnosno ako je njihov odnos 1:1, što odgovara pravilu finansiranja (acid-test) 1:1.
- Posmatrano preduzeće imalo je odnos likvidnih i kratkoročno vezanih sredstava i kratkoročnih izvora finansiranja:

	Likvidna i kratkoročno vezana sredstva	Kratkoročni izvori finansiranja
Tekuća godina	1	1,069
Prethodna godina	1	0,935

- Tekuće godine kratkoročna finansijska ravnoteža je pomerenjena ka kratkoročnim izvorima finansiranja, **na 100 dinara likvidnih i kratkoročno vezanih sredstava otpada 106,9 dinara kratkoročnih obaveza**, što znači da preduzeće ne može održavati likvidnost osim ako ne uspe da kratkoročno vezana sredstva mobilise pre nego što dospevaju kratkoročne obaveze, što znači da su **kratkoročno vezana sredstva vezana na kraće rokove nego što su rokovi raspoloživosti kratkoročnih obaveza**.

➤ U proseku, *rokovi raspoloživosti kratkoročnih obaveza*, da bi se likvidnost održavala, u ovom slučaju morali da budu duži od rokova vezivanja kratkoročno vezanih sredstava za **6,9%=(106,9–100)**.

- U prethodnoj godini bilo je obrnuto, **kratkoročna finansijska ravnoteža pomejena je ka likvidnim i kratkoročno vezanim sredstvima**, na svakih 100 dinara likvidnih sredstava otpadalo je 93,5 dinara kratkoročnih obaveza, što znači da preduzeće može održavati likvidnost uz uslov da rokovi vezanih sredstava u proseku nisu duži od rokova raspoloživosti kratkoročnih obaveza od **6,5%**=(100–93,5).

➤ Pri ovakvoj kratkoročnoj finansijskoj ravnoteži stvaraju se i uslovi za sigurnost u održavanju likvidnosti uz uslov da prosečni rokovi vezivanja kratkoročno vezanih sredstava odgovaraju prosečnim rokovima raspoloživosti kratkoročnih obaveza.

➤ U takvim okolnostima, preduzeće bi imalo likvidnu rezervu od 49.389 hiljada dinara (762.788–713.399), koja bi bila iskorišćena za plaćanje u momentu **kada mobilizacija kratkoročno vezanih sredstava**, iz bilo kojih razloga, **ne bi bila jednaka dospelim kratkoročnim obavezama.**

Analiza dugoročne finansijske ravnoteže

- Analiza dugoročne finansijske ravnoteže može se vršiti na osnovu:
 - **dugoročno vezanih sredstava i**
 - **na osnovu obrtnog fonda**

Analiza dugoročne finansijske ravnoteže na osnovu dugoročno vezanih sredstava

- Ova analiza zasniva se na upoređenju **dugoročno vezanih sredstava**, s jedne, i **trajnog kapitala, dugoročnih obaveza i dugoročnog rezervisanja**, s druge strane.

Dugoročno vezana sredstva obuhvataju: osnovna sredstva (naravno po neotpisanoj, sadašnjoj vrednosti), dugoročne finansijske plasmane, stalne zalihe i gubitak iskazan u aktivi – (što predstavlja smanjenje sredstava, odnosno korekciju na niže sopstvenog kapitala).

Trajni (sopstveni) kapital obuhvata osnovni i rezervni i ono što je s njim izjednačeno, **dugoročne obaveze** obuhvataju dugoročne zajmove i druge dugoročne obaveze (oročeni ulozi, emitovane obveznice, na primer), a **dugoročna rezervisanja** obuhvataju rezervisana pokrića budućih troškova i rizika.

	U hiljadama dinara			
	Prethodna godina		Tekuća godina	
	Iznos	Udeo u bi- lansnoj sumi poslovnih sredstava	Iznos	Udeo u bi- lansnoj sumi poslovnih sredstava
1. Zalihe	119.204	7,3	543.211	17,0
2. Dugoročni finansijski plasmani	174.205	10,7	330.474	10,3
3. Osnovna sredstva	568.836	35,0	1.019.068	31,9
4. Gubitak				
5. Dugoročno vezana sredstva (1 do 4)	862.245	53,0	1.892.753	59,2
6. Dugoročni zajmovi iz inostranstva	137.086	8,5	187.525	5,9
7. Dugoročna rezervisanja				
8. Kapital	774.548	47,7	1.615.581	50,6
9. Kapital i dugoročne obaveze	911.634	56,2	1.803.106	56,5

- Dugoročna finansijska ravnoteža postoji **ako su dugoročno vezana sredstva jednaka kapitalu uvećanom za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze.**
- Prethodni podaci pokazuju da je odnos dugoročno vezanih sredstava i kapitala uvećanog za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze kako sledi:

	Dugoročno vezana sredstva	Kapital uvećan za dugoročna rezervisanja i dugoročne
Tekuća godina	1	0,953
Prethodna godina	1	1,057

- U tekućoj godini dugoročna finansijska ravnoteža je pomerenjena ka dugoročno vezanim sredstvima; svakih 100 dinara dugoročno vezanih sredstava pokriven je kapitalom uvećanim za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze sa 95,3 dinara, a razlika od $4,7\% = (100 - 95,3)$ pokriva se iz kratkoročnih obaveza, što u apsolutnom iznosu čini 89.647 hiljada dinara (1.892.753 – 1.803.106).
- To, svakako, ugrožava održavanje likvidnosti, jer će **kratkoročne obaveze pre dospeti za plaćanje nego što će se izvršiti mobilizacija dugoročno vezanih sredstava.**
- Jedina mogućnost za održavanje likvidnosti pri ovakvoj dugoročnoj finansijskoj ravnoteži jeste u tome da se mobilizacija kratkoročno vezanih sredstava vrši brže od dospeća kratkoročnih obaveza, o čemu je bilo reči kod analize kratkoročne finansijske ravnoteže.

- Međutim, iskorišćenje te mogućnosti uslovljena je i položajem gotovih proizvoda na tržištu i likvidnosti kupca, s jedne, i položaja na tržištu materijala koje nabavlja preduzeće i spremnosti dobavljača da prodaju na duže rokove plaćanja, s druge strane.
- Preduzeće koje je u fokusu našeg interesa i nema mnogo poremećenu dugoročnu finansijsku ravnotežu pa je u takvim uslovima još i moguće, kako tako, održavati likvidnost putem **brže mobilizacije kratkoročno vezanih sredstava** (prodajom hartija od vrednosti u određenim trenucima, na primer), ali kada je dugoročna finansijska ravnoteža znatnije pomerenjena ka dugoročno vezanim sredstvima održavati likvidnost, po pravilu, nije moguće.

- U prethodnoj godini preduzeće je imalo pomećenu dugoročnu finansijsku ravnotežu ka kapitalu uvećanom za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze.
- Svakić 100 dinara dugoročno vezanić sredstava bio je pokriven sa 105,7 dinara kapitala uvećanog za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze, a to znači da je za finansiranje kratkoročno vezanić sredstava korišćeno 5,7% kapitala i dugoroćnić obaveza (105,7 – 100), što u apsolutnom iznosu ćini 49.389 hiljada dinara (911.634 – 862. 245).

- Taj isti iznos utvrđen je i kod kratkoročne finansijske ravnoteže kao razlika između likvidnih i kratkoročno vezanih sredstava, s jedne, i kratkoročnih obaveza, s druge strane.

➤ Time je u oblasti dugoročnog finansiranja **stvorena sigurnost za održavanje likvidnosti** zato što će se svakako deo kratkoročno vezanih sredstava pre mobilisati nego što će dospeti za plaćanje dugoročne obaveze iz kojih je taj deo kratkoročno vezanih sredstava pokriven.

- Ako bi mobilizacija kratkoročno vezanih sredstava po vrednosti i po vremenu odgovarala dospeću kratkoročnih obaveza razlika između kapitala uvećanog za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze, s jedne, i dugoročnih vezanih sredstava, s druge strane, u našem primeru ta razlika je 49.389 hiljada, bila bi u obliku gotovine odnosno depozita po viđenju, i predstavljala likvidnu rezervu koja bi se koristila za plaćanje samo u uslovima kada se iz bilo kojih razloga izvrši manja mobilizacija kratkoročno vezanih sredstava od dospeća obaveza.
- Time bi bila održana likvidnost, uz pomoć likvidne rezerve, a koliko bi se mogla održavati likvidnost zavisi od visine likvidne rezerve i poremećaja između mobilizacije kratkoročno vezanih sredstava i dospelih kratkoročnih obaveza.

➤ Sve u svemu vremensko upoređivanje pokazuje da se **dugoročna finansijska ravnoteža pogoršava**, ima neželjeni tok, pomera se ka dugoročno vezanim sredstvima.

- To saznanje je bitno za **vođenje finansijske politike**, jer ono ukazuje da je finansijska politika u tekućoj godini pomerala dugoročnu finansijsku ravnotežu ka dugoročno vezanim sredstvima, otuda postoji realna opasnost da će se to pomeranje i dalje nastaviti ako se ništa ne promeni u finansijskoj politici, što može dovesti do teških posledica.

Analiza dugoročne finansijske ravnoteže na osnovu obrtnog fonda

- U literaturi obrtni fond se sreće još pod nazivom – neto obrtni fond, neto obrtna sredstva i stalni obrtni fond.
- Obrtni fond je zapravo **deo kapitala, dugoročnih rezervisanja i dugoročnih obaveza upotrebljen je za finansiranje obrtnih sredstava**, odnosno to je deo obrtnih sredstava koji je finansiran (pokriven) iz kapitala, dugoročnih rezervisanja i dugoročnih obaveza.

Obrtni fond utvrđuje se na osnovu bilansa stanja alternativno na dva načina:

Kapital, dugoročna
rezervisanja i dugoročne
obaveze *minus* Osnovna sredstva,
dugoročni plasmani i gu-
bitak iskazan u aktivi = Obrtni fond

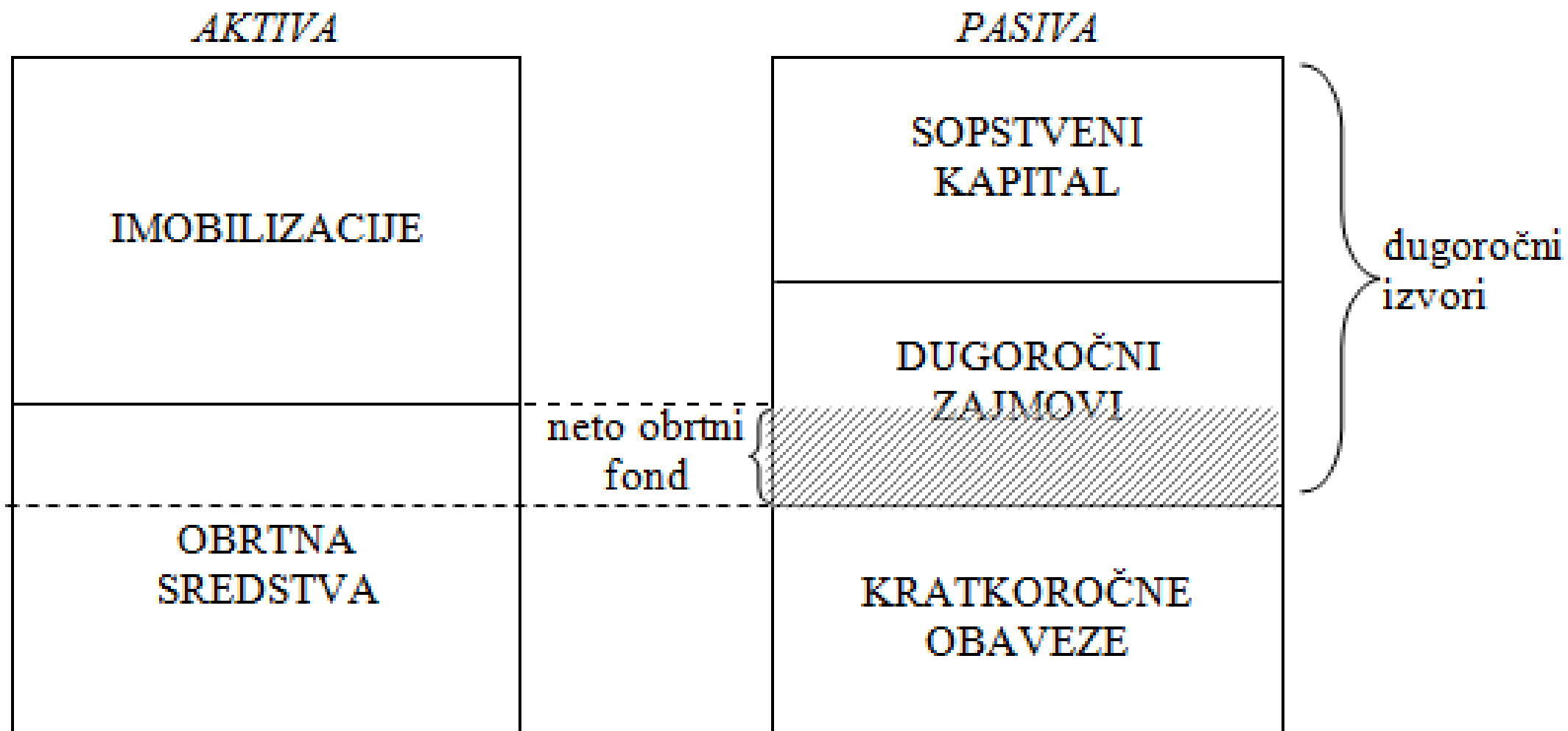
ili

Obrtna sredstva *minus* Kratkoročne obaveze = Obrtni fond

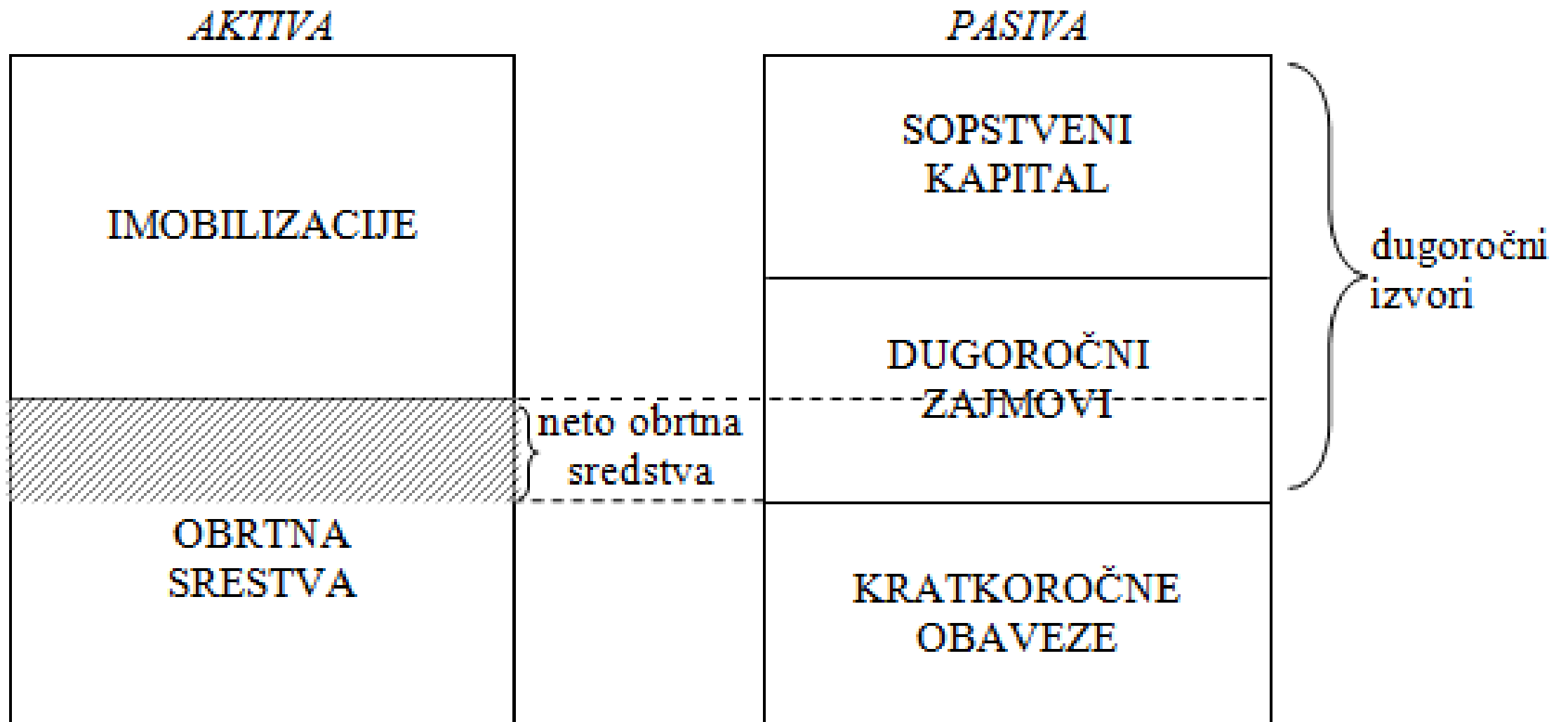
- Oba načina izračunavanja obrtnog fonda, naravno, moraju uvek dati isti rezultat.
- Prvi način kvantifikacije obrtnog fonda, u stvari, utvrđuje **deo kapitala, dugoročnih rezervisanja i dugoročnih obaveza koji je upotrebljen za finansiranje obrtnih sredstava, odnosno koji je uložen u obrtna sredstva.**
- Drugi način kvantifikacije obrtnog fonda **utvrđuje deo obrtnih sredstava koji je finansiran, koji je pokriven kapitalom, dugoročnim rezervisanjem i dugoročnim obavezama.**

A K T I V A		P A S I V A	
1. Osnovna sredstva, dugoročni plasmani i gubitak	250.000	1. Kapital	300.000
		2. Dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze	50.000
Obrtni fond = 300.000 – 200.000 = 100.000		Obrtni fond = 300.000 + 50.000 – 250.000 = 100.000	
2. Obrtna sredstva	300.000	3. Kratkoročne obaveze	200.000
A K T I V A (1+2)	550.000	P A S I V A (1 + 2 + 3)	550.000

neto obrtni fond = dugoročni kapital – stalna sredstva

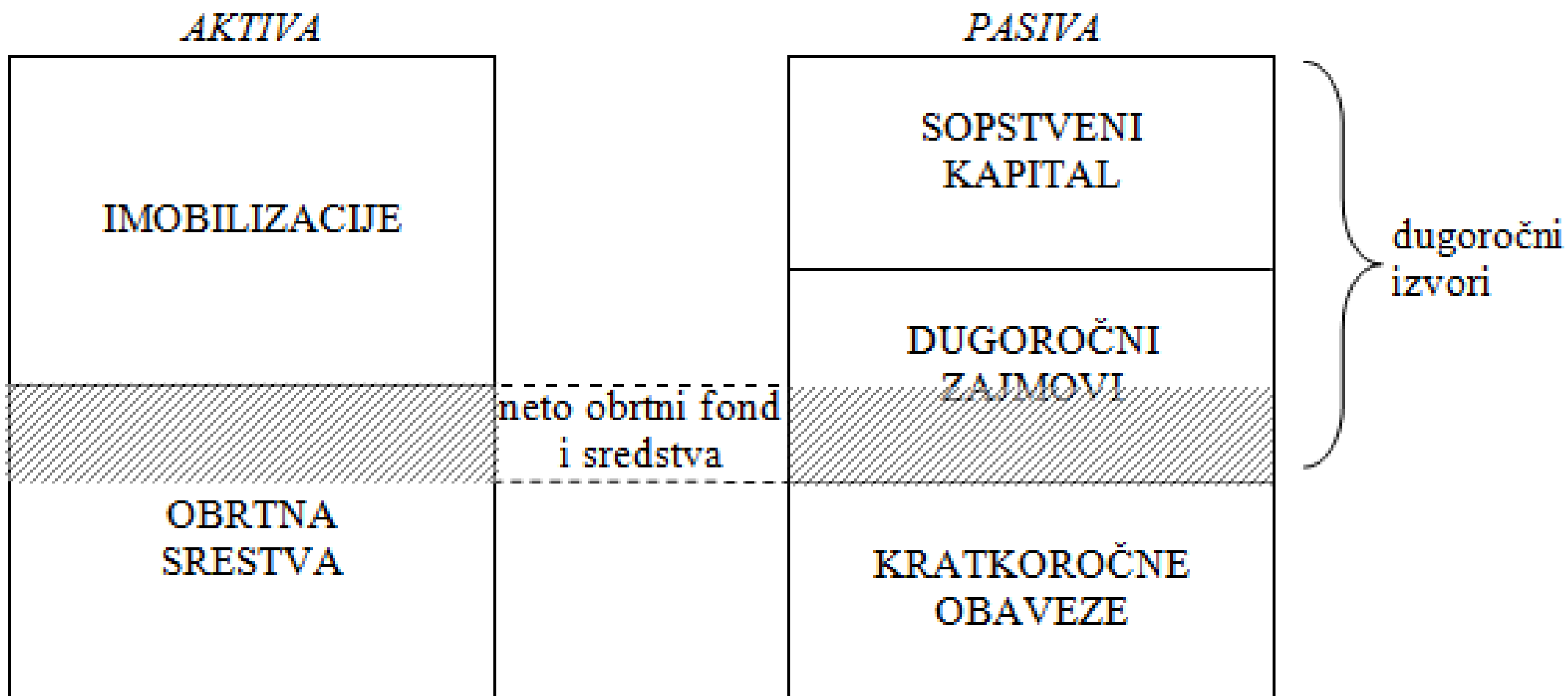

neto obrtna sredstva = obrtna sredstva – kratkoročne obaveze

neto obrtni fond = neto obrtna sredstva

Neto obrtni fond i neto obrtna sredstva pokazuju deo obrtnih sredstava koji je finansiran dugoročnim izvorima.

Zadatak

POZICIJA	Iznos u EUR			
	2016	2015	2014	2013
A K T I V A				
AKTIVA				
A NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL	0	0	0	0
B STALNA IMOVINA	9,665,931	9,703,200	9,653,509	9,627,300
I GOODWIL		0	0	0
II. NEMATERIJALNA ULAGANJA	1,958	2,458	9,000	9,444
III. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA	9,663,973	9,700,742	9,644,509	9,617,856
1. Nekretnine, postrojenja i oprema	9,663,973	9,700,742	9,644,509	9,617,856
2. Investicione nekretnine	0	0	0	0
2. Biološka sredstva	0	0	0	0
IV. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	0	0	0	0
1. Učešće u kapitalu	0	0	0	0
2. Učešće u kapitalu koje se vrednuje metodom učešća	0	0	0	0
3. Ostali dugoročni plasmani	0	0	0	0
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	0	0	0	0
D. STALNA SREDSTAVA NAMIJENJENA PRODAJI	0	0	0	0
E. OBRтна SREDSTVA	1,163,636	611,132	211,897	122,093
I. ZALIHE	0	0	3,576	0
II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA	1,163,636	611,132	208,321	122,093
1. Potraživanja	212,653	133,952	85,823	115,391
2. Potraživanja za više plaćeni porez na dobitak		0	0	0
3. Kratkoročni finansijski plasmani		0	700	0
3. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	949,002	470,433	115,346	1,405
4. Porez na dodatu vrijednost i AVR	1,981	6,747	6,452	5,297
F. UKUPNA AKTIVA	10,829,567	10,314,332	9,865,406	9,749,393

PASIVA				
A. KAPITAL	9,996,372	9,532,103	9,165,777	8,879,619
I OSNOVNI KAPITAL	8,801,155	8,801,155	8,801,155	8,801,155
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL	0	0	0	0
III. REZERVE	611	611	611	611
IV POZITIVNE REVALORIZACIONE REZERVE	86,843	86,843	86,843	86,843
V NEGATIVNE REVALORIZACIONE REZERVE	0	0	0	0
VI NERASPOREĐENA DOBIT	1,107,763	1,546,936	1,180,610	894,452
VII GUBITAK	0	(903,442)	(903,442)	(903,442)
VIII OTKUPLJENE SOPSTVENE AKCIJE I OTKUPLJENI SOPSTVENI UDJELI	0	0	0	0
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	0	2,336,326	0	21,198
I. DUGOROČNA REZERVISANJA	0	0	0	21,198
II. DUGOROČNE OBAVEZE	0	2,336,326	0	0
1. Dugoročni krediti	0	2,336,326	0	0
2. Ostale dugoročne obaveze	0	0	0	0
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	0	61,034	0	0
D. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	833,195	2,917,299	699,629	848,576
I KRATKOROČNE OBAVEZE	833,195	2,917,299	699,629	848,576
1. Kratkoročne finansijske obaveze	425,734	1,284,201	425,734	425,734
2. Obaveze po osnovu sredstava namijenjenih prodaji	0	0	0	0
3. Obaveze iz poslovanja	20,057	1,402,857	38,840	55,391
4. Ostale kratkoročne obaveze i PVR	341,960	158,515	235,055	279,692
5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda	0	71,726	0	87,759
6. Obaveze po osnovu poreza na dobit	45,444	0	0	0
II KRATKOROČNA REZERVISANJA		0	0	0
V. UKUPNA PASIVA	10,829,567	14,846,762	9,865,406	9,749,393

POZICIJA	2016	2015	2014
1. Potraživanja od kupaca	212,653	133,952	85,823
2. Kratkoročni finansijski plasmani	0	0	0
3. Gotovinski ekvivalenti	0	0	700
4. Ostala kratkoročna potraživanja	949,002	470,433	115,346
5. Porez na dodatu vrijednost i AVR	1,981	6,747	6,452
I. Kratkoročno vezana sredstva (1 do 4)	1,163,636	611,132	208,321
6. Kratkoročne finansijske obaveze obaveze	425,734	1,284,201	425,734
7. Obaveze po osnovu sredstava namijenjenih prodaji	0	0	0
8. Obaveze iz poslovanja	20,057	1,402,857	38,840
9. Ostale kratkoročne obaveze i PVR	341,960	158,515	235,055
10. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda	0	71,726	0
11. Obaveze po osnovu poreza na dobit	45,444	0	0
II. Kratkoročni izvori finansiranja (5 do 7)	833,195	2,917,299	699,629

$$\mathbf{KVS \geq KIF}$$

Kratkoročna finansijska ravnoteža (II/I)	0,716027	4,773599	3,358418
Referentna vrednost (manje od)	1	1	1

8. Stalna imovina	9,665,931	9,703,200	9,653,509
9. Zalihe	0	0	0
III. DUGOROČNO VEZANA IMOVINA (8+9)	9,665,931	9,703,200	9,653,509
10. Kapital	9,996,372	9,532,103	9,165,777
11. Dugoročna rezerviranja	0	2,336,326	0
12. Dugoročne obaveze	0	0	0
IV. TRAJNI I DUGOROČNI KAPITAL (10 do 12)	9,996,372	11,868,429	9,165,777

$$DVS \leq DIF$$

Dugoročna finansijska ravnoteža (II/I)	1,034186	1,223146	0,949476
Referentna vrednost (veće od)	1	1	1

Pitanja za proveru

Ako je odnos dugoročno vezanih sredstava i dugoročnih izvora finansiranja 1:0,805 dugoročna finansijska ravnoteža je:

- 1) Pomerena ka drugoročno vezanim sredstvima i to ugrožava održavanje likvidnosti,
- 2) Pomerena ka dugoročnim izvorima finansiranja i stvorena je sigurnost za održavanje likvidnosti,
- 3) Pomerena ka dugoročno vezanim sredstvima i stvorena je sigurnost za održavanje likvidnosti.

Ako je odnos dugoročno vezanih sredstava i dugoročnih izvora finansiranja 1:0,805 dugoročna finansijska ravnoteža je:

1) Pomerena ka drugoročno vezanim sredstvima i to ugrožava održavanje likvidnosti,

2) Pomerena ka dugoročnim izvorima finansiranja i stvorena je sigurnost za održavanje likvidnosti,

3) Pomerena ka dugoročno vezanim sredstvima i stvorena je sigurnost za održavanje likvidnosti.

Ako je odnos kratkoročno vezanih sredstava i kratkoročnih izvora finansiranja 1:1,072 – kratkoročna finansijska ravnoteža je:

- 1) Pomerena ka kratkoročno vezanim sredstvima i preduzeće ne može održavati likvidnost,
- 2) Pomerena ka kratkoročnim izvorima finansiranja i preduzeće može održavati likvidnost,
- 3) Pomerena ka kratkoročnim izvorima finansiranja i preduzeće ne može održavati likvidnost osim ako ne uspe da kratkoročno vezana sredstva mobiliše pre nego što dospevaju kratkoročne obaveze.

Ako je odnos kratkoročno vezanih sredstava i kratkoročnih izvora finansiranja 1:1,072 – kratkoročna finansijska ravnoteža je:

- 1) Pomerena ka kratkoročno vezanim sredstvima i preduzeće ne može održavati likvidnost,
- 2) Pomerena ka kratkoročnim izvorima finansiranja i preduzeće može održavati likvidnost,
- 3) Pomerena ka kratkoročnim izvorima finansiranja i preduzeće ne može održavati likvidnost osim ako ne uspe da kratkoročno vezana sredstva mobiliše pre nego što dospevaju kratkoročne obaveze.

Racio analiza

Racio pokazatelji za analizu finansijskih izveštaja

- **Racio** je broj koji se dobija stavljanjem u odnos bilansnih veličina koje su međusobno uslovljene ili povezane
- Racio pokazatelji sadrže informacije koje su osnova za odlučivanje o upravljanju preduzećem

$$x \cdot y = \frac{x^2}{12} \quad \frac{x^3}{12} = y^3; \quad \frac{|a^2| - 10|a| + 25}{5|a|} \geq 0 \Rightarrow \frac{(|a| - 5)^2}{5|a|} \geq 0; \quad c^3 - 5c + 7c\pi^2 + 35 < c^3 - 12c + 84; \quad e^{x^2} y^3 - \frac{x}{12} x^3 + \frac{x}{x^2} e^{12} \ln x^{12} y^3; \quad \int_{xy} = \iint \rho x^3 ds$$

Racio analiza je praktično sredstvo kontrole u procesu upravljanja finansijskim sistemom preduzeća jer omogućava sledeće:

- ✓ Sagledavanje trendova u finansijskom poslovanju preduzeća;
- ✓ Poređenje finansijskih karakteristika konkretnog preduzeća sa drugim preduzećima u okviru iste delatnosti ili privredne grane;
- ✓ Utvrđivanje međusobnosti između faktora koji utiču na finansijski uspeh preduzeća.

Racio analiza

BILANS STANJA - KNJIGOVODSTVENI PODACI

AKTIVA	31/12/2015/	31/12/2016/	31/12/2017/
A. STALNA IMOVINA	2.406.051	2.399.527	2.563.672
I Neplaćeni a upisani kapital	0	0	0
II Nematerijalna ulaganja	5.189	3.891	3.684
III Nekretnine, postrojenja oprema i biološka sredstva	2.399.862	2.394.808	2.496.823
1. Nekretnine postrojenja i oprema	2.211.156	2.191.393	2.056.083
2. Investicione nekretnine	65.157	63.676	297.907
3. Biološka sredstva	123.549	139.739	142.833
IV Dugoročni finansijski plasmani	1.000	828	63.165
1. Učešće u kapitalu	427	390	389
2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	573	438	62.776
B. OBRтна IMOVINA	2.284.547	2.343.793	2.248.176
I Zalihe	542.157	508.526	538.945
II STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0	0	0
III Kratkoročna potraživanja plasmani i gotovina	1.380.617	1.485.501	1.357.011
1. Potraživanja	967.303	1.103.738	944.604
2. Potraživanje za više plaćen porez na dobitak	0	0	0
3. Kratkoročni finansijski plasmani	360.293	350.020	370.983
4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	18.173	13.108	26.982
5. Porez na dodatnu vrednost i AVR	34.848	18.635	14.442
IV Odložena poreska sredstva	361.773	349.766	352.220
B. POSLOVNA IMOVINA	4.690.598	4.743.320	4.811.848
G. GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA	0	0	0
D. UKUPNO AKTIVA	4.690.598	4.743.320	4.811.848
Đ. VANBILANSNA AKTIVA	1.925.152	1.985.841	1.842.546

PASIVA	31/12/2015/	31/12/2016/	31/12/2017/
A. KAPITAL	2.638.173	2.775.759	2.816.602
I Osnovni i ostali kapital	1.056.244	1.056.244	1.056.244
II Neplaćeni upisani kapital	0	0	0
III Rezerve	575.786	678.285	830.250
IV Revalorizacione rezerve	418.815	418.815	440.162
V Nerealizovani dobitci po osnovu hartija od vrednosti	66	1.090	1.090
VI Nerealizovani gubici po osnovu hartija od vrednosti	0	0	0
VII Neraspoređena dobit	593.976	628.247	495.781
VIII Gubitak	0	0	0
IX Otkupljene sopstvene akcije	6.714	6.922	6.925
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE	2.052.425	1.967.561	1.995.246
I Dugoročna rezervisanja	7.371	7.581	8.753
II Dugoročne obaveze	909.196	724.514	751.543
1. Dugoročni krediti	792.932	651.597	677.821
2. Ostale dugoročne obaveze	116.264	72.917	73.722
III Kratkoročne obaveze	1.135.858	1.235.466	1.234.950
1. Kratkoročne finansijske obaveze	746.292	868.638	804.614
2. Obaveze po osnovu sredstava namenjenih prodaji i sredstava poslovanja koje se obustavlja	0	0	0
3. Obaveze iz poslovanja	357.892	292.172	398.962
4. Ostale kratkoročne obaveze	31.349	34.297	25.335
5. Obaveze po osnovu poreza na dodatnu vrednost i ostalih javnih prihoda i PVR.	325	40.359	6.039
6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak	0	0	0
IV Odložene poreske obaveze	0	0	0
V. UKUPNA PASIVA	4.690.598	4.743.320	4.811.848
G. VANBILANSNA PASIVA	1.925.152	1.985.841	1.842.546

BILANS USPEHA- KNJIGOVODSTVENI PODACI

PRIHODI	31/12/2015/	31/12/2016/	31/12/2017/
A PRIHODI I RASHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA			
I POSLOVNI PRIHODI	1.711.924	1.953.447	1.497.916
1. Prihodi od prodaje	1.573.851	1.798.343	1.366.571
2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	48.554	40.428	45.708
3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	0	29.011	16.182
4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	5.882	0	0
5. Oslali poslovni prihodi	95.401	85.665	69.455
I POSLOVNI RASHODI	1.559.130	1.694.997	1.571.422
1. Nabavna vrednosti prodate robe	121.625	181.755	215.627
2. Troškovi materijala	714.570	621.623	570.707
3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	343.364	421.915	393.591
4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	130.498	145.262	147.530
5. Oslali poslovni rashodi	249.073	324.442	243.967
III POSLOVNA DOBIT	152.794	258.450	0
IV POSLOVNI GUBITAK	0	0	73.506
V FINANSIJSKI PRIHODI	54.480	58.532	108.482
VI FINANSIJSKI RASHODI	121.939	131.409	78.885
VII OSTALI PRIHODI	60.736	31.228	149.307
VIII OSTALI RASHODI	43.572	64.837	88.330
IX DOBIT IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA	102.499	151.964	17.068
X GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA	0	0	0
XI NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	805		
XII NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0	0	0
B. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA	103.304	151.964	17.068
V. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA	0	0	0
G. POREZ NA DOBITAK			
1. Poreski rashod perioda	0	0	0
2. Odloženi poreski rashodi perioda	50.521		
3. Odloženi poreski prihodi perioda	0	0	0
D. Isplaćena lična primanja poslodavcu	0	0	0
Dj. NETO DOBITAK	52.783	151.964	17.068
E NETO GUBITAK	0	0	0
NETO DOBITAK KOJI PRIPADA MANJINSKIM ULAGAČIMA	0	0	0
NETO DOBITAK KOJI PRIPADA VLASNICIMA MATIČNOG PRAVNOG LICA	0	0	0
I. ZARADA PO AKCIJI			
1. Osnovna zarada po akciji	0	0	0
2. Umanjenja (razdvojena) zarada po akciji	0	0	0

- ✓ Nominalni podaci sadržani u ovim izveštajima, revalorizovani su zvaničnim koeficijentima za revalorizaciju – koeficijenti stope rasta cena na malo
- ✓ Revalorizacija izvornih podataka je izvršena sa ciljem da se oni kao predmet analize učine međusobno uporedivim

BILANS STANJA - OBJEKTIVIZIRANI PODACI

Koeficijenti rasta cena na malo

1,05187

1,03429

1,00000

AKTIVA	31/12/2015/	31/12/2016/	31/12/2017/
A. STALNA IMOVINA	2.530.857	2.481.807	2.563.672
I Neplaćeni a upisani kapital	0	0	0
II Nematerijalna ulaganja	5.458	4.024	3.684
III Nekretnine, postrojenja oprema i biološka sredstva	2.524.347	2.476.926	2.496.823
1. Nekretnike postrojenja i oprema	2.325.852	2.266.536	2.056.083
2. Investicione nekretnine	2.325.852	65.859	297.907
3. Biološka sredstva	129.958	144.531	142.833
IV Dugoročni finansijski plasmani	1.052	856	63.165
1. Učešće u kapitalu	449	403	389
2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	603	453	62.776
B. OBRтна IMOVINA	2.403.050	2.424.162	2.248.176
I Zalihe	570.280	525.963	538.945
II STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUHVATA	0	0	0
III Kratkoročna potraživanja plasmani i gotovina	1.452.232	1.536.439	1.357.011
1. Potraživanja	1.017.478	1.141.585	944.604
2. Potraživanje za više plaćen porez na dobitak	0	0	0
3. Kratkoročni finansijski plasmani	378.982	362.022	370.983
4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	19.116	13.557	26.982
5. Porez na dodatnu vrednost i AVR	36.656	19.274	14.442
IV Odložena poreska sredstva	380.539	361.760	352.220
B. POSLOVNA IMOVINA	4.933.906	4.905.969	4.811.848
G. GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA	0	0	0
D. UKUPNO AKTIVA	4.933.906	4.905.969	4.811.848
Đ. VANBILANSNA AKTIVA	2.025.013	2.053.936	1.842.546

PASIVA	31/12/2015/	31/12/2016/	31/12/2017/
A. KAPITAL	2.775.019	2.870.940	2.816.602
I Osnovni i ostali kapital	1.111.033	1.092.463	1.056.244
II Neplaćeni upisani kapital	0	0	0
III Rezerve	605.653	701.544	830.250
IV Revalorizacione rezerve	440.540	433.176	440.162
V Nerealizovani dobitci po osnovu hartija od vrednosti	69	1.127	1.090
VI Nerealizovani gubici po osnovu hartija od vrednosti	0	0	0
VII Neraspoređena dobit	624.786	649.790	495.781
VIII Gubitak	0	0	0
IX Otkupljene sopstvene akcije	7.062	7.159	6.925
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE	2.158.887	2.035.029	1.995.246
I Dugoročna rezervisanja	7.753	7.841	8.753
II Dugoročne obaveze	956.357	749.358	751.543
1. Dugoročni krediti	834.063	673.940	677.821
2. Ostale dugoročne obaveze	122.295	75.417	73.722
III Kratkoročne obaveze	1.194.777	1.277.830	1.234.950
1. Kratkoročne finansijske obaveze	785.003	898.424	804.614
2. Obaveze po osnovu sredstava namenjenih prodaji i sredstava poslovanja koje se obustavlja	376.456	302.191	398.962
3. Obaveze iz poslovanja	32.975	35.473	25.335
4. Ostale kratkoročne obaveze i PVR.	342	41.743	6.039
5. Obaveze po osnovu poreza na dodatnu vrednosti i ostalih javnih prihoda	0	0	0
6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak	0	0	0
IV Odložene poreske obaveze	0	0	0
V. UKUPNA PASIVA	4.933.906	4.905.969	4.811.848
G. VANPOSLOVNA PASIVA	2.025.013	2.053.936	1.842.546

BILANS USPEHA- OBJEKTIVIZIRANI PODACI

PRIHODI	31/12/2015/	31/12/2016/	31/12/2017/
A PRIHODI I RASHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA			
I POSLOVNI PRIHODI	1.792.003	2.034.586	1.506.907
1. Prihodi od prodaje	1.647.472	1.873.039	1.374.773
2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	50.825	42.107	45.982
3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	0	30.216	16.279
4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	6.157	0	0
5. Oslali poslovni prihodi	99.864	89.223	69.872
I POSLOVNI RASHODI	1.632.062	1.765.401	1.580.854
1. Nabavna vrednosti prodate robe	127.314	189.304	216.921
2. Troškovi materijala	747.996	647.443	574.132
3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	359.426	439.440	395.953
4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	136.602	151.296	148.415
5. Oslali poslovni rashodi	260.724	337.918	245.431
III POSLOVNA DOBIT	159.941	269.185	0
IV POSLOVNI GUBITAK	0	0	73.947
V FINANSIJSKI PRIHODI	57.028	60.963	109.133
VI FINANSIJSKI RASHODI	127.643	136.867	79.358
VII OSTALI PRIHODI	63.577	32.525	150.203
VIII OSTALI RASHODI	45.610	67.530	88.860
IX DOBIT IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA	107.294	158.276	17.170
X GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA	0	0	0
XI NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	843	0	0
XII NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0	0	0
B. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA	108.136	158.276	17.170
V. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA	0	0	0
G. POREZ NA DOBITAK	0	0	0
1. Poreski rashod perioda	0	0	0
2. Odloženi poreski rashodi perioda	52.884	0	0
3. Odloženi poreski prihodi perioda	0	0	0
D. Isplaćena lična primanja poslodavcu	0	0	0
Dj. NETO DOBITAK	55.252	158.276	17.170
E NETO GUBITAK	0	0	0
NETO DOBITAK KOJI PRIPADA MANJINSKIM ULAGAČIMA	0	0	0
NETO DOBITAK KOJI PRIPADA MANJINSKIM ULAGAČIMA	0	0	0
I. ZARADA PO AKCIJI	0	0	0
1. Osnovna zarada po akciji	0	0	0
2. Umanjenja (razdvojena) zarada po akciji	0	0	0

Pokazatelji zaduženosti

Koeficijent finansijskog leveridža = $\frac{\text{Ukupne obaveze}}{\text{Ukupni kapital}}$

Pokazatelj mogućeg zaduživanja koji meri rizičnost ulaganja u preduzeće

Što je ovaj pokazatelj na nižem nivou, smatraće se da je posmatrano preduzeće manje zaduženo.

Primer 1.

Koeficijent finansijskog leveridža	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Ukupne obaveze	2.045.054	1.959.980	1.986.493
2. Ukupni kapital	2.638.173	2.775.759	2.816.602
3. Indikator (1/2)	0.77	0.71	0.71

Komentar: U dinamici je prisutna pozitivna tendencija, obzirom da na 1 dinar kapitala otpada 0,77 dinara dugova u 2015. godini, 0,71 dinara dugova u 2016. godini, odnosno 0,71 dinara dugova u 2017. godini.

Koeficijent sopstvenog finansiranja = $\frac{\text{Sopstveni kapital}}{\text{Ukupna imovina}}$

Pokazuje koliko sopstveni kapital učestvuje u ukupnom poslovanju preduzeća
Referentna vrednost je 0.5 i više, odnosno preduzeće treba da se finansira iz sopstvenih izvora sa više od 50%.

Primer 2.

Koeficijent sopstvenog finansiranja	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Sopstveni kapital	1.056.244	1.056.244	1.056.244
2. Ukupna imovina	4.690.598	4.743.320	4.811.848
3. Indikator (1/2)	0,23	0,22	0,22

Komentar: Referentna vrednost pokazatelja nije zadovoljena, odnosno učešće sopstvenog kapitala u ukupnoj imovini nije na zadovoljavajućem nivou i rizik poslovanja je visok

Pokazatelji zaduženosti

Koeficijent eksternog finansiranja = $\frac{\text{Ukupne obaveze}}{\text{Ukupna imovina}}$

Pokazatelj je učešća pozajmljenog kapitala u ukupnom poslovanju preduzeća
Što je pokazatelj niži, stepen zaduženosti preduzeća je manja

Primer 3.

Koeficijent eksternog finansiranja	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Ukupne obaveze	2.045.054	1.959.980	1.986.493
2. Ukupna imovina	4.690.598	4.743.320	4.811.848
3. Indikator (1/2)	0,44	0,41	0,41

Komentar. Stepenn finansiranja poslovanja preduzeća zaduživanjem opada u dinamici. U 2015. godini 44% imovine preduzeća je nabavljeno zaduživanjem, dok je u 2016. i 2017. godini došlo do blagog smanjenja učešća pozajmljenog kapitala u ukupnom poslovanju preduzeća.

Vertikalna pravila finansiranja

RENTABILNOST – sve dok je cena pozajmljenog kapitala niža od stope prinosa na ukupni kapital, pomeranjem strukture kapitala ka pozajmljenom kapitalu, raste stopa rentabilnosti sopstvenog kapitala;

SIGURNOST – sigurnost poverilaca u smislu naplate potraživanja, ali ne o roku dospeća već kad-tad, makar iz likvidacione mase. Sve dok gubitak ne pređe nivo sopstvenog kapitala, poverioci su zaštićeni. Sopstveni kapital ima ulogu garantne supstance za poverioce i rizik poverilaca je utoliko manji što je garantna supstanca viša;

NEZAVISNOST – kada je garantna supstanca relativno mala, poverioci nastoje da smanje rizik putem pozajmljivanja uz zalog što ugrožava autonomiju dužnika u vođenju poslovne i finansijske politike.

ELASTIČNOST – pomeranjem strukture kapitala u korist pozajmljenog, finansijska elastičnost opada kako u pogledu mogućnosti pribavljanja kapitala, tako i u pogledu vraćanja pozajmljenog. Stoga finansijska elastičnost zahteva jačanje sopstvenog kapitala u strukturi kapitala.

Horizontalna pravila finansiranja

ZLATNO BANKARSKO PRAVILO FINANSIRANJA – Kredit koji neka banka može dati, a da pri tome ne dođe u opasnost u pogledu ispunjavanja svojih obaveza, mora odgovarati kreditu koji banka uživa i to ne samo po iznosu, nego i kvalitetu tj. rokovima dospeća;

ZLATNO BILANSNO PRAVILO – Izvori finansiranja po roku raspoloživosti i po visini moraju biti jednaki uloženim sredstvima;

PRAVILO FINANSIRANJA 2:1 – Odnos obrtnih sredstava i kratkoročnih izvora finansiranja treba da bude 2:1, što znači da na svaki dinar kratkoročnih izvora finansiranja dolazi 2 dinara obrtnih sredstava;

PRAVILO FINANSIRANJA 1:1 – Zahteva da zbir gotovine, hartija od vrednosti i kratkoročnih potraživanja budu jednaki zbiru kratkoročnih izvora finansiranja.

PRAVILO O ODNOSU GOTOVINE I KRATKOROČNIH DUGOVA – normativ iznosa gotovine u odnosu na kratkoročne dugove koji bi obezbedio likvidnost. Dva predloga: 20% gotovine od kratkoročnih dugova i 12% gotovine od kratkoročnih dugova.

Pokazatelji ekonomičnosti

Ekonomičnost ukupnog poslovanja = $\frac{\text{Ukupni prihodi}}{\text{Ukupni rashodi}}$

Pokazuje koliko se prihoda ostvaruje po jedinici rashoda

Referentna vrednost je minimum 1 i više

Primer 4.

Ekonomičnost ukupnog poslovanja	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Ukupni prihodi	1.827.140	2.043.207	1.755.705
2. Ukupni rashodi	1.724.641	1.891.243	1.738.637
3. Indikator (1/2)	1,06	1,08	1,01

Komentar: U posmatranom vremenskom periodu referentne vrednosti pokazatelja su zadovoljene, pa se može reći da posmatrano preduzeće posluje ekonomično.

Ekonomičnost redovnog poslovanja = $\frac{\text{Poslovni prihodi} + \text{finansijski prihodi}}{\text{Poslovni rashodi} + \text{finansijski rashodi}}$

Pokazuje koliko se prihoda u redovnom poslovanju ostvaruje po jedinici rashoda u redovnom poslovanju. Referentna vrednost treba da bude minimum 1 ili veća od 1.

Primer 5.

Ekonomičnost redovnog poslovanja	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Poslovni prihodi	1.711.924	1.953.447	1.497.916
2. Finansijski prihodi	54.480	58.532	108.482
3. Poslovni rashodi	1.559.130	1.694.997	1.571.422
4. Finansijski rashodi	121.939	131.409	78.885
5. Indikator (1+2)/(3+4)	1,05	1,10	0,97

Komentar: Na osnovu dobijenih vrednosti indikatora, može se konstatovati da posmatrano preduzeće na dan 31.12.2015. godine i 31.12.2016. godine ostvaruje zadovoljavajući nivo ekonomičnosti redovnog poslovanja, što nije slučaj u 2017. godini. U 2017. godini vrednost indikatora je neznatno ispod referentne vrednosti, što je uzrokovano pre svega značajnijim padom poslovnih prihoda.

Pokazatelji ekonomičnosti

$$\text{Ekonomičnost finansiranja} = \frac{\text{Finansijski prihodi}}{\text{Finansijski rashodi}}$$

Ekonomičnost finansiranja pokazuje koliko se prihoda finansiranja ostvaruje po jedinici rashoda finansiranja

Referentna vrednost pokazatelja je 1 ili više.

Primer 6.

Ekonomičnost finansiranja	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
2. Finansijski prihodi	54.480	58.532	108.482
4. Finansijski rashodi	121.939	131.409	78.885
5. Indikator (1/2)	0,45	0,44	1,37

Komentar: Polazeći od referente vrednosti pokazatelja, može se zaključiti da se posmatrano preduzeće na dan 31.12.2015. i 31.12.2016. ne finansira ekonomično. Međutim, ta pojava nije zabrinjavajuća jer je reč o tipičnom proizvodnom preduzeću koje se više zadužuje nego što plasira sredstva. Zadovoljavajuća vrednost indikatora u 2017. godini uzrokovana je značajnijim povećanjem finansijskih prihoda po osnovu pozitivnih kursnih razlika.

Pokazatelji rentabilnosti

$$\text{Rentabilnost ukupnog kapitala} = \frac{\text{Poslovni dobitak}}{\text{Prosečna vrednost aktive}}$$

Pokazuje sposobnost kapitala da rezultira prinosom u posmatranom periodu

Pokazatelj bi trebalo da bude što veći

Primer 7.

Rentabilnost ukupnog kapitala	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Poslovni dobitak	152.794	258.450	0
2. Prosečna vrednost aktive ((tg+pg)/2))	4.777.584	4.716.959	4.813.965
3. Indikator (1/2)	0,03	0,05	-

Komentar: Posmatrano u dinamici, stopa prinosa na ukupan kapital se povećava usled povećanja poslovnog dobitka, dok u 2017. godini preduzeće posluje sa gubitkom, odnosno ne ostvaruje se prinos na ukupno angažovani kapital.

Pokazatelji rentabilnosti

$$\text{Rentabilnost sopstvenog kapitala} = \frac{\text{Neto dobit}}{\text{Prosečna vrednost sopstvenog kapitala}}$$

Pokazuje koliko novčanih jedinica se ostvaruje po jednoj novčanoj jedinici sopstvenog kapitala

Takođe, ovim pokazateljem se meri povećanje kapitala koje bi preduzeće ostvarilo, pod pretpostavkom da se zadrži celokupna dobit i ne isplati dividenda

Primer 8.

Rentabilnost sopstvenog kapitala	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Neto dobit	52.783	151.964	17.068
2. Prosečna vrednost sopstvenog kapitala	1.056.244	1.056.244	1.056.244
3. Indikator (1/2)	0,05	0,14	0,02

Komentar: U toku 2017. godine došlo je do drastičnog smanjenja neto prinosa na sopstveni kapital što je negativna tendencija i ukazuje na značajno smanjenje snage zarade u odnosu na ulaganje osnivača. Drastičan pad rentabilnosti sopstvenog kapitala u 2017. godini posledica je značajnog smanjenja neto rezultata.

Pokazatelji profitabilnosti

$$\text{Bruto marža profita} = \frac{\text{Bruto dobit} + \text{Troškovi kamata}}{\text{Ukupni prihodi}}$$

Pokazatelj koji izražava udeo bruto dobiti uvećane za troškove angažovanja tuđeg kapitala u ukupnoj prodaji preduzeća

Vrednost pokazatelja bi trebala da bude što veća.

Primer 9.

Bruto marža profita	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Bruto dobit	103.304	151.964	17.068
2. Troškovi kamata	100.729	100.093	67.185
3. Ukupni prihodi	1.827.140	2.043.207	1.755.705
3. Indikator (1+2)/3	0,11	0,12	0,05

Komentar. Posmatrano u dinamici, u toku 2017. godine došlo je do značajnog pada bruto marže profita, odnosno učešća bruto dobiti u ukupnoj prodaji posmatranog preduzeća što je indikator pada profitabilnosti.

Pokazatelji profitabilnosti

$$\text{Neto marža profita} = \frac{\text{Neto dobit} + \text{Troškovi kamata}}{\text{Ukupni prihodi}}$$

Najprecizniji pokazatelj konačnih učinaka, odnosno realizovanih poslova

Ukazuje koliki postotak prihoda ostaje u vidu dobiti kojom se može slobodno raspolagati.

Primer 10.

Neto marža profita	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Neto dobit	52.783	151.964	17.068
2. Troškovi kamata	100.729	100.093	67.185
3. Ukupni prihodi	1.827.140	2.043.207	1.755.705
3. Indikator (1+2)/3	0,08	0,12	0,05

Komentar: Posmatrano u dinamici, najpre dolazi do rasta neto marže profita u toku 2016. godine, da bi potom nastupio značajniji pad u 2017. godini kao rezultat drastičnog smanjenja finansijskog rezultata.

Pokazatelji profitabilnosti

$$\text{Neto rentabilnost imovine} = \frac{\text{Neto dobit} + \text{Troškovi kamata}}{\text{Ukupna imovina}}$$

Pokazuje sposobnost preduzeća da ostvari dobit korišćenjem raspoložive imovine

Meri koliko je preduzeće ukupno zaradilo na svaku novčanu jedinicu imovine.

Pokazatelj treba da bude što veći

Primer 1 1.

Neto rentabilnost imovine	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Neto dobit	52.783	151.964	17.068
2. Troškovi kamata	100.729	100.093	67.185
2. Ukupna imovina	4.690.598	4.743.320	4.811.848
3. Indikator (1+2)/3	0,03	0,05	0,02

Komentar: Na osnovu vrednosti dobijenih pokazatelja može se reći da posmatrano preduzeće u posmatranom periodu vrlo malo zarađuje na angažovanu imovinu.

Pokazatelji investiranja

$$\text{Zarada po akciji} = \frac{\text{Neto dobit}}{\text{Broj akcija}}$$

Mera profitabilnosti po jednoj akciji

$$\text{Dividenda po akciji} = \frac{\text{Deo dobiti izdvojen za dividendu}}{\text{Broj akcija}}$$

Pokazuje koji deo dividende će akcionari dobiti za svaku akciju koju poseduju

Tržišna vrednost preduzeća (tržišna kapitalizacija) = tržišna cena po akciji x broj akcija u prometu

Nominalna vrednost akcije je vrednost koja je kao takva utvrđena odlukom o izdavanju akcija. Vrednost koju akcija ima u momentu izdavanja, upisana je na samoj akciji ili na potvrdi o vlasništvu nad akcijama

CENTRALNI REGISTAR
DEPO I KLIRING HARTIJA ODVREDNOSTI AD

Del br. CRHoV: 8396

JEDINSTVENA EVIDENCIJA AKCIONARA

Matični broj : Adresa :

ISIN	CFI	Ukupno emitovano 36.971.000	Ukupno otplaćene 36.971.000	Ukupno neotplaćene 0	Nominalna vrednost 10,00	Broj glasova po akciji 1/1
------	-----	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Podaci o akcijama i akcionarsima preduzeća koja su privatizovana na osnovu propisa o privatizaciji i preduzeća koja su na osnovu drugih propisa bila evidentirana u Agenciji za privatizaciju Republike Srbije, zasnovani su na evidencijama i registrima prenetim iz Agencije za privatizaciju - Privremenog registra, u sistem Centralnog registra, depoa i kliringa hartija od vrednosti, i Agencija za privatizacija je odgovorna za sadržaj dostavljenih podataka.

Podaci o akcijama i akcionarsima drugih pravnih lica, zasnovani su na evidencijama i knjigama akcionars koje su Centralnom registru HoV dostavljene od strane tih pravnih lica i ta pravna lica su odgovorna za sadržaj dostavljenih podataka. Podaci o statusu zakonitih imalaca izdavnoca akcija su preneti iz APR-a.

Jedinstvena evidencija akcionara sadrži podatke o ličnosti čija zaštita je regulisana važećim Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Dostavljeni dokument nije dozvoljeno javno objavljivati na internetu ili koristiti u druge svrhe od onih propisanih zakonom.

11000 Beograd, Trg Republike br. 5, IV sprat * Tel: 011/3331-380 * Faks: 3331-329 * MB: 17518968
Šifra delatnosti: 6619 * PIB 103154145 * Računi: 165-1646-54; 355-1062751-71; 275-0010221895801-78; 205-202139-18; 105-24603-37
Strana : 1

Računovodstvena vrednost akcija podrazumeva vrednost akcije do koje se dolazi kada se vrednost neto imovine društva podeli sa brojem izdatih akcija.

$$\frac{\text{Akcijski kapital (kto 300)}}{\text{Broj emitovanih akcija}} = \frac{369.710.000,00}{36.971.000} = 10,00 \text{ din}$$

Tržišna vrednost akcija podrazumeva vrednost koju akcija ima na finansijskom tržištu (ona za koju može da se proda na tržištu). Ona može biti viša ili niža od njene nominalne vrednosti.

The screenshot shows the website <https://www.belex.rs/trgovanje/istorijski/MITR/12m>. The page features the Beograd Stock Exchange logo and a navigation menu with categories like 'Podaci iz trgovanja', 'Tržišta i hartije', 'Proizvodi i usluge', 'Regulativa', 'Članovi', 'O Berzi', and 'IPO'. A search bar is located in the top right corner. Below the navigation menu, there is a table of market indices with their respective values and percentage changes. The main content area displays a table of daily trading data for index 12m, with columns for 'Datum trgovanja', 'Cena', '% Promena', 'Obim', 'Promet', 'Open', 'Min', 'Max', 'VWAP', 'Ukupna ponuda', 'Ukupna tražnja', 'Broj trans', and 'Metod*'. The table shows data for various dates in 2018, with most values being 40 for price and 0,00% for percentage change.

Datum trgovanja	Cena	% Promena	Obim	Promet	Open	Min	Max	VWAP	Ukupna ponuda	Ukupna tražnja	Broj trans	Metod*
21.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
20.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
19.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
16.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
15.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
14.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
13.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
09.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
08.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
07.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
06.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
05.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
02.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
01.11.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC
31.10.2018.	40	0,00%	0	0	/	/	/	/	0	0	0	MPC

Izvor: www.belex.rs

Emisiona cena akcija je vrednost po kojoj se izdaju akcije, odnosno cena po kojoj se akcije nude na prodaju (emisija akcija). Zakon predviđa da ova cena ne može biti niža od nominalne cene, odnosno računovodstvene (kod akcija koje nemaju nominalnu vrednost), kao i da emisiona vrednost akcija ne može biti niža od njihove tržišne vrednosti.

Primer 12. Utvrditi emisionu vrednost akcija

Redni broj	Opis	Iznos (din)	Koeficijent (r.b.2/r.b.1)
1	Vrednost akcijskog kapitala u poslovnim knjigama Društva na dan 13.04.2017. godine - Nominalni kapital	519.334.550,00	
2	Procenjena vrednost kapitala na dan 13.04.2017. godine - Procenjeni kapital	5.204.784.000,00	10,022

$$\text{Koeficijent} = \frac{\text{Procenjena vrednost kapitala}}{\text{Nominalna vrednost kapitala}}$$

Redni broj	ISIN	Broj akcija	Nominalna vrednost akcije (din)	Nominalna vrednost kapitala na dan 13.04.2017.godine (din)	Emisiona vrednost akcije na dan 13.04.2017. godine (din)	Procenjena vrednost kapitala na dan 13.04.2017. godine (din)
1	2	3	4	5	6	7
1	RSMITRE42286	36.971.000	10,00	369.710.000,00	100,22	3.705.242.974,19
2	RSMITRE40215	332.499	450,00	149.624.550,00	4.509,91	1.499.541.025,81
Ukupno:				519.334.550,00		5.204.784.000,00

Na sajtu www.crhov.rs je moguće dobiti podatke o broju akcija i njihovoj nominalnoj vrednosti, kao i od brokera (Jedinstvena evidencija akcionara) – kolona 3 i 4

Nominalna vrednost kapitala na dan 13.04.2017. godine predstavlja knjigovodstvenu vrednost kapitala (konto 300) – kolona 5

Emisiona vrednost akcije = Koeficijent x Nominalna vrednost akcije

Procenjena vrednost kapitala na dan 13.04.2017. = Broj akcija x Emisiona vrednost akcije

Emisiona premija

Akcionarsko preduzeće može da prodaje akcije uz premiju ili diskont (popust), odnosno za iznos koji je veći ili manji od nominalnog. Prodaja akcija za iznos manji od nominalne vrednosti (uz diskont) nije česta pojava, a u nekim zemljama je čak zabranjena. **Emisiona premija** predstavlja razliku između prodajne i nominalne vrednosti akcija i knjiži se kao pozicija rezervi (u okviru sopstvenog kapitala).

Knjiženje emisione premije

Primer: Na osnovu odluke Skupštine akcionara, preduzeće je emitovalo 10.000 akcija nominalne vrednosti 100 din po akciji. Emitovano je i naplaćeno svih 10.000 akcija po vrednosti od 150din po akciji, što ukupno iznosi 1.500.000 din.

$$NV=10.000 \times 100 = 1.000.000 \text{ din}$$

$$TV=10.000 \times 150 = 1.500.000 \text{ din}$$

$$\text{Emisiona premija} = 500.000 \text{ din}$$

r.b.	br. računa		Opis	Duguje	Potražuje
	D	P			
1.	241		Tekući račun	1.500.000	
		300	Akcijski kapital		1.000.000
		320	Emisiona premija za otkupljene i uplaćene akcije		500.000

Tumačenje oznaka akcija

Oznake finansijskih instrumenata su CFI kod i ISIN broj.

CFI kod se sastoji od niza slovnih znakova kojima se indetifikuje vrsta finansijskog instrumenta, pojedinačna prava iz tog finansijskog instrumenta i druga bitna obeležja koja se određuju s obzirom na vrstu finansijskog instrumenta.

ISIN broj je jedinstvena identifikaciona oznaka koja se sastoji od kombinacije niza slovnih znakova i brojeva, kojima se identifikuje zemlja izdavanja finansijskog instrumenta, izdavalac, vrsta finansijskog instrumenta i druga bitna obeležja tog finansijskog instrumenta.

Primer:

DRUŠTVO IMA IZDATO 36.971.000 AKCIJA SA ISIN BROJEM RSMITRE42286, CFI KOD ESVUFR

E - Vlasničke hartije od vrednosti

S - Obične akcije

V - Akcija sa pravom glasa (svaka akcija nosi jedan glas)

U - Slobodno (neograničeno) raspolaganje

F - U potpunosti otplaćeno

R - Registrovano (hartija od vrednosti je registrovana na ime vlasnika u knjigama emitenta ili registracionog tela i može se preneti na drugog vlasnika samo uz dozvolu registrovanog vlasnika)

DRUŠTVO IMA IZDATO 332.499 AKCIJA SA ISIN BROJEM RSMITRE40215, CFI KOD ESEUFR

E - Vlasničke hartije od vrednosti

S - Obične akcije

E - Uvećano pravo glasa (jedna akcija nosi više glasova)

U - Slobodno (neograničeno) raspolaganje

F - U potpunosti otplaćeno

R - Registrovano (hartija od vrednosti je registrovana na ime vlasnika u knjigama emitenta ili registracionog tela i može se preneti na drugog vlasnika samo uz dozvolu registrovanog vlasnika)

AKTIVA	31/12/2015/	31/12/2016/	31/12/2017/
A. STALNA IMOVINA	798.500	726.901	660.911
I Neplaćeni a upisani kapital	0	0	0
II Nematerijalna ulaganja	97	52	632
III Nekretnine, postrojenja oprema i biološka sredstva	797.369	725.805	659.001
1. Nekretnine postrojenja i oprema	796.312	724.771	657.990
2. Investicione nekretnine	1.057	1.034	1.011
3. Biološka sredstva	0	0	0
IV Dugoročni finansijski plasmani	1.034	1.044	1.278
1. Učešće u kapitalu	734	744	978
2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	300	300	300
B. OBRTNA IMOVINA	3.294.410	2.942.201	3.571.104
I Zalihe	1.785.087	888.035	1.751.293
II STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0	0	0
III Kratkoročna potraživanja plasmani i gotovina	1.509.323	2.054.166	1.819.811
1. Potraživanja	585.073	865.595	726.354
2. Potraživanje za više plaćen porez na dobitak	0	0	0
3. Kratkoročni finansijski plasmani	853.144	1.017.430	1.026.828
4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	59.854	161.143	58.848
5. Porez na dodatnu vrednost i AVR	11.252	9.998	7.781
IV Odložena poreska sredstva	12.248	15.112	18.448
B. POSLOVNA IMOVINA	4.105.158	3.684.214	4.250.463
G. GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA	0	0	0
D. UKUPNO AKTIVA	4.105.158	3.684.214	4.250.463
Đ. VANBILANSNA AKTIVA	401.605	1.169.521	618.819

PASIVA	31/12/2015/	31/12/2016/	31/12/2017/
A. KAPITAL	1.822.097	1.905.422	1.936.890
I Osnovni i ostali kapital	1.066.087	1.066.087	1.066.087
II Neplaćeni upisani kapital	0	0	0
III Rezerve	229.117	229.117	229.117
IV Revalorizacione rezerve	0	0	0
V Nerealizovani dobiti po osnovu hartija od vrednosti	380	0	0
VI Nerealizovani gubici po osnovu hartija od vrednosti	0	332	976
VII Neraspoređena dobit	529.605	617.195	660.291
VIII Gubitak	0	0	0
IX Otkupljene sopstvene akcije	3.092	6.645	17.629
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE	2.283.061	1.778.792	2.313.573
I Dugoročna rezervisanja	8.651	9.526	10.843
II Dugoročne obaveze	68.404	35.240	0
1. Dugoročni krediti	68.404	35.240	0
2. Ostale dugoročne obaveze	0	0	0
III Kratkoročne obaveze	2.206.006	1.734.026	2.302.730
1. Kratkoročne finansijske obaveze	1.550.884	1.245.816	1.703.402
2. Obaveze po osnovu sredstava namenjenih prodaji i sredstava poslovanja koje se obustavlja	0	0	0
3. Obaveze iz poslovanja	496.112	393.673	409.875
4. Ostale kratkoročne obaveze	148.997	83.701	152.319
5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednosti i ostalih javnih prihoda i PVR.	10.013	10.836	37.134
6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak	0	0	0
IV Odložene poreske obaveze	0	0	0
V. UKUPNA PASIVA	4.105.158	3.684.214	4.250.463
G. VANBILANSNA PASIVA	401.605	1.169.521	618.819

PRIHODI	31/12/2015/	31/12/2016/	31/12/2017/
A PRIHODI I RASHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA			
I POSLOVNI PRIHODI	4.367.358	3.560.152	4.023.824
1. Prihodi od prodaje	3.854.627	4.054.731	3.815.222
2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	0	0	0
3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	512.731	0	207.879
4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	0	494.865	0
5. Oslali poslovni prihodi	0	286	723
I POSLOVNI RASHODI	4.205.731	3.450.466	4.019.025
1. Nabavna vrednosti prodate robe	108.531	115.452	96.798
2. Troškovi materijala	3.683.396	2.913.752	3.484.332
3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	199.032	198.050	213.204
4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	90.650	89.361	88.839
5. Oslali poslovni rashodi	124.122	133.851	135.852
III POSLOVNA DOBIT	161.627	109.686	4.799
IV POSLOVNI GUBITAK	0	0	0
V FINANSIJSKI PRIHODI	124.128	85.777	111.486
Troškovi kamata	56.681	50.855	49.975
VI FINANSIJSKI RASHODI	126.309	87.126	65.583
VII OSTALI PRIHODI	33.528	216.406	18.952
VIII OSTALI RASHODI	17.597	210.775	5.931
IX DOBIT IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA	175.377	113.968	63.723
X GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA	0	0	0
XI NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0	0	0
XII NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0	0	0
B. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA	175.377	113.968	63.723
V. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA	0	0	0
G. POREZ NA DOBITAK			
1. Poreski rashod perioda	32.093	26.844	14.631
2. Odloženi poreski rashodi perioda	0	0	0
3. Odloženi poreski prihodi perioda	2.560	2.864	3.336
D. Isplaćena lična primanja poslodavcu	0	0	0
Dj. NETO DOBITAK	145.844	89.988	52.428
E NETO GUBITAK	0	0	0
NETO DOBITAK KOJI PRIPADA MANJINSKIM ULAGAČIMA	0	0	0
NETO DOBITAK KOJI PRIPADA VLASNICIMA MATIČNOG PRAVNOG LICA	0	0	0
I. ZARADA PO AKCIJI			
1. Osnovna zarada po akciji	1	1	1
2. Umanjenja (razdvojena) zarada po akciji	0	0	0

Primeri za vežbanje

1. Koeficijent finansijskog leveridža
2. Koeficijent sopstvenog finansiranja
3. Ekonomičnost ukupnog poslovanja
4. Ekonomičnost redovnog poslovanja
5. Neto marža profita
6. Emisiona premija po akciji

Rešenje

1. Koeficijent finansijskog leveridža

Kratkoročne obaveze + dugoročne obaveze

Kapital

Koeficijent finansijskog leveridža	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Ukupne obaveze	2.274.410	1.769.266	2.302.730
2. Ukupni kapital	1.822.097	1.905.422	1.936.890
3. Indikator (1/2)	1,25	0,93	1,19

Komentar: Koeficijent finansijskog leveridža predstavlja sposobnost preduzeća da iskoristi tuđe izvore finansiranja. Treba da bude što manji. Posmatrano u dinamici, najpre dolazi do smanjenja nivoa zaduženosti kao rezultat smanjenja obaveza i povećanja kapitala, a potom se nivo zaduženosti povećava kao rezultat većeg rasta ukupnih obaveza u odnosu na ukupni kapital. U 2015. godini, na dinar kapitala otpada 1 dinar i 25 para duga, u 2016. godini 0,93 dinara duga, a u 2017. godini 1,19 dinara duga.

Rešenja

2. Koeficijent sopstvenog finansiranja

Sopstveni kapital

Ukupna imovina (aktiva)

Koeficijent sopstvenog finansiranja	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Sopstveni kapital	1.066.087	1.066.087	1.066.087
2. Ukupna imovina	4.105.158	3.684.214	4.250.463
3. Indikator (1/2)	0,26	0,29	0,25

Komentar: Koeficijent sopstvenog finansiranja pokazuje koliko sopstveni kapital učestvuje u ukupnom poslovanju preduzeća. Referentna vrednost pokazatelja je 0,5. Referentna vrednost pokazatelja nije zadovoljena u posmatranom periodu.

Rešenje

3. Ekonomičnost ukupnog poslovanja

Poslovni prihodi + finansijski prihodi + ostali prihodi

Poslovni rashodi + finansijski rashodi + ostali rashodi

Ekonomičnost ukupnog poslovanja	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Ukupni prihodi	4.525.014	3.862.335	4.154.262
2. Ukupni rashodi	4.349.637	3.748.367	4.090.539
3. Indikator (1/2)	1,04	1,03	1,02

Komentar: Ekonomičnost ukupnog poslovanja pokazuje koliko se prihoda ostvaruje po jedinici rashoda. Referentna vrednost je minimum 1. U posmatranom periodu, preduzeće posluje ekonomičnu uz blagu tendenciju smanjenja.

Rešenje

4. Ekonomičnost redovnog poslovanja

Poslovni prihodi + finansijski prihodi

Poslovni rashodi + finansijski rashodi

Ekonomičnost redovnog poslovanja	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Poslovni prihodi	4.367.358	3.560.152	4.023.824
2. Finansijski prihodi	124.128	85.777	111.486
3. Poslovni rashodi	4.205.731	3.450.466	4.019.025
4. Finansijski rashodi	126.309	87.126	65.583
5. Indikator (1+2)/(3+4)	1,04	1,03	1,01

Komentar: Ekonomičnost redovnog poslovanja pokazuje koliko se prihoda u redovnom poslovanju ostvaruje po jedinici rashoda redovnog poslovanja. Referentna vrednost je minimum 1. Posmatrano u dinamici, dolazi do blagog smanjenja ekonomičnosti redovnog poslovanja.

Rešenje

5. Neto marža profita

Neto dobit + troškovi kamata

Ukupan prihod

Neto marža profita	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
1. Neto dobit	145.844	89.988	52.428
2. Troškovi kamata	56.681	50.855	49.975
3. Ukupni prihodi	4.525.014	3.862.335	4.154.262
3. Indikator (1+2)/3	0,04 (4%)	0,04 (4%)	0,02 (2%)

Komentar: Neto marža profita je najprecizniji pokazatelj konačnih učinaka odnosno realizovanog posla. Pokazuje koliki postotak prihoda ostaje u vidu dobiti kojom se može slobodno raspolagati. Pokazatelj treba da bude što veći. Posmatrano u dinamici, dolazi do pada neto marže profita što znači da se iz ukupnog prihoda izdvaja manji procenat dobitka kojim se može slobodno raspolagati.

6. Emisiona vrednost akcije

Redni broj	Opis	Iznos (din)	Koeficijent
1	Vrednost akcijskog kapitala u poslovnim knjigama Društva na dan 13.04.2017. godine - Nominalni kapital	400.127.140,00	
2	Procenjena vrednost kapitala na dan 13.04.2017. godine - Procenjeni kapital	4.986.586.000,00	

Redni broj	ISIN	Broj akcija	Nominalna vrednost akcije (din)	Nominalna vrednost kapitala na dan 13.04.2017.godine (din)	Emisiona vrednost akcije na dan 13.04.2017.godine (din)	Procenjena vrednost kapitala na dan 13.04.2017. godine (din)
1	RSBADE41234	408.293	980,00			
Ukupno:						

Rešenje

Redni broj	Opis	Iznos (din)	Koeficijent (rb.2/r.b.1)
1	Vrednost akcijskog kapitala u poslovnim knjigama Društva na dan 13.04.2017. godine - Nominalni kapital	400.127.140,00	
2	Procenjena vrednost kapitala na dan 13.04.2017. godine - Procenjeni kapital	4.986.586.000,00	12,463

Redni broj	ISIN	Broj akcija	Nominalna vrednost akcije (din)	Nominalna vrednost kapitala na dan 13.04.2017.godine (din)	Emisiona vrednost akcije na dan 13.04.2017. godine (din)	Procenjena vrednost kapitala na dan 13.04.2017. godine (din)
1	RSBADES41234	408.293	980,00	400.127.140,00	12.213,25	4.986.586.000,00
Ukupno:				400.127.140,00		4.986.586.000,00

KAMATA I DISKONTOVANJE

Kamata je trošak pozajmljivanja novca, odnosno naknada za korišćenje određenog iznosa novca dobijenog od strane poverioca na određeno vreme.

Kamata se izražava kroz kamatnu stopu koja izjednačava buduće vrednosti novca sa sadašnjom vrednošću.

Postoje razne kamatne stope: na hipotekarne kredite, na keš kredite, za automobile, za različite vrste obveznica.

Iznos kamate je funkcija tri varijable:

1. pozajmljenog iznosa (C)
2. kamatne stope (p)
3. vremenskog perioda na koji je kapital pozajmljen

Kamata se uvek obračunava na neki vremenski period koji se naziva **period kapitalizacije**, što se propisuje zakonom ili definiše ugovorom.

Vremenska vrednost novca

Bez razumevanja vremenske vrednosti novca nije moguće donositi ispravne finansijske odluke, odnosno efikasno upravljati finansijama.

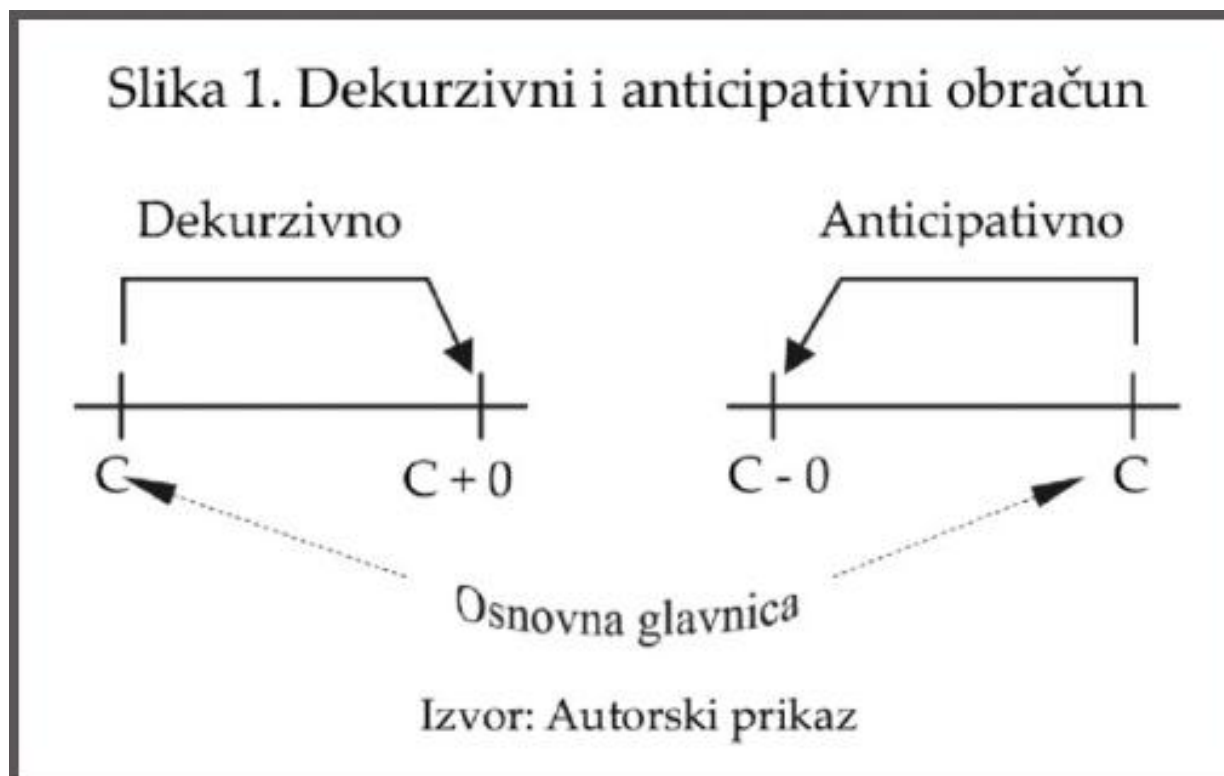
Novac nema istu vrednost danas kao što će imati u budućnosti, odnosno kredit mora doneti kamatu poveriocu, a investicija dobit investitoru. U oba slučaja se novac ulaže danas očekujući da će se zaraditi još više novca kasnije.

Kamata je funkcija tri promenljive varijable: pozajmljenog iznosa, perioda kapitalizacije i kamatne stope. Pri tome, kamata je direktno proporcionalna glavnici, dok dugoročno korišćenje novca dužnika opterećuje visokim kamatama.

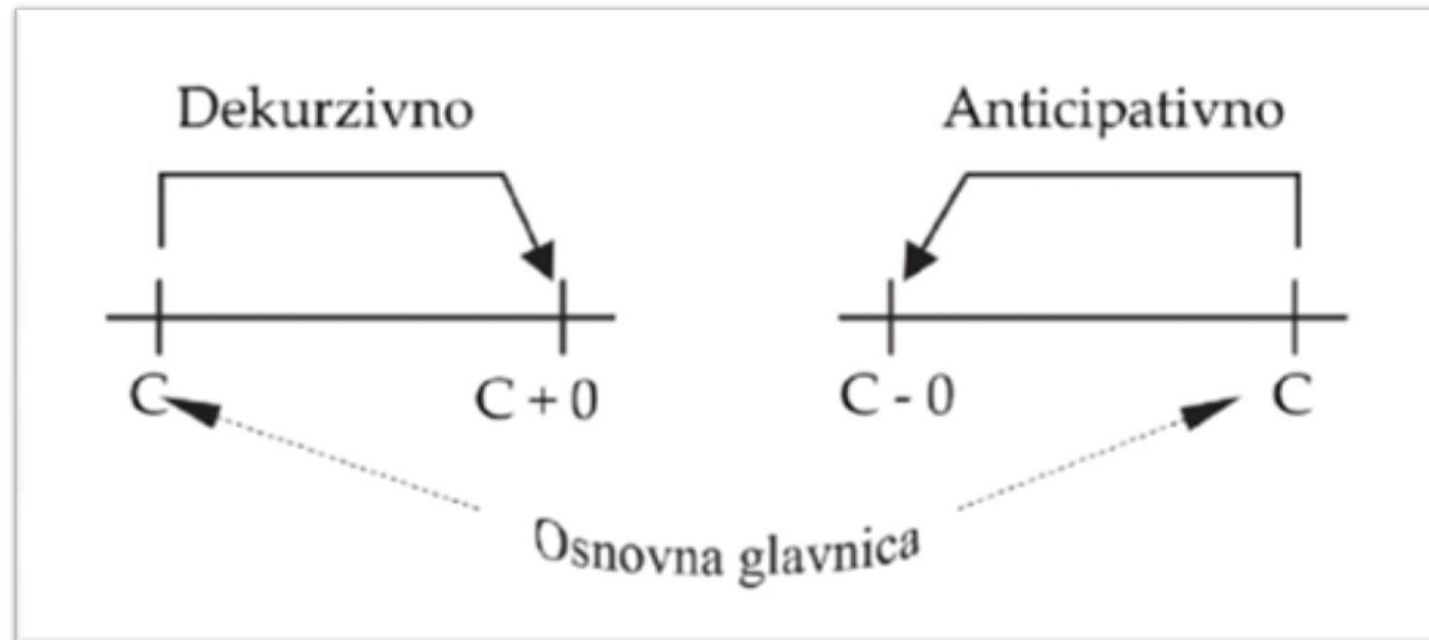
Obračun kamate

U zavisnosti od trenutka u kome se vrši obračun kamate i osnovice za obračun, moguće je napraviti razliku između **dekurzivnog** i **anticipativnog** obračuna kamate.

Dekurzivni obračun kamate – obračun kamate i njeno dodeljivanje kapitalu vrši se na kraju svakog obračunskog perioda, odnosno unazad, (kamata nakon isteka relevantnog perioda). Ovaj način je češće primenjivan u praksi.

Anticipativni obračun predviđa da se kamata obračunava na početku kamatnog perioda od glavnice s kraja perioda, odnosno unapred. Ovaj način obračuna se najčešće primenjuje kod kratkoročnih kreditnih i meničnih poslova.

Dekurzivna kamatna stopa najčešće se označava slovom p , a anticipativna slovom π . Kod kamatnog računa primenjuju se i sledeće oznake:

C_0 – početna vrednost

C_n – konačna vrednost

n – broj perioda

k - kamata

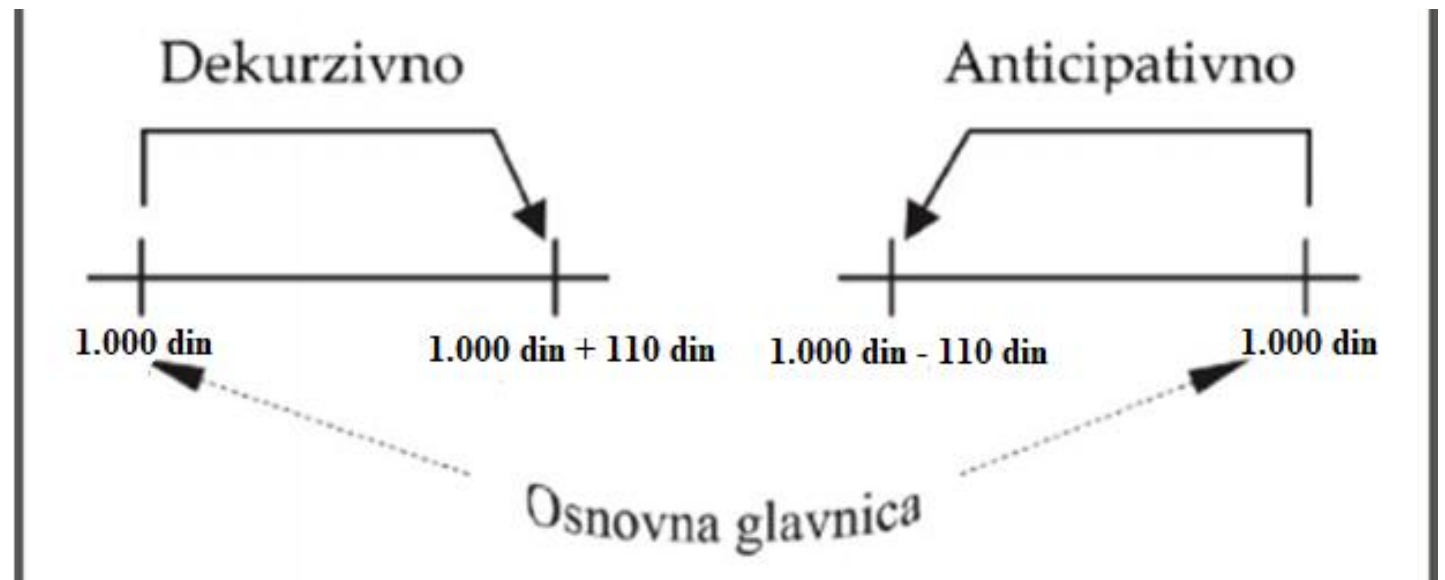

Primer 1.

Preduzeću je odobren kredit od 1.000 dinara po kamatnoj stopi od 11% na godinu dana.

$$\text{Kamata} = 1.000 \times 0.11 = 110 \text{ din}$$

- ✓ Po dekurzivnom obračunu, preduzeće će na kraju godine platiti 110 din kamate
- ✓ Po anticipativnom obračunu, iznos kamate je isti (110din) i on se oduzima od glavnice u momentu uzimanja kredita, odnosno preduzeće će koristiti samo 890 din kredita

Obzirom da je iznos kamate u oba slučaja, a prema različitim metodama obračuna 110 dinara, postavlja se pitanje da li je p dekurzivna kamatna stopa jednaka anticipativnoj kamatnoj stopi π na godišnjem nivou.

1. Dekurzivan način: na početku godine imali smo C novčanih jedinica i na kraju godine smo platili $\frac{C \times p}{100}$ novčanih jedinica kamate;

2. Anticipativan način: na početku godine imali smo C novčanih jedinica i za njihovo korišćenje unapred smo platili $\frac{C \times \pi}{100}$ novčanih jedinica kamate. Tako imamo:

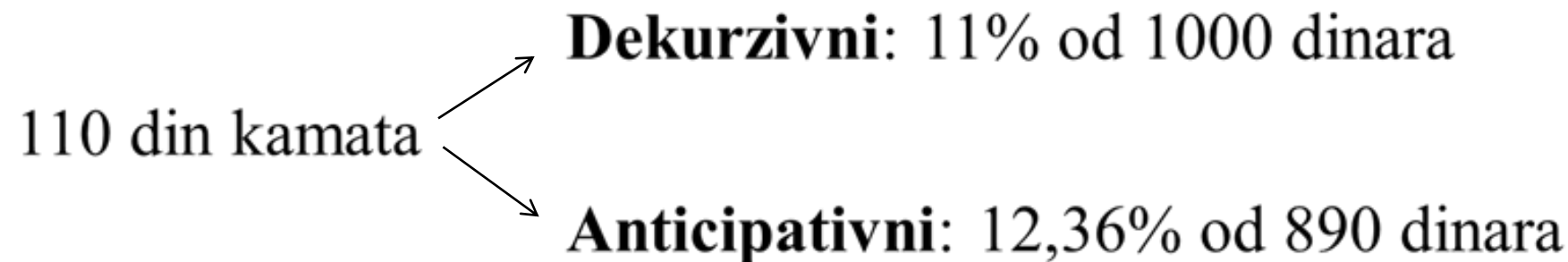
$$\frac{p \times C}{100} : C = \frac{\pi \times C}{100} : \frac{(100 - \pi) \times C}{100} \implies p = \frac{100 \times \pi}{100 - \pi}$$

Obrazac uporednog pregleda obračuna kamate po anticipativnom i dekurzivnom načinu obračuna kamate možemo proveriti na prethodnom primeru:

$$p = \frac{100 \times \pi}{100 - \pi} = \frac{100 \times 11}{100 - 11} = 12,36\%$$

Na osnovu dobijenog rezultata zaključujemo: Unapred plaćenih 11% anticipativnih kamata na godišnjem nivou ekvivalentno je 12,36% dekurzivnih kamata.

Iz tog razloga anticipativan način obračuna kamata uz istu kamatnu stopu je skuplji od dekurzivnog načina obračuna.

Kamatni račun i njegove karakteristike

Jednostavan (prost) kamatni račun, primenjuje se uglavnom za jedan period obračuna. Kamata se obračunava u svim obračunskim periodima na isti iznos (početnu glavniciu).

Složen kamatni račun, primenjuje se za više perioda obračuna. Kamata se obračunava u svakom obračunskom periodu na sve veću glavniciu, odnosno, na početnu glavniciu uvećanu za iznos kamate iz prethodnog perioda.

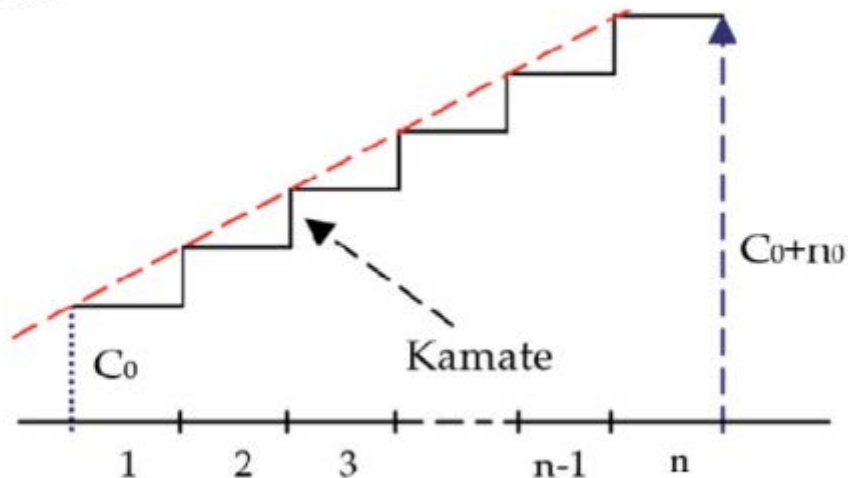
Zbog povećanja glavnice iz periodu u period, iznosi kamate primenom složenog kamatnog računa su veći od kamata koje daje prost kamatni račun.

Prost kamatni račun

Kamata se u svim obračunskim periodima obračunava **na isti iznos** (početnu glavnicu), bez obzira koliko takvih perioda protekne.

Svaki period kapitalizacije poveriocu donosi jednak iznos kamate.

Slika 2. Grafički prikaz prostog kamatnog računa

Svaki stepenik je jednako visok, što znači da se mogu povezati sve pripadajuće tačke u koordinatnom sistemu i povući linija.

Kamata dobijena primenom prostog kamatnog računa u kontinuiranom vremenskom periodu je srazmerna početnom iznosu glavnice.

Kada je vreme izraženo u **godinama**, kamata se računa po sledećem obrascu:

$$k = \frac{C \times p}{100}$$

k – kamata

C – glavnica

p – godišnja kamatna stopa

Kada je vreme izraženo u **msecima**, kamata se računa po sledećem obrascu:

$$k = \frac{C \times p \times m}{1200}$$

k – kamata

C – glavnica

p – mesečna kamatna stopa

m – broj meseci

Kada je vreme izraženo u **danima**, kamata se računa po sledećem obrascu:

$$k = \frac{C \times p \times d}{36500} \quad \text{ili} \quad k = \frac{C \times p \times d}{36600}$$

k – kamata

C – glavnica

p – dnevna kamatna stopa

d – broj dana

Na osnovu prethodnih primera može se izvesti nekoliko preporuka i zaključaka:

1. Dekurzivni obračun kamata u praksi je znatno češći nego anticipativni, stoga se preporučuje njegova primena u svim transakcijama ukoliko nije drugačije ugovoreno;
2. Poželjna je primena godišnje kamatne stope, ako drugačije nije navedeno.

Primer 2. – Izračunavanje kamate

Odobren je zajam od banke u iznosu od 1000 evra na godinu dana uz kamatu od 10% **godišnje**, koliko iznosi kamata?

$$k = \frac{C \times p}{100}$$

Rešenje

C=1000 evra

p=10%

k=?

$$k = \frac{C \times p}{100}$$

$$k = \frac{1000 \times 10}{100}$$

k=100 evra

Primer 3. – Izračunavanje buduće vrednosti novca

Pretpostavimo da investicija od 1.000 evra ostaje u depozitu dve godine, pri kamatnoj stopi od 8%, i da banka plaća samo **prostu kamatu**, što označava kamatu zarađenu samo na glavnici investicije. Svedeno na konkretne termine, dobija se:

Buduća vrednost = sadašnja vrednost x [1+(kamatna stopa x broj vremenskih perioda)]

Rešenje

Buduća vrednost = sadašnja vrednost x [1+(kamatna stopa x broj vremenskih perioda)]

$$BV = 1.000 \text{ evra} \times [1 + (0,08 \times 2)],$$

$$BV = 1.000 \text{ evra} \times 1,16$$

$$\mathbf{BV=1.160 \text{ evra}}$$

Prost kamatni račun i dekurzivni način obračuna

Ukoliko nam je poznata kamatna stopa p , uvećana glavnica C^+ (glavnica (C) + kamata (p)), kao i kamatni period, glavnica (C) i kamata (k) se računaju po sledećem obrascu:

Vreme izraženo u danima

$$C = \frac{36500 \times C^+}{36500 + p \times d}$$

$$k = \frac{C^+ \times p \times d}{36500 + p \times d}$$

Primer 4. – Izračunavanje dugovanog iznosa i zatezne kamate

Preduzeće je zajedno sa obračunatim zateznim kamatama po stopi od 11% godišnje vratilo 22.946,28 dinara. Koliko je iznosio dugovani iznos, a koliko zatezne kamate ako je kasnilo sa plaćanjem 36 dana?

$$C = \frac{36500 \times C^+}{36500 + p \times d}$$

$$k = \frac{C^+ \times p \times d}{36500 + p \times d}$$

Rešenje

$$p=11\%$$

$$C^+=22.946,28$$

$$d=36$$

$$C, k=?$$

$$C = \frac{36500 \times C^+}{36500 + p \times d} = \frac{36500 \times 22.946,28}{36500 + 11 \times 25} = 22.700,00 \text{ din}$$

$$k = \frac{C^+ \times p \times d}{36500 + p \times d} = \frac{22.946,28 \times 11 \times 36}{36500 + 11 \times 36} = 246,28 \text{ din}$$

Kamatu smo mogli dobiti i na sledeći način: $22.946,28 - 22.700,00 = 246,28$ din

Prost kamatni račun i anticipativni način obračuna

Ukoliko nam je poznata anticipativna kamatna stopa π , umanjena glavnica $C^- = C - k$, kamatni period d , i da želimo da izračunamo konačni iznos glavnice C i kamate k .

$$C = \frac{36500 \times C^-}{36500 - \pi \times d}$$

$$k = \frac{C^- \times \pi \times d}{36500 - \pi \times d}$$

Primer 5. – Izračunavanje pozajmljenog iznosa i kamate

Preduzeću je odobren anticipativni kredit sa rokom otplate 89 dana uz prostu godišnju kamatnu stopu $\pi=11\%$. Koliko je iznosio pozajmljeni iznos i kamata ako je po zaključenju ugovora plaćeno 17.127.934,25 dinara?

$$C = \frac{36500 \times C}{36500 - \pi \times d}$$

$$k = \frac{C \times \pi \times d}{36500 - \pi \times d}$$

Rešenje

$$d=89$$

$$\pi=11\%$$

$$C^- = 17.127.934,25 \text{ din}$$

$$C, k=?$$

$$C = \frac{36500 \times C^-}{36500 - \pi \times d} = \frac{36500 \times 17.127.934,25}{36500 - 11 \times 89} = 17.600.000,00 \text{ dinara}$$

$$k = \frac{C^- \times \pi \times d}{36500 - \pi \times d} = \frac{17.127.934,25 \times 11 \times 89}{36500 - 11 \times 89} = 472.065,75 \text{ dinara}$$

Primer 6. – Izračunavanje kamate

Koliko iznosi kamata na zajam od 17.127.934,25 dinara na rok od 89 dana, uz kamatu od 11% uz dekurzivan obračun, godišnju kapitalizaciju i prost kamatni račun?

$$k = \frac{C \times p \times d}{36500}$$

Rešenje

C= 17.127.934,25 din

d=89

p=11%

k=?

$$k = \frac{C \times p \times d}{36500} = \frac{17.127.934,25 \times 11 \times 89}{36500} = \mathbf{459.404,04 \text{ dinara}}$$

Primer 7. – Izračunavanje diskontovane vrednosti glavnice

Kolika je diskontovana vrednost glavnice od 2.100.000,00 dinara (koliko treba da uložimo novčanih sredstava) koja dospeva nakon 119 dana, ako je godišnja kamatna stopa 13%, uz prost kamatni račun i dekurzivni obračun?

$$C = \frac{36500 \times C^+}{36500 + p \times d}$$

Rešenje

$$C^+ = 2.100.000 \text{ din}$$

$$d = 119$$

$$p = 13\%$$

$$C = ?$$

$$C = \frac{36500 \times C^+}{36500 + p \times d} = \frac{36500 \times 2.100.000,00}{36500 + 13 \times 119} = \mathbf{2.014.613,50 \text{ din}}$$

Primer 8. – Izračunavanje diskontovane vrednosti glavnice

Kolika je diskontovana vrednost glavnice od 2.100.000,00 dinara (koliko treba da uložimo novčanih sredstava) koja dospeva nakon 119 dana, ako je godišnja kamatna stopa 13%, uz prost kamatni račun i anticipativni obračun?

$$C^- = C - k = C - \frac{C \times \pi \times d}{36500}$$

Rešenje

$$C = 2.100.000 \text{ din}$$

$$d = 119$$

$$p = 13\%$$

$$C^- = ?$$

$$C^- = C - k = C - \frac{C \times p \times d}{36500}$$

$$C^- = 2.100.000 - \frac{2.100.000 \times 13 \times 119}{36500} = \mathbf{2.010.994,52 \text{ din}}$$

Složeni kamatni račun

SLOŽENA KAMATA je kamata koja se u jednom vremenskom periodu obračunava na iznos glavnice i na iznos kamate iz prethodnog vremenskog perioda.

Kamata se pripisuje glavnici i time se formira nova glavnica – kamatno kamatni račun.

Postupak pripisivanja kamate glavnici i formiranje nove glavnice naziva se **kapitalizacija**, a razmak između dve kapitalizacije **period kapitalizacije**.

Složeni kamatni račun

Koncept povećavanja (usložavanja) može da se prikaže u vidu jednačine:

$$C_n = C_0 \times \left(1 + \frac{p}{100}\right)^n$$

$$C_n = C_0 \times r^n$$

Pri čemu je:

C_n - glavnica nakon n perioda

C₀ - početna glavnica

p - kamatna stopa

n - broj godina

r - diskontni faktor

DISKONTNI FAKTOR

Godina	Kamatna stopa %					
	<u>5,00</u>	<u>6,00</u>	<u>7,00</u>	<u>8,00</u>	<u>9,00</u>	<u>10,00</u>
1	1,05	1,06	1,07	1,08	1,09	1,10
2	1,1025	1,124	1,145	1,166	1,188	1,210
3	1,1576	1,191	1,225	1,260	1,295	1,331
4	1,2155	1,262	1,311	1,360	1,412	1,464
5	1,2763	1,338	1,403	1,469	1,539	1,611
6	1,3401	1,419	1,501	1,587	1,677	1,772
7	1,4071	1,504	1,606	1,714	1,828	1,949
8	1,4775	1,594	1,718	1,851	1,993	2,144
9	1,5513	1,689	1,838	1,999	2,172	2,358
10	1,6289	1,791	1,967	2,159	2,367	2,594

Primer 9.

Koliko ćemo imati u banci nakon 5 godina, ako danas uložimo 5.000.000 dinara, pri godišnjoj kapitalizaciji i dekurzivnom obračunu kamata i kamatnu stopu: a) 6% i b) 9%?

$$C_n = C_0 \times \left(1 + \frac{p}{100}\right)^n$$

Rešenje

a)

$$C_0 = 5.000.000$$

$$n = 5$$

$$p = 6\%$$

$$C_5 = ?$$

$$C_n = C_0 \times \left(1 + \frac{p}{100}\right)^n$$

$$C_5 = 5.000.000 \times \left(1 + \frac{6}{100}\right)^5$$

$$C_5 = 6.691.127,89 \text{ din}$$

Konačna glavnica 6.691.127,89 din, a kamata 1.691.127,89 din
(6.691.127,89 - 5.000.000,00)

b)

$$C_0 = 5.000.000$$

$$n = 5$$

$$p = 9\%$$

$$C_5 = ?$$

$$C_n = C_0 \times \left(1 + \frac{p}{100}\right)^n$$

$$C_5 = 5.000.000 \times \left(1 + \frac{9}{100}\right)^5$$

$$C_5 = 7.693.119,77 \text{ din}$$

Konačna glavnica 7.693.119,77 din, a kamata 2.693.119,77 din
(7.693.119,77 - 5.000.000,00)

a)

Redni broj	Opis	Iznos
1	C_0	5.000.000,00
2	n	5
3	p	6
4	C_5	6.691.127,89
5	k	1.691.127,89

a) $k=1.691.127,89$ b) $k=2.693.119,77$

b)

Redni broj	Opis	Iznos
1	C_0	5.000.000,00
2	n	5
3	p	9
4	C_5	7.693.119,77
5	k	2.693.119,77

U primeru pod b) kamatna stopa je za 50% veća od kamatne stope u primeru pod a), dok je iznos kamate u primeru pod b) 59% veći u odnosu na iznos kamate u primeru pod a).

Kada se kamata primenom složenog kamatnog računa obračunava najmanje za dva perioda, procenat povećanja kamata premašuje procenat povećanja kamatne stope.

Primenom složenog kamatnog računa
glavnica se povećava kao geometrijski
niz, što odgovara neprekidnom
eksponencijalnom rastu. Uočava se da se
ne radi samo o „stepeništu u usponu“,
već i o povećanju nivoa pojedinačnih
stepenika kao osnove za obračun
kamate.

Primer 10. – Izračunavanje početne glavnice

Koliko treba da uložimo u banku da bi uz kamatnu stopu od 7% i godišnju kapitalizaciju nakon 12 godina imali 1.000.000,00 dinara?

$$C_0 = \frac{C_n}{r^n}$$

Rešenje

$$C_n = 1.000.000$$

$$p = 7\%$$

$$n = 12$$

$$C_0 = ?$$

$$C_0 = \frac{C_n}{r^n}$$

$$C_0 = \frac{1.000.000}{\left(1 + \frac{7}{100}\right)^{12}} = 444.011,96 \text{ din}$$

Primer 11. – Izračunavanje kamatne stope

Preduzeće je u banku uložilo 31.000,00 dinara, a nakon pet godina je dobilo obaveštenje da je pripisan iznos od 14.549,93 dinara na ime kamate. Po kojoj kamatnoj stopi su obračunate kamate ako je banka koristila složeni kamatni račun i godišnju kapitalizaciju?

$$r = \sqrt[n]{\frac{C_n}{C_0}}$$

Rešenje

$$C_0 = 31.000,00$$

$$k = 14.549,93$$

$$n = 5$$

$$p = ?$$

$$r = \sqrt[n]{\frac{C_n}{C_0}}$$

$$C_n = C_0 + k = 31.000,00 + 14.549,93 = 45.549,93$$

$$r = \sqrt[5]{\frac{45.549,93}{31.000,00}} = 1,0800036$$

$$p = (r - 1) \times 100 = (1,0800036 - 1) \times 100 = 8\%$$

Primer 12. – Računanje vremena n

- Koliko vremena je potrebno da se glavnica udvostruči ako je godišnja kamatna stopa 8%, kapitalizacija godišnja i dekurzivni obračun?

$$C_n = 2 \times C_0$$

Rešenje

$$p=8\%$$

$$C_n=2 \times C_0$$

$$n=?$$

$$n=\frac{\log C_n - \log C_0}{\log r}$$

$$n=\frac{\log 2C_0 - \log C_0}{\log 1,08} = \frac{\log 2}{\log 1,08} = 9,006468342$$

Pri kamatnoj stopi od 8%, glavnica će se udvostručiti za 9 godina.

Relativna i konformna kamatna stopa

U periodu visokih kamatnih stopa, u praksi se primenjuje pravilo skraćenja perioda godišnje kapitalizacije na ispodgodišnju, kako bi knjigovodstveno stanje duga bilo što bliže moguće stvarom stanju. U tu svrhu, moguće je primeniti jednu od dve moguće kamatne stope i to relativne i konformne kamatne stope.

Za određen period kapitalizacije, relativnu kamatnu stopu dobićemo tako što ćemo godišnju kamatnu stopu podeliti sa M , koji pokazuje koliko puta je period kapitalizacije kraći od godinu dana. Tako je polugodišnja kamatna stopa polovina godišnje kamatne stope, kvartalna je četvrtina, mesečna dvanaestina, a dnevna $1/365$ ili $1/366$.

Npr. ako je godišnja kamatna stopa 11%, relativna kamatna stopa uz polugodišnju kapitalizaciju iznosiće $11/2=5,5\%$, kvartalnu $11/4=2,75\%$, mesečnu $11/12=0,92\%$ i dnevnu $11/365=0,03\%$.

Primenom relativne kamatne stope uz ispodgodišnju kapitalizaciju dobijamo veće konačne vrednosti glavnice od vrednosti koju bismo dobili primenom godišnje kamatne stope uz godišnju kapitalizaciju.

Primer 13. – Relativna kamatna stopa; kapitalizacija godišnja, polugodišnja, kvartalna i mesečna

Kolike su razlike između vrednosti glavnice od 100 novčanih jedinica po isteku jedne godine uz godišnju, polugodišnju, kvartalnu i mesečnu kapitalizaciju, primenom relativne kamatne stope, gde je godišnja kamatna stopa: a) $p=11\%$, b) $p=110\%$?

a)

$$p=11\%$$

$$C_0=100 \text{ din}$$

- **Godišnja kapitalizacija**

$$C_n=C_0 \times \left(1+\frac{p}{100}\right)=100 \times \left(1+\frac{11}{100}\right)=111,00 \text{ din}$$

- **Polugodišnja kapitalizacija**

$$C_n=C_0 \times \left(1+\frac{p}{200}\right)^2=100 \times \left(1+\frac{11}{200}\right)^2=111,30 \text{ din}$$

- **Kvartalna kapitalizacija**

$$C_n=C_0 \times \left(1+\frac{p}{400}\right)^4=100 \times \left(1+\frac{11}{400}\right)^4=111,46 \text{ din}$$

- **Mesečna kapitalizacija**

$$C_n=C_0 \times \left(1+\frac{p}{1200}\right)^{12}=100 \times \left(1+\frac{11}{1200}\right)^{12}=111,57 \text{ din}$$

-Češća kapitalizacija donosi veću konačnu vrednost

b)

$$p=110\%$$

$$C_0=100 \text{ din}$$

- **Godišnja kapitalizacija**

$$C_n=C_0 \times \left(1+\frac{p}{100}\right)=100 \times \left(1+\frac{110}{100}\right)=210,00 \text{ din}$$

- **Polugodišnja kapitalizacija**

$$C_n=C_0 \times \left(1+\frac{p}{200}\right)^2=100 \times \left(1+\frac{110}{200}\right)^2=240,25 \text{ din}$$

- **Kvartalna kapitalizacija**

$$C_n=C_0 \times \left(1+\frac{p}{400}\right)^4=100 \times \left(1+\frac{110}{400}\right)^4=264,27 \text{ din}$$

- **Mesečna kapitalizacija**

$$C_n=C_0 \times \left(1+\frac{p}{1200}\right)^{12}=100 \times \left(1+\frac{110}{1200}\right)^{12}=286,47 \text{ din}$$

-Češća kapitalizacija donosi veću konačnu vrednost

Konformnom kamatnom stopom se pokušava eliminisati glavni nedostatak relativne kamatne stope. **Ekonomsko načelo** podrazumeva da data početna vrednost glavnice C_0 uz primenu nove kamatne stope i češće kapitalizacije donosi istu konačnu vrednost kao godišnja kamatna stopa i godišnja kapitalizacija

Konformnu kamatnu stopu koja odgovara godišnjem periodu kapitalizacije M najlakše možemo utvrditi tako što ćemo izračunati kamatni konformni faktor a zatim na osnovu njega kamatnu stopu.

Konformnu kamatnu stopu možemo označiti sa p_{kM} .

Konačna vrednost glavnice C_0 je pri godišnjoj kapitalizaciji jednaka

$$C_0 \times \left(1 + \frac{p}{100}\right).$$

Na osnovu zahteva da konačne vrednosti budu jednake imamo sledeću jednačinu, a iz koje proizilazi obrazac za konformnu kamatnu stopu p_{km} :

$$1 + \frac{p}{100} = \left(1 + \frac{p_{km}}{100}\right)^M \implies p_{km} = 100 \times \left(\sqrt[M]{1 + \frac{p}{100}} - 1\right)$$

Polugodišnja kapitalizacija $M=2$

Kvartalna kapitalizacija $M=4$

Mesečna kapitalizacija $M=12$

Dnevna kapitalizacija $M=365$ ili $M=366$

Primer 14.

Izračunati pripadajuću konformnu kamatnu stopu za polugodišnju i kvartalnu kapitalizaciju ako je godišnja kamatna stopa 11% i uporedimo ih sa odgovarajućim relativnim kamatnim stopama iz prethodnog primera.

Rešenje

Konformni kamatni faktor r dobija se iz nominalnog jednostavnim računanjem m -tog korena. Za kamatnu stopu 11% godišnji kamatni faktor r iznosi 1,11, dakle odgovarajući konformni kamatni faktor (zaokružen na osam decimalnih mesta):

- Polugodišnja kapitalizacija

$$r_s = \sqrt{1 + \frac{11}{100}} = 1,053565375 \implies p_{km} = 5,36\%$$

$$p_{km} = 100 \times \left(\sqrt[2]{1 + \frac{11}{100}} - 1 \right) = 100 \times \left(\sqrt{1 + \frac{11}{100}} - 1 \right) = 5,36\%$$

- Kvartalna kapitalizacija

$$r_q = \sqrt[4]{1 + \frac{11}{100}} = 1,026433327 \implies p_{km} = 2,64\%$$

$$p_{km} = 100 \times \left(\sqrt[4]{1 + \frac{11}{100}} - 1 \right) = 100 \times \left(\sqrt[4]{1 + \frac{11}{100}} - 1 \right) = 2,64\%$$

Pripadajuća konformna kamatna stopa za polugodišnju kapitalizaciju iznosi 5,36%, dok bi primenom relativne kamatne stope iznosila 5,5% (11/2); odnosno pripadajuća konformna kamatna stopa za kvartalnu kapitalizaciju iznosi 2,64%, dok bi primenom relativne kamatne stope iznosila 2,75% (11/4). Odnosno, primenom konformne kamatne stope dobijaju se niži iznosi u odnosu na relativne kamatne stope.

Za obračun kamata za tipične poslove u okviru jedne godine u principu imamo najmanje tri načina:

- (1) prosti kamatni račun;
- (2) složeni kamatni račun - konformni obračun i
- (3) složeni kamatni račun - relativni obračun.

Na narednom primeru utvrdićemo koliko iznosi kamata primenom sva tri načina, uz ostale nepromenjene varijable (glavnica, godišnja kamatna stopa, period kapitalizacije).

Primer br. 15

Tri banke obračunavaju kamate na depozit 10% godišnje, pri čemu prva upotrebljava prosti kamatni račun, druga konformnu verziju složenog kamatnog računa sa dnevnom kapitalizacijom i treća složeni kamatni račun i relativnu kamatnu stopu. Koja je konačna vrednost uloga kod sve tri banke nakon 185 dana, ako je u svaku uloženo po 1.500.000 dinara?

Rešenje

$$C_0 = 1.500.000,00; p = 10\%; d = 185$$

a) Prva banka - prost kamatni račun

$$C_{185} = C_0 + \frac{C \times p \times d}{36500} = 1.500.000,00 + \frac{1.500.000,00 \times 10 \times 185}{36500} = \mathbf{1.576.027,40 \text{ din}}$$

b) Druga banka - konformna verzija složenog kamatnog računa sa dnevnom kapitalizacijom

$$C_{185} = C_0 \times r^{185} = 1.500.000,00 \times \left(\sqrt[365]{1 + \frac{10}{100}} \right)^{185} = \mathbf{1.574.240,62 \text{ din}}$$

c) Treća banka - složeni kamatni račun i relativna kamatna stopa

$$C_{185} = C_0 \times r^{185} = 1.500.000,00 \times \left(1 + \frac{\frac{10}{365}}{100} \right)^{185} = \mathbf{1.577.976,13 \text{ din}}$$

Treća banka je maksimizirala glavnice

Stvarna cena kredita

Efektivna kamatna stopa

Ako posmatramo određenu kreditnu transakciju kao finansijski tok, možemo da uočimo da se u njemu pored pozajmljenog iznosa (koji dospeva odjednom ili u više rata) i periodične otplate obično pojavljuju i određeni troškovi - naknade i provizije za korisnika kredita koji nastaju po osnovu ugovorene kamatne stope.

Kao sintetički parametar kojim izražavamo cenu novca uobičajeno se uzima efektivna kamatna stopa.

Zakonom o zaštiti korisnika finansijskih usluga propisano je da su banke dužne da efektivnu kamatnu stopu obračunavaju na jedinstven propisan način radi poređenja istovetnih ponuda različitih davalaca finansijskih usluga. Ovaj parametar bar načelno daje mogućnost da unapred procenimo koliko će nas zaista koštati novac.

Kod najobičnije primene principa ekvivalencije glavnice: na jednoj strani svi prilivi, na drugoj svi odlivi, EKS koriguje oba dela finansijskog toka tako da sadašnje vrednosti postanu jednake.

Parametar EKS je jednak onoj godišnjoj kamatnoj stopi koja se dobije rešenjem sledeće jednačine:

$$\sum_{j=1}^m \frac{a_j}{(1+i)^{t_j}} = \sum_{k=1}^n \frac{b_k}{(1+i)^{t_k}}$$

M - ukupan broj primljenih iznosa;

a_j - pojedinačno primljeni iznosi;

t_j - trajanje godišnjeg ili ispod godišnjeg intervala od dospeća prvog primljenog iznosa do valute j-tog primljenog iznosa;

n - ukupan broj plaćenih iznosa;

b_k - pojedinačno plaćeni iznosi;

t_k - trajanje godišnjeg ili ispod godišnjeg intervala od momenta dospeća prvog primljenog;

i - kamatna stopa

Primer br. 16

Po kojoj efektivnoj kamatnoj stopi je posuđen novac ako smo 01.01.2010. godine uzeli zajam u iznosu od 1.100,00 \$ i vratili 1.350,00 \$ 30.06.2011?

Rešenje

Na levoj strani jednačine je iznos primljenog zajma. Dužina vremenskog intervala vraćanja zajma do 30.06.2011. iznosi 545 dana: (365+31+28+31+30+31+29=545)

$$1.100,00 = \frac{1.350,00}{(1+i)^{\frac{545}{365}}} \implies 1 + i = 1,1470069$$

EKS = 14,70 %

Primer br. 17

Za koliko će se promeniti rezultat iz prethodnog primera ako uzmemo u obzir da je dužnik morao u skladu sa ugovorom o kreditu platiti 56 \$ na ime manipulativnih troškova?

Rešenje

Dužnik je umesto 1.100 primio 1.044 \$, što primenom istog postupka daje sledeću EKS:

$$1.044,00 = \frac{1.350,00}{(1+i)^{\frac{545}{365}}} \implies 1 + i = 1,1879$$

EKS=18,80%

Kratkoročne transakcije

Primer br. 18

Pretpostavimo da dve investicije koje obezbeđuju godišnji prinos od 11%, dospevaju za 185 dana. Za prvu se koristi prosti a za drugu konformni obračun kamate. Kolika je razlika u prinosima i koliki bi trebao da bude godišnji prinos druge investicije da bi u datom trenutku dala isti prinos kao prva?

Rešenje

Prinos koji ostvaruje prva investicija za 185 dana (neprestupna godina) je jednak:

$$\frac{C \times p \times d}{36500} = \frac{C \times 11 \times 185}{36500} = 0,055753...C \implies (5,57\%) C$$

Prinos koji ostvaruje druga investicija za 185 dana je jednak:

$$C \times \left[\left(1 + \frac{p}{100} \right)^{\frac{d}{365}} - 1 \right] = C \times \left(1,11^{\frac{185}{365}} - 1 \right) = 0,05432...C \implies (5,43\%) C$$

Da bi druga investicija postigla isti prinos u navedenom periodu, njen godišnji prinos bi trebao biti:

$$\frac{C_{PNd}}{36500} = C \left(\left(1 + \frac{P_K}{100} \right)^{d/365} - 1 \right)$$

ili

$$P_K = 100 \left(\left(1 + \frac{P_{Nd}}{36500} \right)^{365/d} - 1 \right)$$

$$P_K = 100 \left(\left(1 + \frac{11 \times 185}{36500} \right)^{365/185} - 1 \right) = 11,30\%$$

Obračun kamata za 185 dana po stopi od 11% pokazuje da je prinos dobijen po prostom kamatnom računu ekvivalentan godišnjem konformnom rastu glavnice koju daje godišnja kamatna stopa 11,30%.

Primer br. 19

Pretpostavimo da će dužnik za d dana vratiti glavnice C i pripadajuće dekurzivne kamate obračunate po konformnom metodu uz godišnju kamatnu stopu $pK(\%)$. Koliko bi iznosila ekvivalentna godišnja kamatna stopa pN ako bi primenili prosti kamatni račun?

Rešenje

$$p_n = \frac{36500}{d} \times \left(\left(1 + \frac{p_k}{100} \right)^{\frac{u}{365}} - 1 \right)$$

Tabela br. 1 Pregled preračunatih dekurzivnih prostih kamatnih stopa u ekvivalentne dekurzivne konformne kamatne stope

Dani	Kamatna stopa (u %)					
	5	7	9	10	12	15
5	4,88	6,77	8,62	9,54	11,34	13,99
10	4,88	6,77	8,63	9,54	11,35	14,00
15	4,88	6,78	8,63	9,55	11,36	14,02
20	4,89	6,78	8,64	9,56	11,37	14,03
25	4,89	6,78	8,64	9,56	11,38	14,04
30	4,89	6,78	8,65	9,57	11,39	14,06
60	4,90	6,80	8,68	9,61	11,44	14,14
90	4,91	6,82	8,71	9,64	11,49	14,22
120	4,92	6,84	8,74	9,68	11,55	14,30
180	4,94	6,88	8,80	9,76	11,66	14,47

Primer br. 20

Preduzeće je dobilo ponudu od banke za kredit za likvidnost na d dana sa anticipativnim prostim kamatama i godišnjom kamatnom stopom p_{AN} . Kolika treba da bude kamatna stopa p_K druge banke koja koristi konformni dekurzivni obračun sa dnevnom kapitalizacijom da bi uslovi bili ekvivalentni?

Rešenje

Napomena: Kod anticipativnog obračuna osnovicu za obračun kamate čini konačna vrednost glavnice. Dužnik zapravo dobija (na početku) umanjenu glavnicu, što znači da smo u potrazi za konformnom godišnjom kamatnom stopom p_K koja će na anticipativan način umanjenu glavnicu C ponovo vratiti na njenu početnu vrednost.

Mora biti zadovoljena sledeća relacija:

$$C \times \left(1 - \frac{p_{AN} \times d}{36500}\right) \left(1 + \frac{p_K}{100}\right)^{\frac{d}{365}} = C$$

Iz ovog obrazca dobijamo izraz za kamatnu stopu p_K kao funkciju date anticipativne kamatne stope p_{AN} , i kamatnog perioda:

$$p_K = 100 \times \left(\left(\frac{36500}{36500 - p_{AN} \times d} \right)^{\frac{365}{d}} - 1 \right)$$

Tabela 2. Anicipativne kamatne stope i prosti kamatni račun ekvivalentne dekurzivnim konformnim kamatnim stopama

Dani	Kamatna stopa (u %)					
	5	7	9	10	12	15
5	5,13	7,25	9,42	10,52	12,76	16,20
10	5,13	7,26	9,43	10,53	12,77	16,22
15	5,13	7,26	9,44	10,54	12,78	16,24
20	5,13	7,27	9,44	10,55	12,79	16,26
25	5,14	7,27	9,45	10,56	12,81	16,27
30	5,14	7,27	9,45	10,56	12,82	16,29
60	5,15	7,29	9,49	10,61	12,88	16,40
90	5,16	7,32	9,53	10,66	12,95	16,51
120	5,17	7,34	9,57	10,70	13,02	16,63
180	5,19	7,38	9,64	10,80	13,17	16,86

Na osnovu tabele možemo da zaključimo da nas jednomesečni kredit (30 dana) po anticipativnoj godišnjoj kamatnoj stopi od 10% dekurzivno gledano, i uvažavajući konformni obračun košta **10,56%** na godišnjem nivou.

Dugoročne transakcije

Primer br. 21

Koliko bismo trebali uložiti da bi deset godina dobijali na kraju meseca po 5.000,00 dinara, ako je godišnja kamatna stopa 7%, obračun kamata konformni i mesečna kapitalizacija?

$$S_0 = \frac{a}{q^n} \times \frac{q^n - 1}{q - 1}$$

S_0 – sadašnja vrednost uloga

a – mesečna renta

q – diskontni faktor

n – broj perioda

Rešenje

$$a=5000,00; p=7\%; n=120$$

$$q = 1 + \frac{p}{100} = 1 + \frac{7}{100} = 1,07 \text{ (godišnji diskontni faktor)}$$

$$S_0 = \frac{a}{q^n} \times \frac{q^n - 1}{q - 1} = \frac{5.000}{(\sqrt[12]{1,07})^{120}} \times \frac{(\sqrt[12]{1,07})^{120} - 1}{\sqrt[12]{1,07} - 1} = 434.770,05 \text{ din}$$

Mesečni diskontni faktor određujemo kao 12 koren godišnjeg diskontnog faktora 1,07 te isti iznosi 1,00565415.

Redni broj	Opis	Iznos
1	a	5.000,00
2	q god	1,07
3	n	120
4	S_0	434.770,13
5	q mes	1,00565415

Dobijeni rezultat pokazuje da bi za deset godina stalne mesečne rente od 5.000,00 dinara trebalo uz datu kamatnu stopu uložiti 434.770,13 dinara.

Kredite možemo podeliti na ***kratkoročne*** i ***dugoročne***.

Tipična granica između ove dve vrste je jedna godina kao vreme konačnog vraćanja. Za kratkoročne kredite koji finansiraju tekuću aktivnost i likvidnost preduzeća koji su pokriveni kratkoročnim izvorima najčešće se koristi **prosti kamatni račun**. Za dugoročne kredite koji imaju karakter investicionih ulaganja i otplaćuju se po nekoliko godina, najčešće se koristi **složeni kamatni račun**.

Banke koriste dva načina obračuna amortizacije kredita i to rate i anuitet.

Prvi način se zasniva na pretpostavci jednakih otplata a sastoji se od iznosa glavnice koji je jednak u svakoj rati i kamate. Kako se otplatom rata smanjuje glavnica i kamata je svaki mesec sve niža jer se obračunava na sve manju glavicu. Međutim, rata u prvim godinama je veća nego anuitet.

Primer br. 22

Preduzeću je odobren investicioni kredit u iznosu od \$ 500.000,00 po kamatnoj stopi od 7%, dekurzivni obračun i višegodišnju kapitalizaciju. Kredit treba vratiti u pet **godišnjih rata**.

Rešenje

Prvi korak je sačinjavanje rasporeda amortizacije. Svaka rata iznosi petinu kredita, odnosno, \$ 100.000,00.

Tabela br. 3 Raspored amortizacije (jednake rate)

Godina	Anuitet	Kamata	Otplata	Ostatak duga
0-	-	-	-	500.000,00
1	135.000,00	35.000,00	100.000,00	400.000,00
2	128.000,00	28.000,00	100.000,00	300.000,00
3	121.000,00	21.000,00	100.000,00	200.000,00
4	114.000,00	14.000,00	100.000,00	100.000,00
5	107.000,00	7.000,00	100.000,00	-
Ukupno	605.000,00	105.000,00	500.000,00	-

Anuitet je iznos kojim se otplaćuje kredit ili zajam u određenom vremenskom periodu, odnosno, utvrđeni iznos koji se otplaćuje postepeno prema amortizacionom planu. U anuitet je uključen deo duga i pripadajuće kamate, a određuje se tako da po dospeću dug bude u potpunosti isplaćen. U početnim periodima otplate veće je učešće onog dela koji se odnosi na kamatu, a manje dela koji se odnosi na glavnicu.

Primer br. 23

Preduzeću je odobren investicioni kredit u iznosu od \$ 500.000,00 po kamatnoj stopi od 7%. Obračun kamata je dekurzivni a kapitalizacija višegodišnja. Kredit treba vratiti u pet jednakih **godišnjih anuiteta**.

$$a = \frac{D \times q^n \times (q-1)}{q^n - 1}$$

Rešenje

$$a = \frac{D \times q^n \times (q-1)}{q^n - 1}$$

D – iznos investicionog kredita

q – diskontni faktor

n – broj rata

$$D=500.000,00; p=7\%; n=5$$

$$a = \frac{500.000,00 \times 1,07^5 \times (1,07-1)}{1,07^5 - 1} = 121.945,35 \text{ din}$$

Tabela br. 4 Raspored amortizacije (jednaki anuiteti)

Godina	Anuitet	Kamata	Otplata	Ostatak duga
0	-	-	-	500.000,00
1	121.945,35	35.000,00	86.945,35	413.054,65
2	121.945,35	28.913,83	93.031,52	320.023,13
3	121.945,35	22.401,62	99.543,73	220.479,39
4	121.945,35	15.433,56	106.511,79	113.967,60
5	121.945,33	7.977,73	113.967,60	-
Ukupno	609.726,73	109.726,73	500.000,00	-

Interna stopa prinosa

Kada se razmatra opravdanost datog investicionog projekta koristi se kao glavni kriterijum tzv. neto sadašnja vrednost (NSV).

Investicija je ulaganje koje se vrši u sadašnjosti, a od koje se prihodi i koristi očekuju u budućnosti. Da bi se budući troškovi i koristi mogli sabrati neophodno ih je svesti na sadašnju vrednost.

NSV je zbir neto pozitivnih efekata projekta iz njegovog ekonomskog toka, aktuelizovanih na sadašnju vrednost predviđenom kamatnom stopom. Da bi projekat bio prihvatljiv neto sadašnja vrednost mora biti veća od nule, što znači da pozitivni efekti projekta nadmašuju troškove ulaganja.

NSV je opadajuća funkcija diskontne stope, a na dovoljno visokom nivou postaje negativna. Opšta formula za računanje NSV je:

$$NSV = \sum \frac{C_i}{(1+k)^i}$$

NSV je opadajuća funkcija diskontne stope, a na dovoljno visokom nivou postaje negativna. Opšta formula za računanje NSV je:

$$NSV = \sum \frac{C_i}{(1+k)^i}$$

C_i – novčani tok (+ ili -)

i – broj perioda

k – diskontna stopa ili trošak kapitala

Diskontna stopa koja izjednačava sadašnju vrednost troškova sa sadašnjom vrednosti očekivanih novčanih primitaka od investicije naziva se interna stopa prinosa (IRR).

Za njeno iznalaženje primenjuje se isti postupak kao kod NSV i upotrebljavaju se iste formule i tablice. Razlika je u tome, što se metodom IRR nastoji iznaći diskontna stopa pri kojoj je NSV jednaka nuli, dok se metodom NSV određuje neto sadašnja vrednost za neku unapred određenu diskontnu stopu.

Određivanje sadašnje vrednosti (diskontovanje) jednostavno je obrnuti postupak od složenog kamatnog računa. Interna stopa prinosa pokazaće maksimalnu kamatnu stopu koju projekat može platiti, a da se ne stvore gubici.

Za IRR je karakteristično to da je nepoznata diskontna stopa, a poznate sledeće veličine: (1) neto ukupni primici, (2) broj godina u veku trajanja projekta i (3) sadašnja vrednost projekta, koja je unapred data kao nula.

INFLACIJA

Opšta karakteristika inflacije je pad kupovne moći domaće valute.

U uslovima visoke inflacije merene rastom cena na malo, dolazi do depresijacije valute, odnosno, do pada njene kupovne moći, a time i do znatnog realnog smanjenja obima novčane obaveze.

Kamata koja se plaća na zajmovni kapital mora biti iznad stope inflacije da bi se sačuvala realna vrednost kapitala. Najmerodavnije u određivanju kamata su Londonska međubankarska kamatna stopa (LIBOR) i kamatna stopa formirana na njujorškom finansijskom trzistu (PRIME RATE).

Neka je i godišnja kamatna stopa po kojoj smo posudili sredstva, onda π znači stopu inflacije. Nakon godinu dana stvarna kupovna moć početne glavnice C_0 zbog obračuna kamate množi se sa kamatnim faktorom $1+i$ a u isto vreme, zbog inflacije deli sa faktorom inflacije $1+\pi$. Sve ovo se može izraziti pomoću matematičke formule koja će imati sledeće relacije:

$$C_0 \Rightarrow C_0 \times \frac{1+i}{1+\pi}$$

Razlomak na desnoj strani formule predstavlja faktor realnog rasta a njegova vrednost može biti:

- *veća od 1*, kada je kamatna stopa i veća od stope inflacije π ;
- *jednaka 1*, kada se parametri podudaraju (glavnice održavaju svoju kupovnu moć);
- *manja od 1*, kada je kamatna stopa i manja od stope inflacije π .

Primer br. 24

Pretpostavimo da je u zemlji stopa inflacije 7,00 % i da se za kašnjenje u plaćanju primenjuje realna kamatna stopa 14,10 %. Kolika je nominalna kamatna stopa u skladu sa ovim pretpostavkama ako se koristi a) obrazac bez drugog člana ili b) upravo Fišerova jednačina.?

Rešenje

$$\pi = 7\%; r = 14,10\%$$

a)

$$i = \pi + r$$

$$i = 0,07 + 0,141 = 0,211$$

$$i = 21,10\%$$

b)

$$i = \pi + r + \pi \times r$$

$$i = 0,07 + 0,1410 + 0,07 \times 0,141 = 0,2209$$

$$i = 22,09\%$$

Primer br. 25

Kolika je realna kamatna stopa koju smo primenili kada smo pri godišnjoj inflaciji od 7% poslovnom partneru naplatili kamate po nominalnoj kamatnoj stopi od 21,10%?

Rešenje

$$\pi=0,070; i=0,2110$$

$$r=?$$

$$(1 + \pi) \times (1 + r) = (1 + i)$$

$$1,070 \times (1 + r) = 1,2110$$

$$(1 + r) = \frac{1,2110}{1,070} = 1,1317765$$

$$r = 0,1317$$

Realna kamatna stopa iznosi 13,17%

ZAKONSKA ZATEZNA KAMATA

Dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze pored glavnice duguje i zateznu kamatu na iznos duga do dana isplate, po stopi utvrđenoj Zakonom o zateznoj kamati.

Do dana 25.12.2012.godine važio je Zakon o visini stope zatezne kamate.

Prema ovom Zakonu stopa zatezne kamate sastoji se od:

1. mesečne stope rasta cena na malo

2. fiksne stope od 0,5 odsto mesečno

Odlukom Ustavnog suda koja je objavljena u “Sl.glasniku RS” od 27.07.2012.godine, utvrđeno je da je odredba Zakona o visini stope zatezne kamate koja se odnosi na metod obračuna zakonske zatezne kamate – da se obračunava primenom konformne metode, nije u saglasnosti sa Ustavom.

Prema Zakonu o visini stope zatezne kamate, koji je prestao da važi 25.12.2012.godine, zatezna kamata se izračunava za neblagovremeno plaćene obaveze po osnovu dužničko poverilačkih odnosa po sledećem opštem obrascu:

$$K=100x[(1+Ks/100)x(1+0,5/100)-1]$$

gde je:

K - stopa zatezne kamate;

Ks - stopa rasta cena na malo u RS (Indeks cena na malo – 100) i

0,5 - fiksna stopa.

- Ovako utvrđena kamata se odnosi na mesečni nivo, a ukoliko je potrebno obračunati kamatu za kraći ili duži vremenski period (pod uslovoma da je kamata nepromenjena) potrebno je obračunati **koeficijent** za određeni broj dana. Koeficijent za određeni broj dana se izračunava primenom konformne metode, a prilikom utvrđivanja broja dana treba imati u vidu da se uzimaju dani od narednog dana od dana dospelosti.
- **Zakon o visini stope zatezne kamate prestao je da važi dana 25.12.2012. godine.**

- **Od 25.12.2012.godine na snazi je Zakon o zateznoj kamati.**
- Stopa zatezne kamate zakona na iznos duga koji glasi na dinare, utvrđuje se na godišnjem nivou u visini referentne kamatne stope Narodne banke Srbije uvećane za osam procentnih poena.
- Stopa zatezne kamate na iznos duga koji glasi na evre, utvrđuje se na godišnjem nivou u visini referentne kamatne stope Evropske centralne banke na glavne operacije za refinansiranje uvećane za osam procentnih poena.
- Zatezna kamata obračunava se za kalendarski broj dana perioda docnje u izmirivanju obaveza u odnosu na kalendarski broj dana u godini (365, odnosno 366 dana) primenom prostog interesnog računa od sto i dekurzivnog načina obračuna, bez pripisa obračunate zatezne kamate glavnici istekom obračunskog perioda, prema sledećoj formuli:

DISKONTOVANJE

- Da bi se u sadašnjosti utvrdila vrednost aktive u nultom vremenskom periodu, mora vršiti diskont ili smanjenje buduće gotovinske koristi na njihovu sadašnju vrednost.
- **Diskontovanje** je aritmetički proces u kome se buduća vrednost smanjuje po složenoj kamatnoj stopi, tokom vremena, kako bi dostigla sadašnju vrednost.

$$K = \frac{Gxp d}{100xGd}$$

k – iznos zatezne kamate

G – iznos duga

p – propisana godišnja stopa zatezne kamate

d – kalendarski broj dana docnje u obračunskom periodu

Gd – kalendarski broj dana u godini (365 dana – prosta godina; 366 dana prestupna godina)

26. Primer obračuna zakonske zatezne kamate

Prvi – poslednji dan obračuna: 01/01/2018 – 06/12/2018

Dugovanja (ukupno): 100.000,00

Uplate (ukupno): 0,00

Ukupno obračunata kamata: 10.366,44

Iznos duga sa kamatom na dan 06/12/2018: 110.366,44 (od čega kamata: 10.366,44)

Dokument	Obračunski period	Tip	Osnovica	Broj dana	Stopa	Iznos	Obračunsko stanje kamate	Stanje duga
	01/01/2018	- dugovanje		-	-	100.000,00	-	100.000,00
	01/01/2018	14/03/2018	kamata	100.000,00	73	11,5000% (g)	2.300,00	102.300,00
	15/03/2018	12/04/2018	kamata	100.000,00	29	11,2500% (g)	893,84	103.193,84
	13/04/2018	06/12/2018	kamata	100.000,00	238	11,0000% (g)	7.172,60	110.366,44

(g) – godišnja stopa, (m) – mesečna stopa

Obračun izvršen primenom stopa važećih na dan: 06/12/2018. Iznosi dati u RSD.

Za obračun je korišćen prost interesni račun (proporcionalna metoda obračuna)

Izabrani način evidentiranja uplata: uplatama se prvo izmiruje kamata pa osnovica.

27. Primer obračuna zakonske zatezne kamate

Prvi – poslednji dan obračuna: 01/01/2018 – 06/12/2018

Dugovanja (ukupno): 100.000,00

Uplate (ukupno): 20.000,00

Ukupno obračunata kamata: 9.610,40

Iznos duga sa kamatom na dan 06/12/2018: 89.610,40 (od čega kamata: 4.367,25)

Dokument	Obračunski period		Tip	Osnovica	Broj dana	Stopa	Iznos	Obračunsko stanje kamate	Stanje duga
	01/01/2018		dugovanje		-	-	100.000,00	-	100.000,00
	01/01/2018	14/03/2018	kamata	100.000,00	73	11,5000% (g)	2.300,00	2.300,00	102.300,00
	15/03/2018	12/04/2018	kamata	100.000,00	29	11,2500% (g)	893,84	3.193,84	103.193,84
	13/04/2018	19/06/2018	kamata	100.000,00	68	11,0000% (g)	2.049,32	5.243,15	105.243,15
	20/06/2018		uplata	-	-	-	20.000,00	0,00	85.243,15
	20/06/2018	06/12/2018	kamata	85.243,15	170	11,0000% (g)	4.367,25	4.367,25	89.610,40

(g) – godišnja stopa, (m) – mesečna stopa

Obračun izvršen primenom stopa važećih na dan: 06/12/2018. Iznosi dati u RSD.

Za obračun je korišćen prost interesni račun (proporcionalna metoda obračuna)

Izabrani način evidentiranja uplata: uplatama se prvo izmiruje kamata pa osnovica.

DISKONTOVANJE RADI UTVRĐIVANJA SADAŠNJE VREDNOSTI

28. Primer:

a)

Koliki iznos treba oročiti da bi se nakon dve godine dobila suma od 1.000 evra, ako je godišnja kamatna stopa 8%?

$$857 \text{ evra} = 1.000 \text{ evra} \times (1/1,08 \times 1/1,08),$$

$$857 \text{ evra} = 1.000 \text{ evra} \times (0,926 \times 0,926),$$

$$857 \text{ evra} = 1.000 \text{ evra} \times 0,857.$$

b)

- Na osnovu gornjeg datog prikaza, pri ulaganju na godinu dana, sadašnja vrednost bi bila **926 evra** (1.000 evra x 1/1,08 ili 0,926), a dvogodišnje ulaganje bi imalo sadašnju vrednost od **857 evra** (1.000 evra x 0,926 x 0,926).
- Saglasno prethodnoj analizi, koncept diskontovanja može da se izrazi i u vidu jednačine:

$$SV=BV_n/(1+r)^n$$

ili

$$SV=BV_n \times [1/(1+r)^n]$$

$1/(1+r)^n$ - Diskontni faktor

Utvrdjivanje diskontne stope

Diskontna stopa kao cena sopstvenog kapitala obuhvata:

- stopu bez rizika
- stopu rizika ulaganja u određenu zemlju ili region
- stopu rizika ulaganja u konkretni projekat ili preduzeće

Stopa bez rizika

- Stopa bez rizika predstavlja **potpuno sigurno bezrizično ulaganje**.
- Njena visina varira u zavisnosti od zemlje kao i tokom vremena. Po pravilu ona predstavlja stopu prinosa na ulaganje u hartije od vrednosti čiji je emitent i garant država (zbog toga se i naziva bezrizična).
- Ova stopa obično ima vrednost od 3,5% do 6%.
- Eskontna stopa - 100% referentne kamatne stope NBS 2,25%.

Rizik ulaganja u određenu zemlju ili region

- Ovaj rizik se može svrstati u tri kategorije:

- 1. Rizici u vezi sa sredstvima**

- 2. Rizici poslovnog okruženja**

- 3. Finansijski rizici**

➤ Maksimalan ukupan rizik ove vrste iznosi 10%, a minimalan 0,25%

1. Rizici u vezi sa sredstvima

- Politika ekspropijacije
- Politika nacionalizacije
- Mogućnost finansiranja
- Sigurnost ugovora

2. Rizici poslovnog okruženja

1. Politička stabilnost
2. Odnos prema stranim ulaganjima
3. Zahtevi u pogledu vlasništva
4. Pravni sistem
5. Participacija u upravljanju
6. Raspoloživost radne snage
7. Veze sa susednim ili nekim drugim zemljama
8. Uloga sindikata
9. Lokalna konkurencija

3. Finansijski rizici

1. Konvertibilnost valute
2. Stabilnost valute
3. Restrikcija tokova kapitala
4. Kontrola cena
5. Veličina tržišta
6. Pristup tržištu EU ili nekom drugom tržištu
7. Privredni trendovi
8. Zaduženost
9. Poreska politika
10. Stopa inflacije
11. Potreba za stranim kapitalom

Stopa rizika ulaganja u konkretan projekat ili preduzeće

- Ova vrsta rizika determinisana je sledećim parametrima:

1. Veličina projekta ili preduzeća
2. Finansijske strukture
3. Menadžment, proizvodna struktura, organizacija, kadrovi
4. Proizvodna i geografska diverzifikacija i potencijal prodaje
5. Diverzifikacija kupaca
6. Mogućnost predviđanja

Stopa rizika ulaganja u konkretan projekat ili preduzeće

- Navedeni specifični rizici kvantifikuju se maksimalno sa po 3%, tako da je maksimalni rizik ulaganja u konkretan projekat ili preduzeće 18%

	0	Skala 1	rizika 2	3
Kvalitet organizacije, rukovodstva I kadrova				
Organizaciona struktura		1		
Kompaktnost rukovodećeg tima		1		
Strateško planiranje			2	
Proizvodni program		1		
Specijalizovano znanje jednog stručnjaka			2	
Ponderisano	0	3	4	0
Zbir	7			
Broj parametara	5			
Specifični rizik	1,40			
Veličina preduzeća				
Broj radnika			2	
Vrednost poslovnih sredstava			2	
Ocena konkurencije		1		
Ponderisano	0	1	4	0
Zbir	5			
Broj parametara	3			
Specifični rizik	1,67			
Finansijski položaj				
Osnovna sredstva/kapital		1		
Osnovna sredstva i залие/Dugoročni kapital			2	
Sopstveni kapital/Ukupni kapital			2	
Kontrabucioni dobitak/Prihod			2	
Finansijski rashod/Dobit			2	
Ponderisano	0	1	8	0
Zbir	9			
Broj parametara	5			
Specifični rizik	1,80			
Proizvodno-prodajni potencijal				
Doprinos pojedinih proizvoda prihodu		1		
Postojanje dugoročnih ugovora		1		
Značaj proizvoda za kupce		1		
Pristup tržištu EZ			2	
Ponderisano	0	3	2	0
Zbir	5			
Broj parametara	4			
Specifični rizik	1,25			
Mogućnost predviđanja				
Starost preduzeća		1		
Stabilnost poslovnih rezultata			2	
Diskontinuitet u poslovanju		1		
Promena privrednog ambijenta grane		1		
Ponderisano	0	3	2	0
Zbir	5			
Broj parametara	4			
Specifični rizik	1,25			
UKUPNA STOPA RIZIKA PREDUZEĆA (%)	7,37			
KONAČNA STOPA (%)	7			

DISKONTOVANJE RADI UTVRĐIVANJA SADAŠNJE VREDNOSTI

29. Primer:

a) Za 1.000 evra, pri kamatnoj stopi od 8%, primer diskontovanja na dve godine daje sledeće podatke:

$$SV=1.000 \text{ € } [1/(1+0,08)^2]=$$
$$1.000 \text{ € } (1/1,166) =1.000 \text{ € } (0,857)=\mathbf{857 \text{ evra}}$$

b) Ukoliko produžimo vremenski period na deset godina, buduća vrednost od 1.000 evra bi se smanjila na:

$$SV=1.000 \text{ € } [1/(1+0,08)^n]= 1.000 \text{ € } (1/2,159)$$
$$=1.000 \text{ € } (0,463)=\mathbf{463 \text{ €}}$$

DISKONTNI FAKTOR

Godina	Diskontna stopa %					
	<u>5,00</u>	<u>6,00</u>	<u>7,00</u>	<u>8,00</u>	<u>9,00</u>	<u>10,00</u>
1	0,952	0,943	0,935	0,926	0,917	0,909
2	0,907	0,890	0,873	0,857	0,842	0,826
3	0,864	0,840	0,816	0,794	0,772	0,751
4	0,823	0,792	0,763	0,735	0,708	0,683
5	0,784	0,747	0,713	0,681	0,650	0,621
6	0,746	0,705	0,666	0,630	0,596	0,564
7	0,711	0,665	0,623	0,583	0,547	0,513
8	0,677	0,627	0,582	0,540	0,502	0,467
9	0,645	0,592	0,544	0,500	0,460	0,424
10	0,614	0,558	0,508	0,463	0,422	0,386

Primer: 30

- Izračunati kolika je sadašnja vrednost dobiti koja će biti ostvarena u narednih 10 godina, ako su poznati sledeći podaci:
 - Kamatna stopa na godišnjem nivou 10%
 - Prosečna dobit po godinama iznosi 32.000 evra

Rešenje:30.

Godina	Čista godišnja korist od investicije	Diskontni faktor	Diskontovana vrednost na momenat nula
1	32.000,00	0,909	29.088,00
2	32.000,00	0,826	26.432,00
3	32.000,00	0,751	24.032,00
4	32.000,00	0,683	21.856,00
5	32.000,00	0,621	19.872,00
6	32.000,00	0,564	18.048,00
7	32.000,00	0,513	16.416,00
8	32.000,00	0,467	14.944,00
9	32.000,00	0,424	13.568,00
10	32.000,00	0,386	12.352,00
UKUPNO	320.000,00		196.608,00

Primer:31

- Izračunati kolika je sadašnja vrednost dobiti koja će biti ostvarena u narednih 10 godina, ako su poznati sledeći podaci:
 - Kamatna stopa na godišnjem nivou 10%
 - Dobit u prvoj godini iznosi 10.000 evra
 - Dobit po godinama se povećava za 1.000 evra

Rešenje:

Godina	Čista godišnja korist od investicije	Dikontni faktor	Diskontovana vrednost na momenat nula
1	10.000,00	0,909	9.090,00
2	11.000,00	0,826	9.086,00
3	12.000,00	0,751	9.012,00
4	13.000,00	0,683	8.879,00
5	14.000,00	0,621	8.694,00
6	15.000,00	0,564	8.460,00
7	16.000,00	0,513	8.208,00
8	17.000,00	0,467	7.939,00
9	18.000,00	0,424	7.632,00
10	19.000,00	0,386	7.334,00
UKUPNO	145.000,00		84.334,00

Primer:32

- Izračunati kolika je sadašnja vrednost dobiti koja će biti ostvarena u narednih 10 godina, ako su poznati sledeći podaci:
 - Kamatna stopa na godišnjem nivou 10%
 - Dobit u prvoj godini iznosi 10.000 evra
 - Dobit po godinama raste po stopi od 10 %

Rešenje:

Godina	Čista godišnja korist od investicije	Dikontni faktor	Diskontovana vrednost na momenat nula
1	10.000,00	0,909	9.090,00
2	11.000,00	0,826	9.086,00
3	12.100,00	0,751	9.087,10
4	13.310,00	0,683	9.090,73
5	14.641,00	0,621	9.092,06
6	16.105,10	0,564	9.083,28
7	17.715,61	0,513	9.088,11
8	19.487,17	0,467	9.100,51
9	21.435,89	0,424	9.088,82
10	23.579,48	0,386	9.101,68
UKUPNO	159.374,25		90.908,29

Primer:33 Primena prinostnog metoda kod procene vrednosti nepokretnosti

Tabela 1. Prikaz osnovnih podataka o objektima

R.br.	Naziv objekta	Jed. mere	Površina	Godina izgradnje	Godišnja stopa amortizacije u %
1	Poslovno proizvodni kompleks	m2	1.082,13	1918	0.8333

Pretpostavljeni vek trajanja objekta 120 godina

Godišnja stopa $am = (100/120) = 0,8333$

Preostali period korišćenja: objekti su izgrađeni 1918 god, što znači de je pri utvrđivanju vrednosti objekat u upotrebi u proseku 100 godina, dakle preostali vek korišćenja objekta iznosi 20 godina ($120 - 100 = 20$).

Prilikom ove procene metodom prinostne vrednosti obračunavaćemo vrednost za pretpostavljeni period izdavanja od 20 god.

- ODREĐIVANJE STOPE PRINOSA

Stopu kapitalizacije u visini od 9%, koja je primenjena prilikom određivanje vrednosti nepokretnosti prinosnom metodom u ovoj proceni, odredili smo na osnovu podataka sa tržišta, odnosno na osnovu podataka da kamata na oročena sredstva iznosi od 4-5% na godišnjem nivou, na šta smo dodali i rizik samog posla (koji je određen na bazi aktuelne situacije na tržištu u Republici Srbiji kao i na lokalnom nivou) i došli do pretpostavljene vrednosti stope kapitalizacije od 9%.

PROCENA VREDNOSTI PRINOSNIM PRISTUPOM

1-20 GODINA ZAKUPA	m2/%/god	RENTA	PRIHODI
POSL.KOMPLEKS	1.082,13 m2	3,0 €/m2	3.246,39
POTENCIJALNI BRUTO PRIHOD			38.956,68
Nepopunjenost i neplaćanje /0meseci/	0,00	TROŠKOVI	
EFEKTIVNI BRUTO PRIHOD			38.956,68
Porez na imovinu	0,2		
Rezerve/troškovi održavanja	2,0		
Porezi i osiguranje	0,8		
Ostali, nepredviđeni troškovi	3,0		
NETO OPERATIVNI PRIHOD			36.619,28

Godine korišćenja	Diskontna stopa 9%	Diskontni faktor	Prosečna godišnja korist	Prinosna vrednost
1	0,09	0,9174	36.619,28	33.595,67
2	0,09	0,8417	36.619,28	30.821,72
3	0,09	0,7722	36.619,28	28.276,80
4	0,09	0,7084	36.619,28	25.942,02
5	0,09	0,6499	36.619,28	23.800,02
6	0,09	0,5963	36.619,28	21.834,88
7	0,09	0,5470	36.619,28	20.032,00
8	0,09	0,5019	36.619,28	18.377,98
9	0,09	0,4604	36.619,28	16.860,53
10	0,09	0,4224	36.619,28	15.468,38
11	0,09	0,3875	36.619,28	14.191,17
12	0,09	0,3555	36.619,28	13.019,43
13	0,09	0,3262	36.619,28	11.944,43
14	0,09	0,2992	36.619,28	10.958,19
15	0,09	0,2745	36.619,28	10.053,39
16	0,09	0,2519	36.619,28	9.223,29
17	0,09	0,2311	36.619,28	8.461,73
18	0,09	0,2120	36.619,28	7.763,06
19	0,09	0,1945	36.619,28	7.122,07
20	0,09	0,1784	36.619,28	6.534,01
Ukupno:		9,1285	732.385,60	334.280,77

- Prosečna godišnja korist 36.619,28 din;
- Suma diskontnog faktora za period korišćenja 9,1285
- Suma godišnjih koristi u periodu korišćenja 732.385,60 din
- Prinosna vrednost 334.280,77 din

**KREDITIRANJE
I
SPECIFIČNI OBLICI FINANSIRANJA**

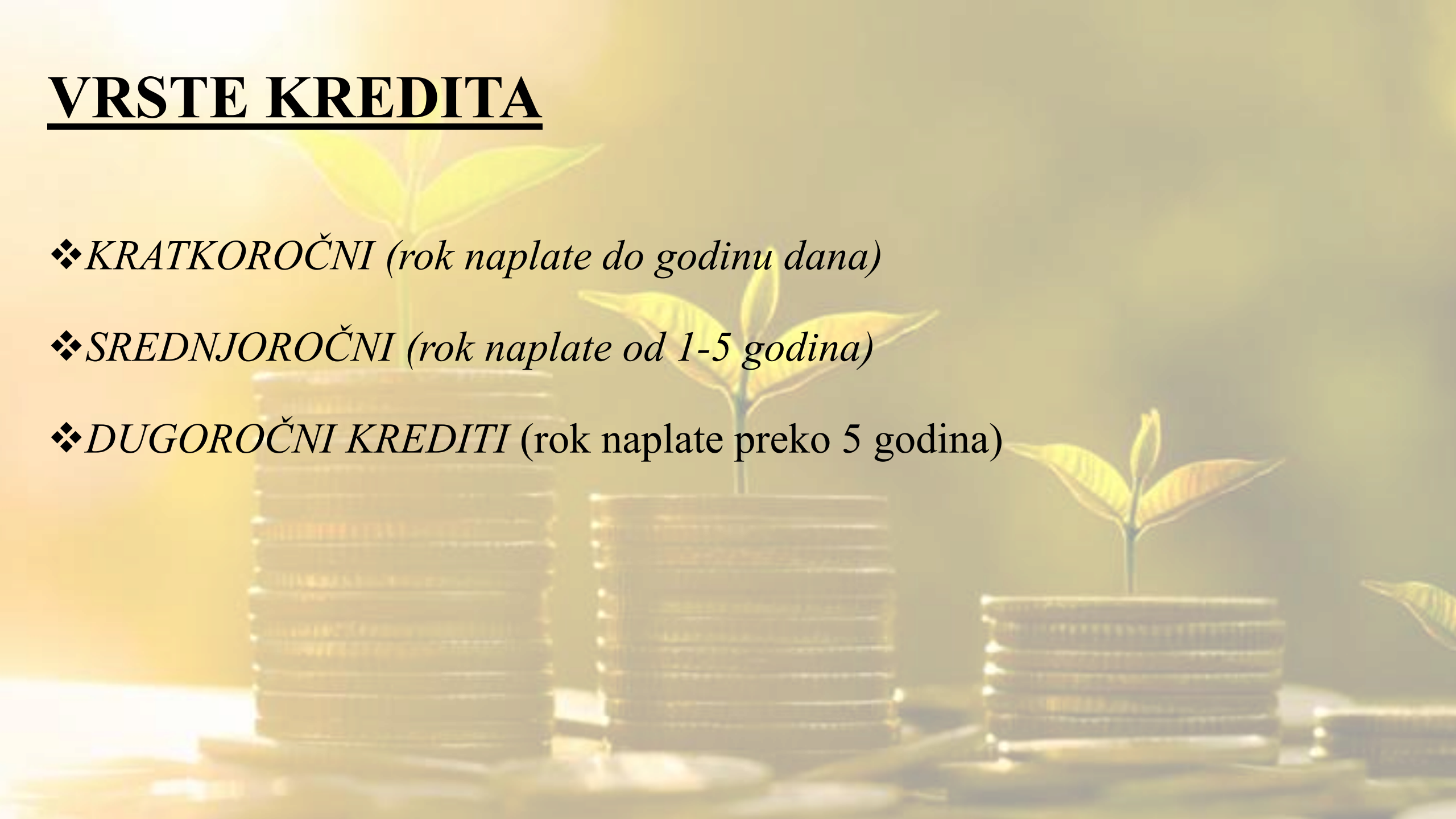
KREDITIRANJE

- Kreditni poslovi spadaju u grupu aktivnih bankarskih poslova → izdavajući kredite banka plasira prikupljena sredstva i zarađuje kroz kamatu
- Stopa po kojoj banka prima sredstva je pasivna kamatna stopa; plasira ih po kamatnoj stopi koju nazivamo aktivna kamatna stopa i koja je u pravilu viša → **banka zarađuje na razlici u kamatnim stopama**

- Nužno je voditi računa o usklađenosti izvora sredstava (najvećim delom depozita) i kreditnih plasmana poslovne banke.
- **Ročna struktura aktive poslovne banke mora biti usklađena s ročnom strukturom njene pasive.**

VRSTE KREDITA

- ❖ *KRATKOROČNI (rok naplate do godinu dana)*
 - ❖ *SREDNJOROČNI (rok naplate od 1-5 godina)*
 - ❖ *DUGOROČNI KREDITI (rok naplate preko 5 godina)*
-

Kratkoročni krediti

- KONTOKORENTNI
- ESKONTNI
- LOMBARDNI
- AKCEPTNI
- RAMBURSNI i
- AVALNI

Kontokorentni kredit *(kredit po tekućem računu)*

- Kredit koji banka odobrava po tekućem računu komitentu banke
- Odobrenim sredstvima komitent može slobodno raspolagati u svrhu prometa i plaćanja, izdavanjem naloga iznad iznosa vlastitih sredstava
- Ugovorom se prilikom otvaranja tekućeg računa definišu uslovi kredita → maksimalni iznos (limit) kredita, rok trajanja kredita, visina kamatne stope → reč je više o “**kreditnoj liniji**” nego o kreditu u klasičnom smislu reči
- Iznos kredita kojeg će koristiti komitent je fleksibilan i zavisi od njegovih trenutnih potreba za sredstvima → definisana je samo gornja granica

Kontokorentni kredit

Vrlo je važan oblik kredita jer:

➤ **Klijentu omogućava**

- jednostavnije premošćavanje kratkoročne povremene i privremene nelikvidnosti,
- omogućuje elastičnu i racionalnu upotrebu kredita prema stvarnim potrebama,
- smanjuje blagajničko poslovanje, prati sezonske potrebe za većim iznosima sredstava

Banci omogućava

- lakše poslovanje zbog smanjenog obima blagajničkog poslovanja
- širenje ponude proizvoda i usluga komitentima
- zarada na proviziji koju komitent plaća za mogućnost korićenja kredita

Kontokorentni kredit

- Reč je o kratkoročnom kreditiranju, na rok do jedne godine koje neretko prerasta u dugoročno kreditiranje zbog automatskog produžavanja ugovora
- Kamatne stope u pravilu su više nego na druge oblike kredita jer banka ne zna koji iznos kredita će komitent iskoristiti pa mora držati više iznose rezervi likvidnosti

Eskontni kredit

- Kratkoročni kredit na osnovi zaloga (najčešće robne) menice → banka kupuje potraživanje pre njegovog dospeća uz naplatu eskonta (kamata, provizije i troškova za svoje usluge)
 - Kamata se obračunava za razdoblje od dana isplate eskontnog kredita do dana dospeća menice
- Robni kredit pretvara se u bankarski kredit → stvara se novac kao potraživanje prema banci
- Sigurnost posla zavisi od boniteta, odnosno utrživosti menice
- Po pravilu kratkoročan posao, mada zavisi od roka dospeća menice

Lombardni kredit

- Kratkoročni kredit na osnovi zaloga pokretnih stvari ili vrednosnih papira (osim menice!) koji ostaju vlasništvo zalogodavca, ali su do trenutka otplate kredita u posedu banke
- Najčešće su zalog realne pokretne stvari, umetnička dela, vrednosni papiri
 - Sigurnost vraćanja kredita u manjoj je meri definsana bonitetom dužnika, a u većoj meri kvalitetom i vrednošću založenih stvari
- Iznos kredita uvek je niži od vrednosti založene stvari

PREDNOSTI lombardnog kredita

- Zajmoprimac može doći do sredstava u slučaju potrebe uzrokovane kratkoročnom nelikvidnošću a da pri tome nije prisiljen prodati stvar koju umesto toga založi kod banke
- Danas su ređi lombardni krediti s fiksnom kamatnom stopom, a sve je važniji tzv. *quasi lombard* kojeg banke odobravaju po principu kontokorentnog kredita, u skladu sa sezonskim potrebama klijenta
 - Npr.** lombardni kredit posebno je pogodan za klijenta koji ima kratkotrajnu/sezonsku potrebu za sredstvima uz zalog robe koja je uskladištena ili na putu
→ vlasnik robe dobija sredstva pre nego što je robu prodao

Akceptni kredit

- Garantni kredit kojim banka akceptira menicu svog komitenta da bi se brže realizovala → banka klijentu na taj način daje svoj poslovni ugled kako bi njegova menica imala bolji bonitet.
- Akceptiranjem menice banka postaje glavni menični dužnik, uz naplatu određene provizije.
- Zahvaljujući akceptu ugledne poslovne banke, menica ima bolji bonitet pa lakše cirkuliše na tržištu, odnosno olakšava dobijanje eskontnog kredita.
- Banka ne isplaćuje novac korisniku kredita, nego se obvezuje da će isplatiti menicu ako izdavalac to ne učini po dospeću → banka postaje glavni menični dužnik

Rambursni kredit

- Izraz **rambursni poslovi** odnosi se na plaćanje prekomorskog uvoza/ izvoza pomoću bankarskog akcepta pokrivenog robnim dokumentom.
- Naziva se još i dokumentarni kredit, kreditno pismo i primjenjivao se najpre u prekomorskoj trgovini.
- Predstavlja kombinaciju akceptnog i eskontnog kredita
- Zahteva postojanje uvoznika, banke uvoznika, rambursne banke, izvoznika i banke izvoznika

Rambursni kredit

- Uvoznik i izvoznik sporazumni su da će uvoznik platiti izvozniku ugovorenu robu putem rambursne banke, kada je izvoznik otpremi u zemlju uvoznika
- Uvoznik se (na temelju ovog sporazuma) obraća svojoj banci da kod rambursne banke dobije kredit u korist izvoznika te da o tome obavesti izvoznika.
- Rambursna banka obavještava izvoznika preko njegove banke o odobrenom kreditu i poziva ga da uvozniku pošalje robu, a robnu dokumentaciju o utovaru njoj
- Nakon što dobije dokumenta i nakon što je roba utovarena, rambursna banka šalje svoj akcept na menici banke izvoznika
- Ovu menicu izvoznik može odmah upotrebiti kako bi došao do finansijskih sredstava

Rambursni kredit

- Rambursna banka robna dokumenta (koja je dobila od banke izvoznika) stavlja u depo do dospeća akcepta, a kopije šalje uvozniku preko njegove banke
- Na temelju tih dokumenata uvoznik može prodati robu i tako dobijena sredstva uplatiti na račun svoje banke koja doznačava sredstva rambursnoj banci a zauzvrat dobija robnu dokumentaciju → na temelju te dokumentacije uvoznik preuzima kupljenu robu.

Rambursni kredit

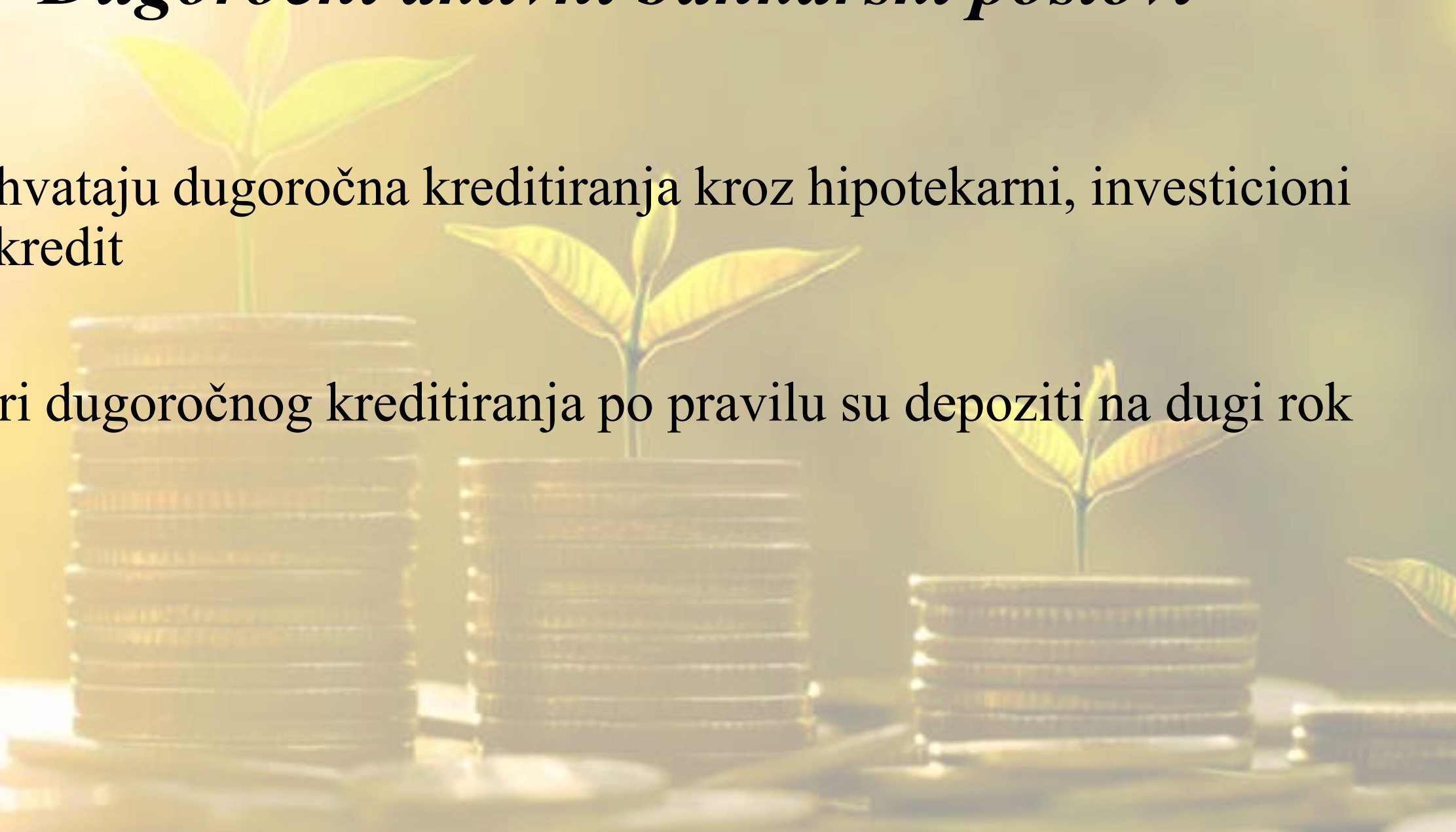
- Banka za račun kupca (**uvoznika**) akceptira menicu koju je ispostavio prodavac (**izvoznik**)
- Akceptirana menica dostavlja se izvozniku koji je može eskontovati ili prodati na berzi i tako bez čekanja doći do naplate za otpremljenu robu
- Kao posrednik se javlja rambursna banka

Avalni kredit

- Kratkoročni kredit kojim banka daje aval (jemstvo) na menične obaveze svog komitenta do ugovorenog iznosa avalnog kredita.
- Na taj način se povećava vrednost i kvalitet menice i ona se može jednostavnije eskontovati.
- Preuzimajući odgovornost za klijenta prema trećim licima, banka stavlja klijentu na raspolaganje svoj ugled.
- Avalni kredit nije isplatan kredit u smislu odobravanja klasičnog bankovnog kredita već oblik garantnog kredita kojim banka daje bezuslovno i neopozivo jemstvo da će u slučaju neisplate menice učiniti to banka kao jemac.

Dugoročni aktivni bankarski poslovi

- Obuhvataju dugoročna kreditiranja kroz hipotekarni, investicioni i sl. kredit
- Izvori dugoročnog kreditiranja po pravilu su depoziti na dugi rok

Hipotekarni kredit

- Dugoročni kredit koji se osigurava upisom založnog prava/ hipoteke na nekretnini → banka upisuje založno pravo na nekretnini
- Eventualna dospela nenaplaćena potraživanja hipotekarni poverilac može naplatiti iz vrednosti zaloga
- Osim nekretnina, predmet hipoteke mogu biti i određene pokretne stvari velike vrednosti – brodovi, avioni i sl.
- Kredit se odobrava najviše do 70% prometne ili procenjene vrednosti nekretnine kako bi se u slučaju potrebe naplatila vrednost kredita i svi ostali troškovi, na rok od jedne do 30 godina

AMORTIZACIJA ZAJMA

- AMORTIZACIJOM ZAJMA NAZIVAMO VRAĆANJE ILI OTPLATU ZAJMA ODNOSNO KREDITA
- OTPLATA SE NAZIVA ANUITET
- ANUITET MOŽE BITI MESEČNI, TROMESEČNI, POLUGODIŠNJI I GODIŠNJI
- ANUITET SADRŽI OTPLATU ILI VRAĆANJE DUGA ODNOSNO GLAVNICE I OTPLATU KAMATE
- NA KRAJU PERIODA OTPLATE MORA BITI OTPLAĆENA GLAVNICA - STANJE NEOTPLAĆENE GLAVNICE I KAMATE MORA BITI 0,00

OBRAČUN ANUITETA

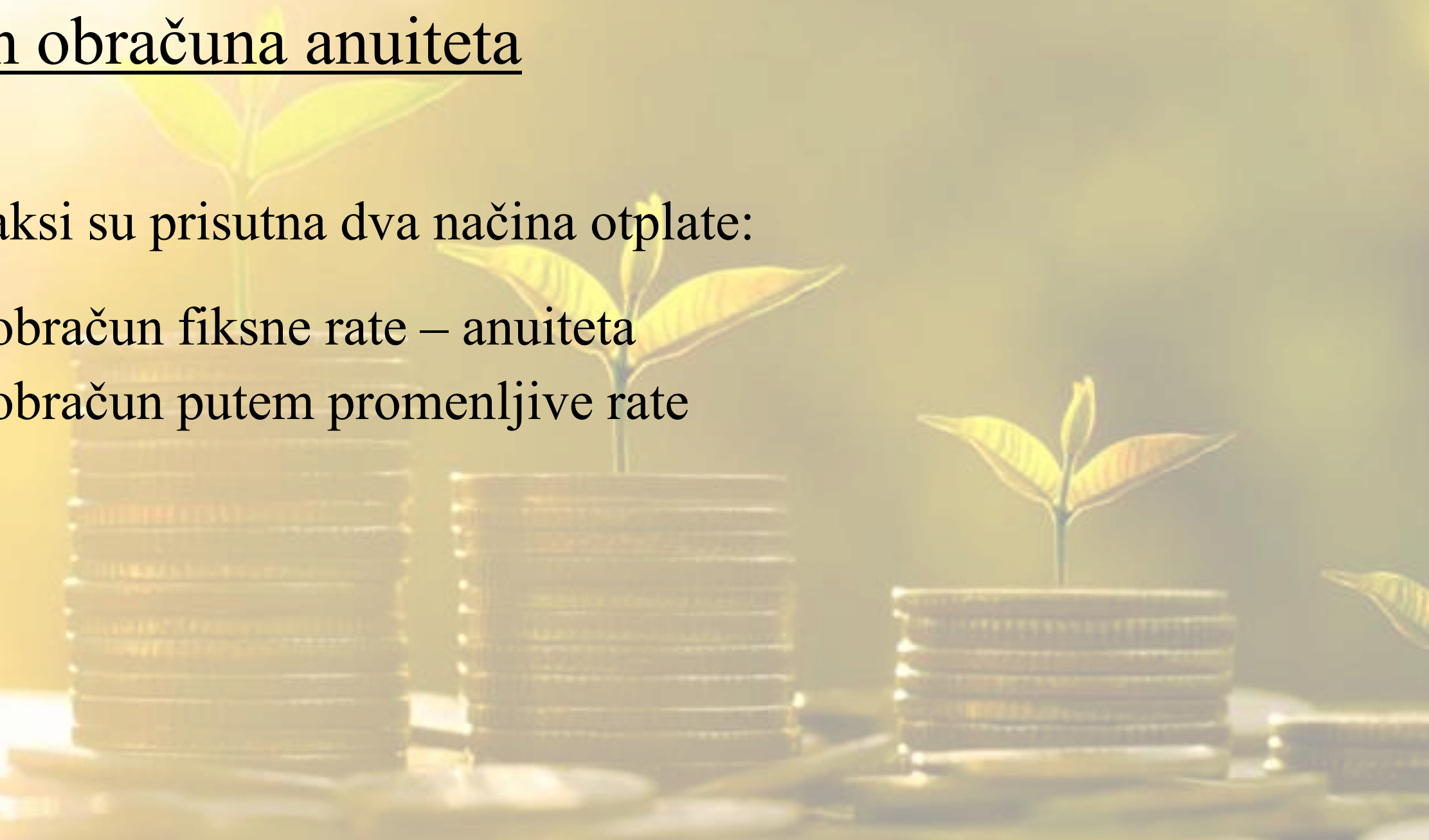

Ugovor o kreditu

- Ugovor o kreditu uvek je sačinjen u pisanoj formi
- Sastavni deo ugovora o kreditu je **anunitetni plan ili plan otplate**

Način obračuna anuiteta

- U praksi su prisutna dva načina otplate:
 - a) obračun fiksne rate – anuiteta
 - b) obračun putem promenljive rate

a) Obračun putem fiksne rate anuiteta

- Ova vrsta podrazumeva obračun putem korišćenja anuitetnog faktora
- Isti se obračunava po obrazcu za utvrđivanje anuitetnog faktora.

Anuitetni faktor

$$a = \frac{(1+p)^n \times p}{(1+p)^n - 1}$$

• Gde je:

a – anuitetni faktor

p – kamatna stopa izražena u decimalama

n – broj perioda otplate (rata)

Primer obračuna

Iznos kredita	100,000.00
Kamata u toku grejs perioda	8,000.00
Ukupan iznos	108,000.00
Kamatna stopa	8%
Trajanje grejs perioda	1
Rok otplate	9
Anuitet	18,793.59
Ukupna kamata	42,348.75
Datum stavljanja kredita u otplatu	

Plan otplate kredita: obračun fiksne rate - anuiteta

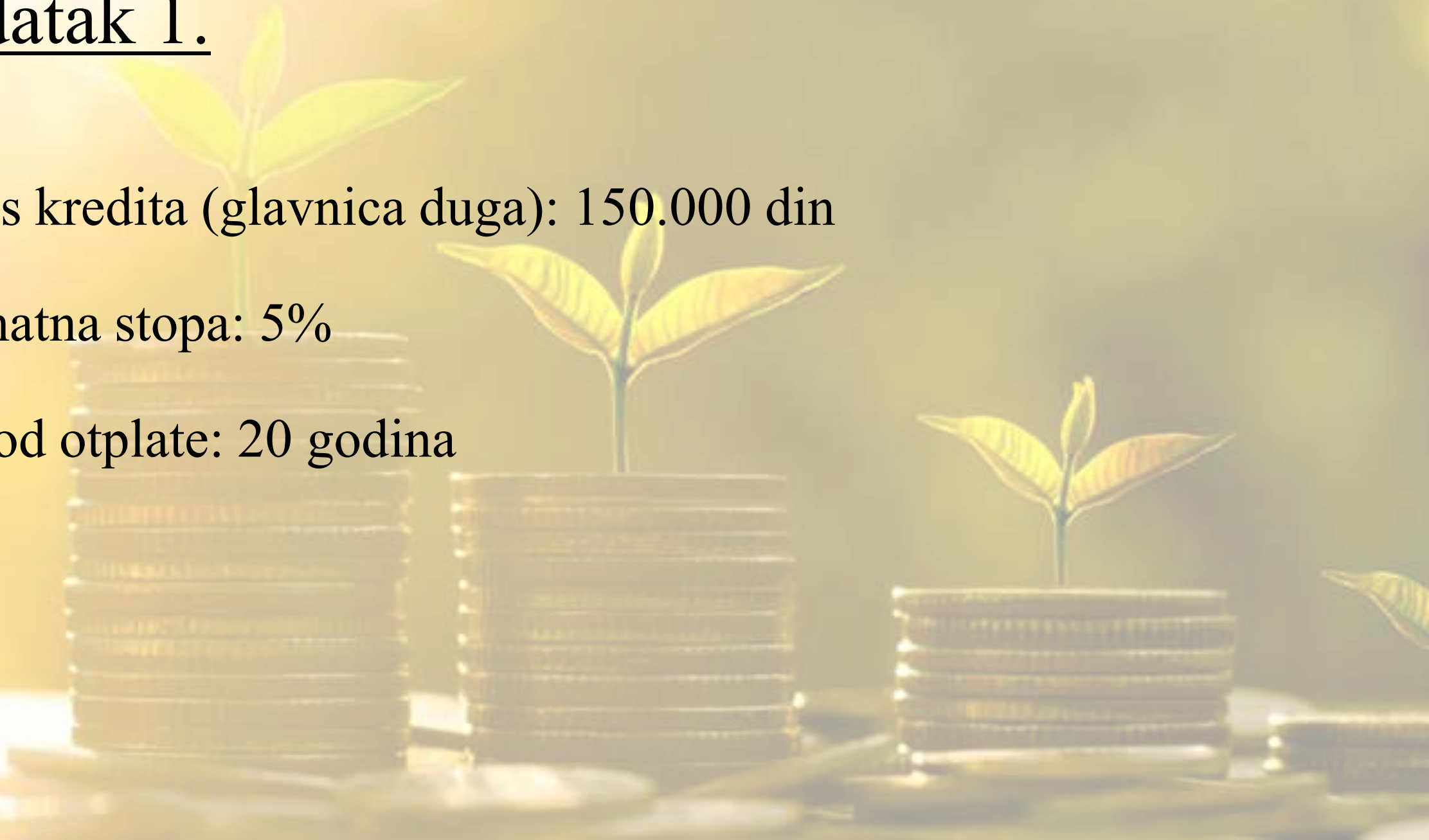
R. br.	Datum	Ostatak duga	Otplata	Kamata	Anuitet	Stanje
	1	2	3	4=(2x p)	5=(3+4)	6=(2-3)
1	I	108,000.00	10,153.59	8,640.00	18,793.59	97,846.41
2	II	97,846.41	10,965.88	7,827.71	18,793.59	86,880.52
3	III	86,880.52	11,843.15	6,950.44	18,793.59	75,037.37
4	IV	75,037.37	12,790.60	6,002.99	18,793.59	62,246.77
5	V	62,246.77	13,813.85	4,979.74	18,793.59	48,432.91
6	VI	48,432.91	14,918.96	3,874.63	18,793.59	33,513.95
7	VII	33,513.95	16,112.48	2,681.12	18,793.59	17,401.48
8	VIII	17,401.48	17,401.48	1,392.12	18,793.59	0.00
	Ukupno:		108,000.00	42,348.75	150,348.75	

Plan otplate kredita: obračun putem promenjive rate

R. br.	Datum	Ostatak duga	Otplata	Kamata	Anuitet	Stanje
	1	2	3	4=(2x p)	5=(3+4)	6=(2-3)
1	I	108,000.00	13,500.00	8,640.00	22,140.00	94,500.00
2	II	94,500.00	13,500.00	7,560.00	21,060.00	81,000.00
3	III	81,000.00	13,500.00	6,480.00	19,980.00	67,500.00
4	IV	67,500.00	13,500.00	5,400.00	18,900.00	54,000.00
5	V	54,000.00	13,500.00	4,320.00	17,820.00	40,500.00
6	VI	40,500.00	13,500.00	3,240.00	16,740.00	27,000.00
7	VII	27,000.00	13,500.00	2,160.00	15,660.00	13,500.00
8	VIII	13,500.00	13,500.00	1,080.00	14,580.00	0.00
	Ukupno:		108,000.00	38,880.00	146,880.00	

Zadatak 1.

- Iznos kredita (glavnica duga): 150.000 din
- Kamatna stopa: 5%
- Period otplate: 20 godina

Zadatak 1.- Plan otplate kredita: obračun fiksne rate - anuiteta

R. br.	Godina	Ostatak	Otplata	Kamata	Anuitet	Stanje
	1	duga	3	2	4=(2+3)	5=(1-3)
1	1	150.000,00	4.536,39	7.500,00	12.036,39	145.463,61
2	2	145.463,61	4.763,21	7.273,18	12.036,39	140.700,40
3	3	140.700,40	5.001,37	7.035,02	12.036,39	135.699,04
4	4	135.699,04	5.251,44	6.784,95	12.036,39	130.447,60
5	5	130.447,60	5.514,01	6.522,38	12.036,39	124.933,59
6	6	124.933,59	5.789,71	6.246,68	12.036,39	119.143,88
7	7	119.143,88	6.079,19	5.957,19	12.036,39	113.064,69
8	8	113.064,69	6.383,15	5.653,23	12.036,39	106.681,54
9	9	106.681,54	6.702,31	5.334,08	12.036,39	99.979,23
10	10	99.979,23	7.037,43	4.998,96	12.036,39	92.941,80
11	11	92.941,80	7.389,30	4.647,09	12.036,39	85.552,50
12	12	85.552,50	7.758,76	4.277,63	12.036,39	77.793,74
13	13	77.793,74	8.146,70	3.889,69	12.036,39	69.647,04
14	14	69.647,04	8.554,04	3.482,35	12.036,39	61.093,00
15	15	61.093,00	8.981,74	3.054,65	12.036,39	52.111,26
16	16	52.111,26	9.430,83	2.605,56	12.036,39	42.680,44
17	17	42.680,44	9.902,37	2.134,02	12.036,39	32.778,07
18	18	32.778,07	10.397,48	1.638,90	12.036,39	22.380,59
19	19	22.380,59	10.917,36	1.119,03	12.036,39	11.463,23
20	20	11.463,23	11.463,23	573,16	12.036,39	0,00
	UKUPNO:		150.000,00	90.727,76	240.728,8	

Zadatak 2.

- Iznos kredita (glavnica duga): 150.000 din
- Kamatna stopa: 8%
- Period otplate: 20 godina

Zadatak 2.- Plan otplate kredita: obračun fiksne rate - anuiteta

R. br.	Godina	Ostatak	Otplata	Kamata	Anuitet	Stanje
	1	duga	3	2	4=(2+3)	5=(1-3)
1	1	150.000,00	3.277,83	12.000,00	15.277,83	146.722,17
2	2	146.722,17	3.540,06	11.737,77	15.277,83	143.182,11
3	3	143.182,11	3.823,26	11.454,57	15.277,83	139.358,85
4	4	139.358,85	4.129,12	11.148,71	15.277,83	135.229,72
5	5	135.229,72	4.459,45	10.818,38	15.277,83	130.770,27
6	6	130.770,27	4.816,21	10.461,62	15.277,83	125.954,06
7	7	125.954,06	5.201,51	10.076,32	15.277,83	120.752,56
8	8	120.752,56	5.617,63	9.660,20	15.277,83	115.134,93
9	9	115.134,93	6.067,04	9.210,79	15.277,83	109.067,89
10	10	109.067,89	6.552,40	8.725,43	15.277,83	102.515,49
11	11	102.515,49	7.076,59	8.201,24	15.277,83	95.438,90
12	12	95.438,90	7.642,72	7.635,11	15.277,83	87.796,18
13	13	87.796,18	8.254,14	7.023,69	15.277,83	79.542,04
14	14	79.542,04	8.914,47	6.363,36	15.277,83	70.627,58
15	15	70.627,58	9.627,63	5.650,21	15.277,83	60.999,95
16	16	60.999,95	10.397,84	4.880,00	15.277,83	50.602,12
17	17	50.602,12	11.229,66	4.048,17	15.277,83	39.372,45
18	18	39.372,45	12.128,04	3.149,80	15.277,83	27.244,42
19	19	27.244,42	13.098,28	2.179,55	15.277,83	14.146,14
20	20	14.146,14	14.146,14	1.131,69	15.277,83	0,00
Ukupno:			150.000,00	155.556,63	305.556,63	

SPECIFIČNI OBLICI FINANSIRANJA

- FINANSIRANJE IZ SPONTANIH (AUTONOMNIH IZVORA)
- FINANSIRANJE IZ FAKTORINGA
- FINANSIRANJE IZ FORFETINGA
- FINANSIRANJE IZ LIZINGA
- FRANŽIZING ARANŽMAN

Finansiranje iz spontanih (autonomnih) izvora

- Formiraju se po osnovu obaveza iz poslovnih odnosa sa dobavljačima, iz obaveza prema radnicima i ostalih obaveza.
- Karakteristika – raspoloživi u kratkom, strogo utvrđenom roku i u tom roku su besplatni.

FINANSIRANJE IZ FAKTORINGA

- razvitak u XIX veku u Americi
- u početku su to bili poslovi preko agenata na bazi komisionog posla, a kasnije se tu uključuju i administrativni poslovi, naplate potraživanja i dr.
- faktoring firme se često povezuju u multinacionalne kompanije za faktoring uključujući u sebe banke, osiguravajuća društva i druge finansijske organizacije

❖ Ugovor o faktoringu

Factoring firma:

- Prihvata cesiju potraživanja svog klijenta
- Prihvata naplatu potraživanja komitenta u svoje ime i za njegov račun uz odobrenje kredita komitentu
- Prihvata ispitivanje kreditnog boniteta kupaca komitenata
- Prihvata marketing istraživanja za račun komitenta i
- Prihvata vođenje knjigovodstva komitenta

➤ Vrste faktoringa

Otvoreni faktoring

1. Komitent faktoring firme cedira na nju svoja potraživanja, o čemu obaveštava kupca da je cesija izvršena i da je obavezan svoje obaveze platiti faktoring firmi.
2. Drugi vid - Komitent cedira svoja potraživanja na faktoring firmu samo radi naplate (naplata u svoje ime a za račun komitenta, naplaćujući od komitenta proviziju za svoju uslugu)

➤ Vrste faktoringa

Zatvoreni ili skriveni faktoring

- Izvoznik prodaje robu faktoring firmi za gotovinu koju faktoring firma isplaćuje iz sredstava banke namenjenih za kreditiranje izvoza – faktoring firma naplaćuje izvezenu robu od inostranog kupca i vraća kredit banci, pri čemu ostvaruje razliku u ceni

➤ Vrste faktoringa

Pravi faktoring i kvazi faktoring

- Kod pravog faktoringa vrše se kumulativno sve funkcije otvorenog faktoringa (obe varijante), zatvorenog faktoringa i vršenje usluga
- Kod kvazi faktoringa vrši se samo jedna ili dve od ovih funkcija

FINANSIRANJE IZ FORFETINGA

- Javlja se kod krupnih pojedinačnih poslova o isporuci opreme, izgradnje objekata po sistemu “ključ u ruke” ili izvođenja investicionih radova sa odloženim rokovima plaćanja od pola godine do nekoliko godina.

❖ Ugovor o forfeitingu

1. Prodavac – proizvođač cedira na banku svoja potraživanja od investitora uz prenos instrumenata za naplatu tih potraživanja o rokovima dospeća koje je ugovorio sa kupcem.
2. Banka prihvata cesiju potraživanja i isplaćuje nominalnu vrednost prenetih potraživanja prodavcu uz odbitak eskontnte kamate, provizije i svojih troškova vezanih za taj posao, pri čemu se banka obavezuje da će ona snositi rizik naplate cediranih potraživanja.

FINANSIRANJE IZ LIZINGA

- Davanje opreme u zakup
- Obuhvat i obuka kadrova korisnika lizinga za rukovanje opremom
- Prenošnje na korisnika lizinga znanja i iskustva (KNOW-HOW) iz oblasti tehnike, tehnologije i tehničke dokumentacije koja je vezana za opremu
- Servisiranje, održavanje i zamena dotrajalih delova opreme koja je predmet ugovora

➤ Lizing poslovi

- počeli su se razvijati početkom prošlog veka u SAD
- Ugovor o lizing poslu se može zaključiti direktno ili preko specijalizovane firme za lizing poslove
- Cena zakupa obuhvata: amortizaciju opreme, kamatu na sredstva data u zakup, troškove servisiranja, održavanje i zamene dotrajalih delova opreme, troškove osiguranja opreme kod korisnika lizinga i dr.

* Prednosti lizinga

- Korisnik lizinga ne mora angažovati sopstvena sredstva
- Razvoj i usvajanje savremene tehnike i tehnologije proizvodnje sopstvenog proizvoda
- Rizik zastarevanja opreme usled razvoja nauke, tehnike i tehnologije prevaljuje se na davaoca lizinga
- Nabavkom opreme putem lizinga se ne kviri struktura kapitala i ne kviri se dugoročna finansijska ravnoteža

Isporučilac opreme =
davalac lizinga

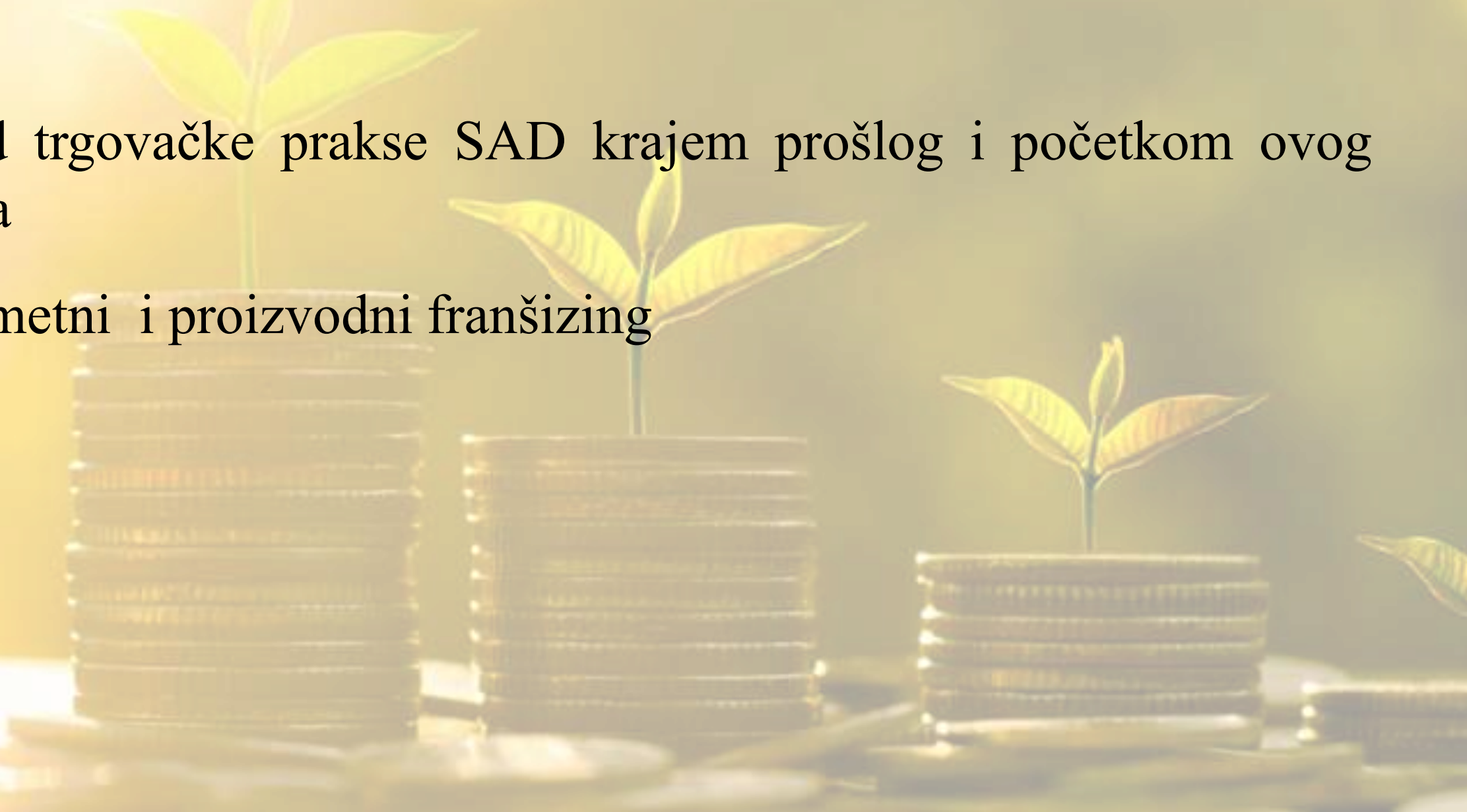
Ugovor o
lizingu

Primalac lizinga

FRANŠIZING - ARANŽMAN

- Plod trgovačke prakse SAD krajem prošlog i početkom ovog veka
- Prometni i proizvodni franšizing

Prometni franšizing

- Odnosi se na prodaju robe preko maloprodajne mreže krajnjim potrošačima
- Davalac franšizinga – veliki proizvođači ili veletrgovinska preduzeća
- Korisnik franšizinga – trgovci na malo
- Ugovorom o franšizingu davalac franšizinga prenosi korisniku pravo isključive prodaje robe davaoca franšizinga na tržištu korisnika franšizinga, pri čemu koristi ime i žig te robe
- Prenosi i svoju formulu (način) poslovanja, svoj metod prodaje i svoje pravo industrijske svojine za dobar plasman

Proizvodni franšizing

- Obuhvata, pored prava na prodaju proizvoda davaoca i pravo na proizvodnju tog proizvoda od strane korisnika franšizinga.
- Davalac franšizinga u ovom slučaju pomaže korisniku franšizinga u osvajanju proizvodnje i kontroli proizvoda i u organizaciji proizvodnje i prodaje.
 - Vrši obuku kadrova korisnika franšizinga
 - Prenosi znanja i iskustva (KNOW-HOW) u poslovanju
 - Prenosi licencno pravo na proizvodnju proizvoda i zaštitni žig proizvoda

Kada čujemo bilo šta na temu franšiza i franšiznih mreža, prva asocijacija su nam obično lanci restorana brze hrane – kao što su McDonald's, Burger King ili Subway. Ove kompanije i jesu franšizne ikone, može se reći čak i giganti u svetu franšiznog poslovanja

ZADATAK ZA DOMAĆI

Sastaviti plan otplate kredita-obračunom fiksne rate anuiteta, ako su poznati sledeći podaci:

Iznos kredita: 97.000,00 din

Kamatna stopa 7%

Rok otplate: 7 godina

Trajanje grejs perioda: 1 godina (u toku trajanja grejs perioda interkalarna kamata jednaka je ugovorenoj kamatnoj stopi; interkalarna kamata se pripisuje dugoglavnici kredita)

Otplata se vrši u godišnjim anuitetima

Napomena: Dodati potreban broj redova u skladu sa periodom otplate

Redni broj	Datum	Ostatak duga	Otplata	Kamata	Anuitet	Stanje
-------------------	--------------	---------------------	----------------	---------------	----------------	---------------

POSLOVNI I FINANSIJSKI RIZIK I DEJSTVO LEVERIDŽA

Struktura

1. Poslovni rizik i poslovni leverage
2. Finansijski rizik i finansijski leverage
3. Totalni rizik i kombinovani leverage

Poslovni rizik i poslovni leverage

- Poslovni dobitak se menja brže nego što se menja obim prodaje. Relativni odnos u intenzitetu tih promena **meri se poslovnim leveridžom**.
- Uzrok: Prisustvo **fiksni troškova poslovanja**.
- Veliki broj faktora utiče na promene obima realizacije:
 - a) makroekonomski uticaji;
 - b) političko i socijalno okruženje;
 - c) struktura i atraktivnost grane;
 - d) konkurentska pozicija preduzeća u grani.
- Na datom nivou obima prodaje ukupni fiksni troškovi su pokriveni, pa rast obima prodaje dovodi samo do proporcionalnog rasta varijabilnih troškova, a fiksni troškovi po jedinici opadaju.

Poslovni rizik i poslovni leverage

- Pretpostavka analize poslovnog rizika: Varijabilni troškovi su proporcionalno varijabilni, a fiksni troškovi su apsolutno fiksni.
- Ako je visok nivo fiksnih troškova, kad obim realizacije raste, poslovni dobitak intenzivnije raste, ali kada obim aktivnosti opada, poslovni dobitak intenzivnije opada.
- Ako je obim realizacije blizu prelomne tačke rentabilnosti, onda male fluktuacije u obimu realizacije dovode do poslovnog gubitka.
- Poslovni rizik je, u velikoj meri, unapred zadat granskom pripadnošću preduzeća.

Prelomna tačka rentabilnosti = Fiksni troškovi / Stopa marginalnog dobitka

Poslovni rizik i poslovni leverage

- Faktor poslovnog leveridža (FPL) možemo izračunati na dva načina:

$$1. \text{ FPL} = \frac{\% \text{ promena poslovnog dobitka}}{\% \text{ promena obima prodaje}}$$

$$2. \text{ FPL} = \frac{\text{Marginalni dobitak}}{\text{Poslovni dobitak}}$$

- Interpretacija: Uzmimo da je faktor poslovnog leveridža jednak 2. Poslovni dobitak će se povećati za 2%, ukoliko se obim prodaje poveća za 1%. I obrnuto, poslovni dobitak će se smanjiti za 2%, ako se obim prodaje smanji za 1%. Što je veći FPL, veći je i poslovni rizik.

Poslovni rizik i poslovni leverage

- Koristimo bilans uspeha sastavljen na bazi **systema obračuna po varijabilnim troškovima**.

Dat je bilans stanja i bilans uspeha preduzeća “X” (apstrahovan je porez na dobit):

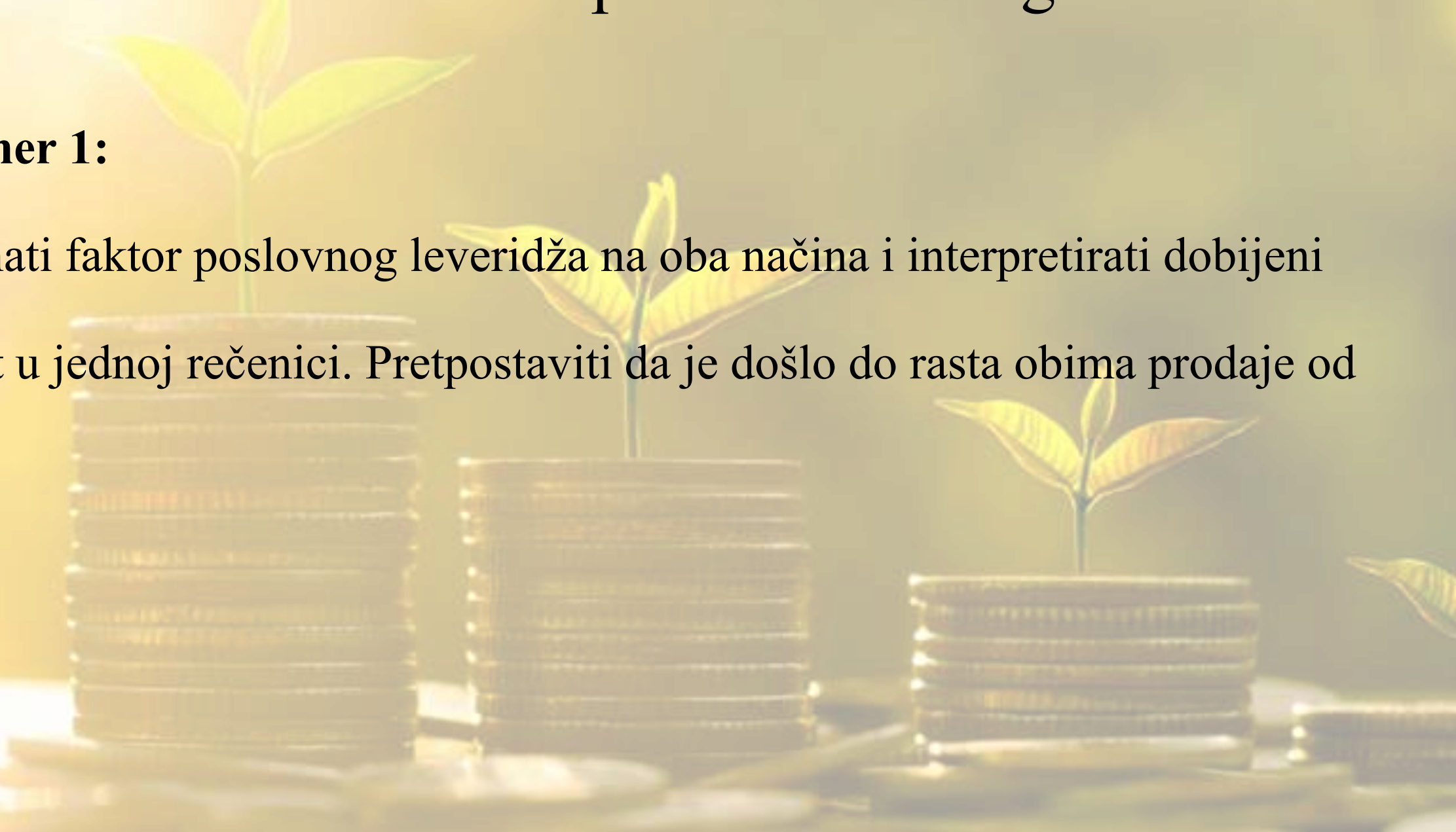
Aktiva		Pasiva	
Obrtna sredstva	4.000	Ukupni dugovi	5.000
Osnovna sredstva	4.000	Sopstveni kapital	3.000
Ukupno	8.000	Ukupno	8.000

Naziv pozicije	Iznos
Neto prihodi od realizacije	6.000
Varijabilni troškovi	2.500
Marginalni dobitak	3.500
Fiksni troškovi	2.000
Poslovni dobitak	1.500
Kamate na dugove (10%)	500
Neto dobitak	1.000

Poslovni rizik i poslovni leverage

➤ **Primer 1:**

Izračunati faktor poslovnog leveridža na oba načina i interpretirati dobijeni rezultat u jednoj rečenici. Pretpostaviti da je došlo do rasta obima prodaje od 20% .

REDNI BROJ	NAZIV	IZNOS	% POVEĆANJA	IZNOS NAKON POVEĆANJA
1	Neto prihod od prodaje	6.000,00	20%	7.200,00
2	Varijabilni troškovi	2.500,00	20%	3.000,00
3	Marginalni dobitak	3.500,00		4.200,00
4	Fiksni troškovi	2.000,00		2.000,00
5	Poslovni dobitak	1.500,00	46,67	2.200,00
6	Kamata na dugove (10%)	500,00		500,00
7	Neto dobitak	1.000,00	70,00	1.700,00

$$\% \text{ promene poslovnog dobitka} = \left(\frac{2.200}{1.500} \times 100 \right) - 100 = 46,67\%$$

$$1. \text{ FPL} = \frac{46,67}{20,00} = 2,33 \%$$

$$2. \text{ FPL} = \frac{3.500}{1.500} = 2,33$$

Konačno rešenje: FPL = 2,33

Poslovni dobitak će se povećati za 2,33%, ukoliko se obim prodaje poveća za 1% . I obrnuto, poslovni dobitak će se smanjiti za 2,33%, ako se obim prodaje smanji za 1%

Finansijski rizik i finansijski leverage

- Definisane finansijskog leveridža: **odnos duga i sopstvenih izvora**; odnos tržišne vrednosti duga i tržišne vrednosti ukupnog kapitala; odnos rashoda na ime kamate i poslovnog dobitka => za svrhe razmatranja finansijske strukture, strukture kapitala i WACC (prosečne ponderisane cene kapitala).
- Finansijski rizik nije unapred predodređen, već zavisi od strukture kapitala.

Finansijski rizik i finansijski leverage

- Pozitivan efekat finansijskog leveridža: **stopa prinosa na sopstvena sredstva (SPSK) je viša od stope prinosa na ukupna sredstva (SPUS).**
- To se dešava onda kada je stopa prinosa na ukupna sredstva (SPUS*) viša od kamatne stope.
- U suprotnom, prisutan je negativan efekat finansijskog leveridža, treba smanjiti nivo zaduženosti. Poslovni dobitak je niži od rashoda na ime kamate.

Tačka indiferencije finansiranja (tačka prestanka zaduživanja) =>

$$\text{SPUS}^* = \text{kamatna stopa}$$

Finansijski rizik i finansijski leverage

- Uzrok finansijskog rizika: postojanje duga u strukturi kapitala, i **fiksni rashoda na ime kamate**, koji se plaćaju po ugovorenoj dinamici. Dakle, rashodi na ime kamate su dodatni sloj fiksnih troškova.
- Faktor finansijskog leveridža (FFL) možemo izračunati na dva načina:
 1. $FFL = \% \text{ promena neto dobitka (ili \% \text{ promena dobitka pre oporezivanja})} / \% \text{ promena poslovnog dobitka}$
 2. $FFL = \text{Poslovni dobitak} / (\text{Poslovni dobitak} - \text{Rashodi kamate}) = \text{Poslovni dobitak} / \text{Dobitak pre oporezivanja}$

Finansijski rizik i finansijski leverage

- Interpretacija: Uzmimo da je faktor finansijskog leveridža jednak 1,8. To znači da će se neto dobitak (ili dobitak pre oporezivanja) povećati/smanjiti za 1,8% ako se poslovni dobitak poveća/smanji za 1% .

Finansijski rizik i finansijski leverage

➤ **Primer 2:**

Za preduzeće “X” iz primera 1 izračunati faktor finansijskog leveridža na oba načina i interpretirati dobijeni rezultat u jednoj rečenici.

Pretpostaviti da je došlo do rasta obima prodaje od 20% .

Povećanje obima prodaje		20%		
REDNI BROJ	NAZIV	IZNOS	% POVEĆANJA	IZNOS NAKON POVEĆANJA
1	Neto prihod od prodaje	6.000,00	20%	7.200,00
2	Varijabilni troškovi	2.500,00	20%	3.000,00
3	Marginalni dobitak	3.500,00		4.200,00
4	Fiksni troškovi	2.000,00		2.000,00
5	Poslovni dobitak	1.500,00	46,67	2.200,00
6	Kamata na dugove (10%)	500,00		500,00
7	Neto dobitak	1.000,00	70,00	1.700,00

$$\% \text{ promene neto dobitka} = \left(\frac{1.700}{1.000} \times 100 \right) - 100 = 70,00\%$$

$$\% \text{ promene poslovnog dobitka} = \left(\frac{2.200}{1.500} \times 100 \right) - 100 = 46,67\%$$

$$1. \text{ FFL} = \frac{70,00}{46,67} = 1,50$$

$$2. \text{ FFL} = \frac{1.500}{1.500 - 500} = 1,50$$

Konačno rešenje : FFL = 1,5

Neto dobitak (ili dobitak pre oporezivanja) će se povećati za 1,50% ako se poslovni dobitak poveća za 1% , i obrnuto neto dobitak (ili dobitak pre oporezivanja) će se smanjiti za 1,50% ako se poslovni dobitak smanji za 1%.

Efekat finansijskog leveridža

- Neophodno je povezati stopu prinosa na vlasnički kapital (ROE, SPSK), stopu prinosa na ukupna ulaganja (SPUS*) i prosečnu kamatnu stopu.
- Negativan efekat finansijskog leveridža: Ako je prosečna kamatna stopa veća od SPUS*, SPSK strmoglavo opada, manja je od SPUS što je nepovoljno za preduzeće, koje treba da smanji nivo zaduženosti. Ali, pogrešno je reći da SPSK postaje negativna veličina.
- Ukoliko je prisutan pozitivan efekat finansijskog leveridža, on se očitava u tome da raste rentabilnost vlasničkog kapitala, tj. raste SPSK, najpre sporije pa brže. $SPUS^* > k$; $SPSK > SPUS$.

Totalni rizik i kombinovani leverage

- Preduzeće posluje pod dejstvom i poslovnog i finansijskog rizika (koji multiplikuju jedan drugog), pa njegovu ukupnu izloženost riziku merimo složenim faktorom kombinovanog leveridža (FKL).

Faktor kombinovanog leveridža =

Faktor poslovnog leveridža * Faktor finansijskog leveridža

- Faktor kombinovanog leveridža, takođe, možemo izračunati na dva načina:

$$1. \text{ FKL} = \frac{\% \text{ promena poslovnog dobitka}}{\% \text{ promena obima prodaje}} * \frac{\% \text{ promena neto dobitka}}{\% \text{ promena poslovnog dobitka}} = \frac{\% \text{ promena neto dobitka}}{\% \text{ promena obima prodaje}}$$

$$2. \text{ FKL} = \frac{\text{Marginalni dobitak}}{\text{Poslovni dobitak}} \times \frac{\text{Poslovni dobitak}}{\text{Poslovni dobitak} - \text{Rashodi kamate}}$$

Totalni rizik i kombinovani leverage

$$\text{FKL} = \frac{\text{Marginalni dobitak}}{\text{Poslovni dobitak} - \text{Rashodi kamate}}$$

- Interpretacija: U hipotetičkom primeru, faktor poslovnog leveridža je bio 2, a faktor finansijskog leveridža 1,8. Faktor kombinovanog leveridža od 3,6 pokazuje da, kada se obim prodaje poveća/smanji za 1%, neto dobitak se poveća/smanji za 3,6% .

➤ **Primer 3:**

Za preduzeće “X” iz primera 1 izračunati faktor kombinovanog leveridža na oba načina i interpretirati dobijeni rezultat u jednoj rečenici. Pretpostaviti da je došlo do rasta obima prodaje od 20% .

Povećanje obima prodaje		20%		
REDNI BROJ	NAZIV	IZNOS	% POVEĆANJA	IZNOS NAKON POVEĆANJA
1	Neto prihod od prodaje	6.000,00	20%	7.200,00
2	Varijabilni troškovi	2.500,00	20%	3.000,00
3	Marginalni dobitak	3.500,00		4.200,00
4	Fiksni troškovi	2.000,00		2.000,00
5	Poslovni dobitak	1.500,00	46,67	2.200,00
6	Kamata na dugove (10%)	500,00		500,00
7	Neto dobitak	1.000,00	70,00	1.700,00

1.
 FPL = 2,33 %
 FFL = 1,50 %
 FKL = 2,33 x 1,50 = 3,50 %

2. FKL = $\frac{70}{20} = 3,50$

3. FKL = $\frac{3.500}{1.500 - 500} = 3,50\%$

Konačno rešenje : FFL = 3,50

Neto dobitak (ili dobitak pre oporezivanja) će se povećati za 3,50% ako se obim prodaje poveća za 1% , i obrnuto neto dobitak (ili dobitak pre oporezivanja) će se smanjiti za 3,50% ako se obim prodaje smanji za 1%.

Primer 4: Zadatak

- Dati su sledeći podaci za preduzeće „Y“: ukupni dugovi=1.200; sopstveni kapital=800; kamate=70; neto prihodi od realizacije=1.600, varijabilni troškovi=800, fiksni troškovi=200. Pretpostavka je da stanje ukupnih sredstava po bilansu odgovara prosečnom stanju tih sredstava.
 - a) Izračunati faktor poslovnog leveridža na oba moguća načina (Pretpostaviti povećanje obima aktivnosti od 10%);
 - b) Izračunati faktor finansijskog leveridža na oba moguća načina, kao i efekat finansijskog leveridža.
 - c) Izračunati faktor kombinovanog leveridža na oba moguća načina.

Rešenje zadatka

REDNI BROJ	NAZIV	IZNOS	% POVEĆANJA	IZNOS NAKON POVEĆANJA
1	Neto prihod od prodaje	1.600,00	10%	1.760,00
2	Varijabilni troškovi	800,00	10%	880,00
3	Marginalni dobitak	800,00		880,00
4	Fiksni troškovi	200,00		200,00
5	Poslovni dobitak	600,00	$\frac{800}{600-70}$ 13,33	680,00
6	Kamata na dugove (5,83%)	70,00		70,00
7	Neto dobitak	530,00	15,09	610,00

$$1. FPL = \frac{13,33}{10,00} = 1,33$$

$$2. FPL = \frac{800}{600} = 1,33$$

$$1. FFL = \frac{15,09\%}{13,33\%} = 1,13$$

$$2. FFL = \frac{600}{600-70} = 1,13$$

$$1. FKL = 1,33 \times 1,13 = 1,51$$

$$2. FKL = \frac{15,09}{10,00} = 1,51$$

$$3. FKL = \frac{800}{600-70} = 1,51$$

Rešenje zadatka - Interpretacija

a) FPL 1,33

Poslovni dobitak će se povećati za 1,33%, ukoliko se obim prodaje poveća za 1%, i obrnuto, poslovni dobitak će se smanjiti za 1,33%, ako se obim prodaje smanji za 1%

b) FFL = 1,13

Neto dobitak (ili dobitak pre oporezivanja) će se povećati za 1,13% ako se poslovni dobitak poveća za 1%, i obrnuto neto dobitak (ili dobitak pre oporezivanja) će se smanjiti za 1,13% ako se poslovni dobitak smanji za 1%.

c) FKL = 1,51

Neto dobitak (ili dobitak pre oporezivanja) će se povećati za 1,51% ako se obim prodaje poveća za 1%, i obrnuto neto dobitak (ili dobitak pre oporezivanja) će se smanjiti za 1,51% ako se obim prodaje smanji za 1%.

Z – score model ocene kreditnog boniteta

Altman Z-score model je razvijen u SAD krajem 1960-ih godina. Edward Altman je koristio višestruku diskriminacionu analizu za predviđanje bankrotstva preduzeća. On je od 22 finansijska pokazatelja odabrao **5** koja su po njemu najbolja za predviđanje bankrotstva. Na osnovama tih 5 pokazatelja formulisao je tzv. **Zeta model**, koji sa određenom verovatnoćom može predvideti stečaj preduzeća za vremenski period od 1-5 godina.

Obrazac Z-score modela glasi:

$$\mathbf{Z\text{-score} = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + X_5}$$

X_1 - predstavlja odnos obrtnog kapitala i ukupnih sredstava

Obrtni kapital = Obrtna imovina – kratkoročne obaveze

X_2 – predstavlja odnos neraspoređenog dobitka i ukupnih sredstava

X_3 – predstavlja odnos bruto finansijskog rezultata uvećan za finansijske rashode i ukupnih sredstava

X_4 – predstavlja odnos kapitala i ukupnih obaveza

X_5 – predstavlja odnos prihoda od prodaje i ukupnih sredstava

Tumačenje vrednosti Z-scora:

1. $Z \geq 2,99$

Ako je Z-skor jednak ili veći od 2,99 preduzeće ima dobre kreditne performanse i njegovo poslovanje je ocenjeno kao zdravo;

2. $2,99 > Z > 1,81$

Ako je Z-skor manji od 2,99, a veći od 1,81 preduzeće ima minimalne kreditne performanse i njegovo poslovanje se ocenjuje kao rizično;

3. $Z < 1,81$

Ako je Z-skor manji od 1,81 preduzeće nema kreditne performanse i njegovo poslovanje je pred bankrotstvom.

Korišćenjem ovog modela, stečaj preduzeća za period od godinu dana je moguće predvideti sa verovatnoćom od 96%, a za period od 5 godina sa verovatnoćom od 50%.

Primer 1. – Preduzeće „X“

Finansijski podaci korišćeni u analizi

BILANS STANJA - skraćeni	2015	2016	2017
Stalna imovina	21.730.626	23.895.702	25.480.013
Nematerijalna ulaganja	80.523	135.730	173.389
Nekretnine, postrojenja, oprema i bioloska sredstva	21.529.224	23.535.207	25.129.100
Obrtna imovina	6.540.995	6.455.664	6.566.562
Zalihe	141.272	85.637	133.226
Potrazivanja	1.792.570	1.408.847	1.200.221
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	704.127	740.102	2.386.010
Ukupna aktiva	28.271.621	30.351.366	32.046.575
Kapital	25.697.984	27.087.521	29.708.442
Osnovni kapital	20.573.610	20.573.610	20.573.610
Nerasporedjeni dobitak	2.120.386	1.775.235	3.267.110
Gubitak	0	0	0
Dugorocna rezervisanja	225.020	206.332	227.955
Obaveze ukupno	2.348.617	3.057.513	2.110.178
Dugorocne obaveze	792.794	701.909	574.735
Kratkorocne obaveze	1.555.823	2.355.604	1.535.443
Ukupna pasiva	28.271.621	30.351.366	32.046.575

BILANS USPEHA - skraćeni	2015	2016	2017
Ukupni prihodi	10.478.770	8.885.350	9.622.425
Poslovni prihodi	8.116.139	8.528.703	9.390.121
Prihodi od prodaje	7.292.713	7.609.634	8.394.384
Finansijski prihodi	320.303	227.443	149.042
Ostali prihodi	2.042.328	129.204	83.262
Ukupni rashodi	6.524.840	5.226.978	5.749.035
Poslovni rashodi	4.468.458	4.941.794	5.365.220
Nabavna vrednost prodate robe	133.258	52.919	15.026
Troskovi materijala	438.465	434.036	489.875
Troskovi zarada, naknada i ostali licni rashodi	2.414.173	2.821.301	3.072.948
Troskovi amortizacije i rezervisanja	837.325	921.766	888.420
Finansijski rashodi	152.155	89.907	287.926
Ostali rashodi	1.904.227	195.277	95.889
Bruto dobit	3.953.930	3.784.805	3.880.644

Za potrebe računanja Z-scora, svi potrebni podaci se očitavaju iz bilansa, jedino je potrebno izračunati iznos **obrtnog kapitala** po obrascu:

Obrtni kapital = Obrtna imovina – kratkoročne obaveze

Z-score analiza

Redni broj	Pozicija	Godina		
		2015	2016	2017
1	Obrni kapital (obrtna imovina – kratkoročne obaveze)	4.985.172	4.100.060	5.031.119
2	Ukupna sredstva (aktiva)	28.271.621	30.351.366	32.046.575
3	Neraspoređena dobit	2.120.386	1.775.235	3.267.110
4	Bruto dobit + finansijski rashodi	4.106.185	3.874.712	4.168.570
5	Kapital	25.697.984	27.087.521	29.708.442
6	Ukupne obaveze	2.348.617	3.057.513	2.110.178
7	Prihodi od prodaje	7.292.713	7.609.634	8.394.384
8	$X_1 (1/2)$	0,18	0,14	0,16
9	$X_2 (3/2)$	0,08	0,06	0,10
10	$X_3 (4/2)$	0,15	0,13	0,13
11	$X_4 (5/6)$	10,94	8,86	14,08
12	$X_5 (7/2)$	0,26	0,25	0,26
13	Z skor=1,2X₁+1,4X₂+3,3X₃+0,6X₄+X₅	7,62	6,23	9,47

Komentar: Na osnovu dobijenih rezultata, možemo zaključiti da se preduzeće u toku posmatranog perioda nalazi u području koje je karakteristično za zdravo preduzeće.

Z skor > 2,99

Primer 2. – Preduzeće „Y“

Finansijski podaci korišćeni u analizi

BILANS STANJA - skraćeni	2015	2016	2017
Stalna imovina	1.378.865	1.409.733	1.086.952
Nematerijalna ulaganja	20.772	21.339	16.965
Nekretnine, postrojenja, oprema i bioloska sredstva	1.358.093	1.388.394	1.069.987
Obrtna imovina	1.514.586	1.584.331	1.515.497
Zalihe	999.546	981.990	881.139
Potrazivanja	493.256	591.338	625.644
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	21.784	11.003	8.714
Odložena poreska sredstva	8.810	9.003	673
Ukupna aktiva	2.902.261	3.003.067	2.603.122
Kapital	1.451.929	1.487.903	1.224.886
Osnovni kapital	414.012	414.012	416.551
Neraspoređeni dobitak	458.688	497.475	558.332
Gubitak	0	0	0
Obaveze ukupno	1.450.332	1.515.164	1.378.236
Dugoročne obaveze	266.784	249.788	65.335
Kratkoročne obaveze	1.183.512	1.265.340	1.312.865
Ukupna pasiva	2.902.261	3.003.067	2.603.122

BILANS USPEHA - skraćeni	2015	2016	2017
Ukupni prihodi	2.737.211	3.158.526	2.963.259
Poslovni prihodi	2.592.095	2.471.749	2.350.769
Prihodi od prodaje	2.155.267	2.076.167	1.974.017
Finansijski prihodi	26.427	25.352	19.426
Ostali prihodi	118.689	661.425	593.064
Ukupni rashodi	2.714.794	2.657.814	2.441.723
Poslovni rashodi	2.618.551	2.414.860	2.309.516
Nabavna vrednost prodate robe	134.123	177.756	100.165
Troskovi materijala	1.815.460	1.694.612	1.594.259
Troskovi zarada, naknada i ostali licni rashodi	374.883	379.539	375.400
Troskovi amortizacije i rezervisanja	48.478	58.046	57.123
Finansijski rashodi	82.461	201.075	113.139
Ostali rashodi	13.782	41.879	19.068
Bruto dobit	22.417	500.712	521.536

Za potrebe računanja Z-scora, svi potrebni podaci se očitavaju iz bilansa, jedino je potrebno izračunati iznos **obrtnog kapitala** po obrascu:

Obrtni kapital = Obrtna imovina – kratkoročne obaveze

Z-score analiza

Redni broj	Pozicija	Godina		
		2015	2016	2017
1	Obrni kapital (obrotna imovina – kratkoročne obaveze)	331.074	318.991	202.632
2	Ukupna sredstva (aktiva)	2.902.261	3.003.067	2.603.122
3	Neraspoređena dobit	458.688	497.475	558.332
4	Bruto dobit + finansijski rashodi	104.878	701.787	634.675
5	Kapital	1.451.929	1.487.903	1.224.886
6	Ukupne obaveze	1.450.332	1.515.164	1.378.236
7	Prihodi od prodaje	2.155.267	2.076.167	1.974.017
8	$X_1 (1/2)$	0,11	0,11	0,08
9	$X_2 (3/2)$	0,16	0,17	0,21
10	$X_3 (4/2)$	0,04	0,23	0,24
11	$X_4 (5/6)$	1,00	0,98	0,89
12	$X_5 (7/2)$	0,74	0,69	0,76
13	Z skor=1,2X₁+1,4X₂+3,3X₃+0,6X₄+X₅	1,82	2,41	2,49

Komentar: U toku celog posmatranog perioda, preduzeće je u zoni rizičnog poslovanja sa minimalnim kreditnim performansama (**1,81 < Z skor < 2,99**). U dinamici se performanse preduzeća pogoršavaju i ako se ovakva tendencija nastavi i u budućnosti, preduzeće će ući u zonu bankrotstva odnosno biće ugrožene njegove kreditne performanse.

Primer 3. – Preduzeće „Z“

Finansijski podaci korišćeni u analizi

BILANS STANJA - skraćeni	2015	2016	2017
Stalna imovina	295.873	307.822	321.285
Nematerijalna ulaganja	0	0	0
Nekretnine, postrojenja, oprema i bioloska sredstva	295.873	307.822	321.285
Obrtna imovina	96.519	119.722	94.714
Zalihe	62.274	113.957	85.639
Potrazivanja	27.676	678	160
Odložena poreska sredstva	1.981	2.198	6.935
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	17	28	411
Ukupna aktiva	394.373	429.742	422.934
Kapital	190.210	130.249	128.264
Osnovni kapital	106.219	106.219	106.219
Nerasporedjeni dobitak	0	0	0
Gubitak	8.133	68.094	43.407
Dugorocna rezervisanja	85.001	68.611	98.874
Obaveze ukupno	119.162	230.882	195.796
Dugorocne obaveze	0	0	0
Kratkorocne obaveze	119.162	230.882	195.796
Ukupna pasiva	394.373	429.742	422.934

BILANS USPEHA - skraćeni	2015	2016	2017
Ukupni prihodi	70.719	156.090	72.220
Poslovni prihodi	69.647	155.469	30.161
Prihodi od prodaje	22.747	130.387	4.161
Finansijski prihodi	0	0	662
Ostali prihodi	1.072	621	41.397
Ukupni rashodi	71.039	164.160	78.684
Poslovni rashodi	57.998	110.019	39.562
Nabavna vrednost prodane robe	371	12.468	818
Troskovi materijala	26.849	28.206	11.460
Troskovi zarada, naknada i ostali licni rashodi	6.301	7.557	7.458
Troskovi amortizacije i rezervisanja	13.439	9.682	8.298
Finansijski rashodi	1.825	6.534	2.677
Ostali rashodi	11.216	47.607	36.445
Bruto dobit	0	0	0

Za potrebe računanja Z-scora, svi potrebni podaci se očitavaju iz bilansa, jedino je potrebno izračunati iznos **obrtnog kapitala** po obrascu:

Obrtni kapital = Obrtna imovina – kratkoročne obaveze

Z-score analiza

Redni broj	Pozicija	Godina		
		2015	2016	2017
1	Obrni kapital (obrotna imovina – kratkoročne obaveze)	-22.643	-111.160	-101.082
2	Ukupna sredstva (aktiva)	394.373	429.742	422.934
3	Neraspoređena dobit	0	0	0
4	Bruto dobit + finansijski rashodi	1.825	6.534	2.677
5	Kapital	190.210	130.249	128.264
6	Ukupne obaveze	119.162	230.882	195.796
7	Prihodi od prodaje	22.747	130.387	4.161
8	$X_1 (1/2)$	-0,06	-0,26	-0,24
9	$X_2 (3/2)$	0,00	0,00	0,00
10	$X_3 (4/2)$	0,00	0,02	0,01
11	$X_4 (5/6)$	1,60	0,56	0,66
12	$X_5 (7/2)$	0,06	0,30	0,01
13	Z skor=1,2X₁+1,4X₂+3,3X₃+0,6X₄+X₅	0,96	0,38	0,14

Komentar: Na osnovu dobijenih vrednosti pokazatelja, možemo zaključiti da se preduzeće nalazi pred bankrotstvom i da je njegovo poslovanje ugroženo.

Z skor < 1,81

ZARADE, NAKNADA ZARADA I DRUGA PRIMANJA

Milana Marcikić

Uvod

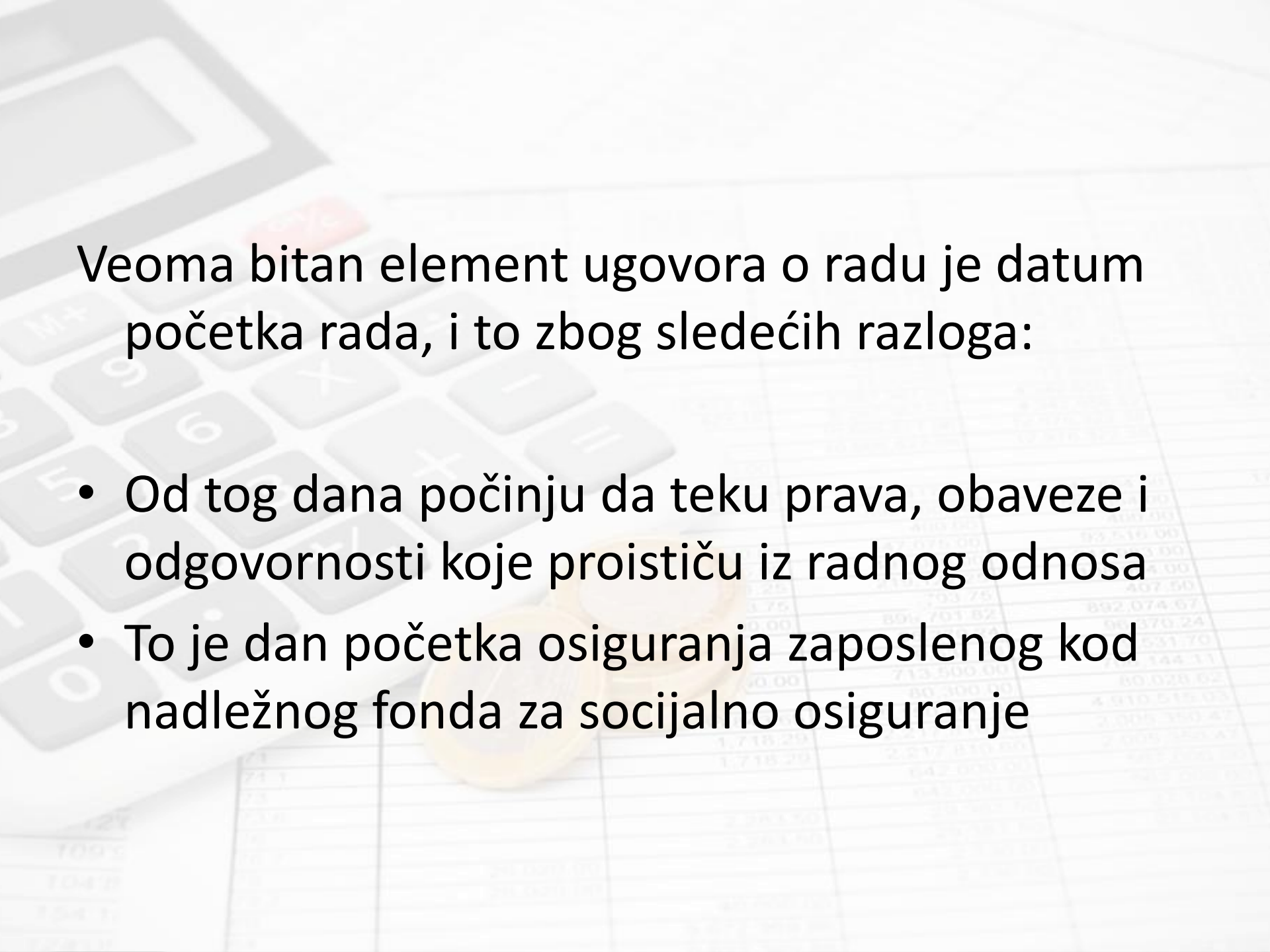
- Prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa uređuju se:
 1. Zakonom o radu
 2. Kolektivnim ugovorom
 3. Pojedinačnim granskim i sektorskim ugovorima
 4. Pojedinačnim kolektivnim ugovorom (u okviru preduzeća)
 5. Ugovorom o radu
- Prilikom stupanja na rad zaposlenog, odnosno pre nego što zaposleni stupi na rad zaključuje se ugovor o radu između poslodavca i zaposlenog, i tim ugovorom se zasniva radni odnos.
- Ugovor o radu može da se zaključi na neodređeno ili određeno vreme.
- Pored ugovora o radu postoje i drugi oblici radnog angažovanja gde se ne zaključuje ugovor o radu i ne postoji radni odnos. U okviru rada van radnog odnosa spadaju: privremeni i povremeni poslovi, ugovor o delu i dr.

- Postoji velika razlika između ugovora o radu i drugih oblika angažovanja radnika a u pogledu obimu prava. Samo kod radnog odnosa – ugovora o radu, bilo da je na neodređeno ili na određeno vreme, zaposleni ima prava u najširem obimu koja podrazumevaju:

- pravo na odgovarajuću zaradu (naknadu zarade, uvećanu zaradu),
- pravo na godišnji odmor,
- pravo na plaćeno bolovanje,
- plaćen prekovremeni rad,
- plaćen rad vikendom i rad noću,
- pravo na materijalno obezbeđenje za vreme privremene nezaposlenosti,
- pravo na zaštitu na radu,
- prava u slučaju smanjenja ili gubitka radne sposobnosti i starosti i dr.

Obavezni elementi ugovora o radu

- naziv i sedište poslodavca
- lično ime zaposlenog, mesto prebivališta, odnosno boravišta zaposlenog
- vrstu i stepen stručne spreme, odnosno obrazovanja zaposlenog, koji su uslov za obavljanje poslova za koje se zaključuje ugovor o radu
- naziv i opis poslova koje zaposleni treba da obavlja
- mesto rada
- vrstu radnog odnosa (na određeno ili neodređeno vreme)
- ako je radni odnos na određeno vreme, mora se ugovoriti trajanje ugovora o radu na određeno vreme i navesti osnov za zasnivanje radnog odnosa na određeno vreme
- dan početka rada
- radno vreme (puno, nepuno ili skraćeno)
- novčani iznos osnovne zarade na dan zaključenja ugovora o radu

The background of the slide features a blurred image of a calculator on the left and a spreadsheet with a single gold coin placed on it in the center. The calculator has various buttons like '+', '-', '=', and numbers. The spreadsheet shows columns of numbers and text. The overall theme is financial or legal calculation.

Veoma bitan element ugovora o radu je datum početka rada, i to zbog sledećih razloga:

- Od tog dana počinju da teku prava, obaveze i odgovornosti koje proističu iz radnog odnosa
- To je dan početka osiguranja zaposlenog kod nadležnog fonda za socijalno osiguranje

- Obaveza poslodavca je da prijavi zaposlenog na obavezno socijalno osiguranje i to da izvrši pre stupanja zaposlenog na rad. Prijava se vrši elektronskim putem, preko Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja.
- Nakon prijave na obavezno socijalno osiguranje zaposleni dobija kopiju prijave na obavezno socijalno osiguranje (M obrazac) i zdravstvenu knjižicu (karticu).
- Obavezno socijalno osiguranje obuhvata: penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje za slučaj nezaposlenosti.
- Zaposleni na ovaj način ostvaruje pravo na zaštitu kada nastupe određeni slučajevi (kada ode u penziju, ukoliko se razboli, ukoliko ostane bez posla).

Zarada

- Zaposleni ima pravo na odgovarajuću zaradu, koja se utvrđuje u skladu sa Zakonom o radu, opštim aktom i ugovorom o radu.
- Zarada sastoji se od zarade za obavljeni rad i vreme provedeno na radu, zarade po osnovu doprinosa zaposlenog poslovnom uspehu poslodavca (nagrade, bonusi i sl.) i drugih primanja po osnovu radnog odnosa, u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu.
- Pojam zarade u ovom smislu obuhvata porez i doprinose koji se plaćaju iz zarade.
- **Zarada za obavljeni rad i vreme provedeno na radu**
- Zarada za obavljeni rad i vreme provedeno na radu sastoji se od:
 - osnovne zarade,
 - dela zarade za radni učinak i
 - uvećane zarade.
- Osnovna zarada određuje se na osnovu uslova, utvrđenih pravilnikom, potrebnih za rad na poslovima za koje je zaposleni zaključio ugovor o radu i vremena provedenog na radu.

- Radni učinak određuje se na osnovu kvaliteta i obima obavljenog posla, kao i odnosa zaposlenog prema radnim obavezama.
- Zaposleni ima pravo na uvećanu zaradu u visini utvrđenoj opštim aktom i ugovorom o radu, i to:
 - 1) za rad na dan praznika koji je neradni dan - najmanje 110% od osnovice;
 - 2) za rad noću, ako takav rad nije vrednovan pri utvrđivanju osnovne zarade - najmanje 26% od osnovice;
 - 3) za prekovremeni rad - najmanje 26% od osnovice;
 - 4) po osnovu vremena provedenog na radu za svaku punu godinu rada ostvarenu u radnom odnosu kod poslodavca (u daljem tekstu: minuli rad) - najmanje 0,4% od osnovice.
- Pripravnik ima pravo na zaradu najmanje u visini 80% osnovne zarade za poslove za koje je zaključio ugovor o radu, kao i na naknadu troškova i druga primanja, u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu.
- Zarada se isplaćuje u rokovima utvrđenim opštim aktom i ugovorom o radu, najmanje jedanput mesečno, a najkasnije do kraja tekućeg meseca za prethodni mesec.

Minimalna zarada

- Zaposleni ima pravo na minimalnu zaradu za standardni učinak i vreme provedeno na radu.
- Minimalna zarada određuje se na osnovu minimalne cene rada utvrđene u skladu sa zakonom o radu, vremena provedenog na radu i poreza i doprinosa koji se plaćaju iz zarade.
- Minimalna cena rada utvrđuje se odlukom socijalno-ekonomskog saveta osnovanog za teritoriju Republike Srbije (u daljem tekstu: Socijalno-ekonomski savet).
- Ako Socijalno-ekonomski savet ne donese odluku u roku od 15 dana od dana početka pregovora, odluku o visini minimalne cene rada donosi Vlada Republike Srbije (u daljem tekstu: Vlada) u narednom roku od 15 dana.
- Minimalna cena rada utvrđuje se po radnom času bez poreza i doprinosa, za kalendarsku godinu, najkasnije do 15. septembra tekuće godine, a primenjuje se od 1. januara naredne godine.
- Minimalna cena rada ne može se utvrditi u nižem iznosu od minimalne cene rada utvrđene za prethodnu godinu.
- Odluka o visini minimalne cene rada iz člana 112. Zakona o radu objavljuje se u "Službenom glasniku Republike Srbije".

- **Minimalna cena rada u 2020. godini iznosi 172,54 din/času.**
- **Minimalna cena rada u 2021. godini iznosi 183,93 din/času.**
- **Minimalna cena rada u 2022. godini iznosi 201,22 din/času.**

U skladu sa istim, i brojem radnih časova u pojedinim mesecima u 2022. godini, minimalna neto zarada zaposlenog u 2022.godini je iznosila:

Mesec	Broj mogućih radnih dana u mesecu	Broj mogućih časova rada u mesecu	Minimalna cena rada po času - neto	Minimalna neto zarada za mesec	Minimalna bruto zarada za mesec
Januar 2022.	21	168	201,22	33.804,96	45.470,70
Februar 2022.	20	160	201,22	32.195,20	43.174,32
Mart 2022.	23	184	201,22	37.024,48	50.063,45
April 2022.	21	168	201,22	33.804,96	45.470,70
Maj 2022.	22	176	201,22	35.414,72	47.767,08
Jun 2022.	22	176	201,22	35.414,72	47.767,08
Jul 2022.	21	168	201,22	33.804,96	45.470,70
Avgust 2022.	23	184	201,22	37.024,48	50.063,45
Septembar 2022.	22	176	201,22	35.414,72	47.767,08
Oktoibar 2022.	21	168	201,22	33.804,96	45.470,70
Novembar 2022.	22	176	201,22	35.414,72	47.767,08
Decembar 2022.	22	176	201,22	35.414,72	47.767,08

- Odlukom Vlade Republike Srbije, minimalna cena rada, bez poreza i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za narednu godinu – 2023. godinu iznosiće 230,00 dinara (neto) po radnom času.

Naknada zarade

- Zaposleni ima pravo na naknadu zarade u visini prosečne zarade u prethodnih 12 meseci, u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu, za vreme odsustvovanja sa rada na dan praznika koji je neradni dan, godišnjeg odmora, plaćenog odsustva, vojne vežbe i odazivanja na poziv državnog organa.
- Zaposleni ima pravo na naknadu zarade za vreme odsustvovanja sa rada zbog privremene sprečenosti za rad do 30 dana, i to:
- 1) najmanje u visini 65% prosečne zarade u prethodnih 12 meseci pre meseca u kojem je nastupila privremena sprečenost za rad, s tim da ne može biti niža od minimalne zarade utvrđene u skladu sa ovim zakonom, ako je sprečenost za rad prouzrokovana bolešću ili povredom van rada, ako zakonom nije drukčije određeno;
- 2) u visini 100% prosečne zarade u prethodnih 12 meseci pre meseca u kojem je nastupila privremena sprečenost za rad, s tim da ne može biti niža od minimalne zarade utvrđene u skladu sa ovim zakonom, ako je sprečenost za rad prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, ako zakonom nije drukčije određeno.

Naknada troškova

- Zaposleni ima pravo na naknadu troškova u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu, i to:
 - 1) za dolazak i odlazak sa rada, u visini cene prevozne karte u javnom saobraćaju, ako poslodavac nije obezbedio sopstveni prevoz;
 - 2) za vreme provedeno na službenom putu u zemlji;
 - 3) za vreme provedeno na službenom putu u inostranstvu;
 - 4) smeštaja i ishrane za rad i boravak na terenu, ako poslodavac nije zaposlenom obezbedio smeštaj i ishranu bez naknade;
 - 5) za ishranu u toku rada, ako poslodavac ovo pravo nije obezbedio na drugi način;
 - 6) za regres za korišćenje godišnjeg odmora.

Druga primanja

- Poslodavac je dužan da isplati, u skladu sa opštim aktom:
- 1) zaposlenom otpremninu pri odlasku u penziju, najmanje u visini dve prosečne zarade;
- 2) zaposlenom naknadu troškova pogrebnih usluga u slučaju smrti člana uže porodice, a članovima uže porodice u slučaju smrti zaposlenog;
- 3) zaposlenom naknadu štete zbog povrede na radu ili profesionalnog oboljenja.
- Poslodavac može deci zaposlenog starosti do 15 godina života da obezbedi poklon za Božić i Novu godinu u vrednosti do neoporezivog iznosa koji je predviđen zakonom kojim se uređuje porez na dohodak građana.
- Pod prosečnom zaradom smatra se prosečna zarada u Republici Srbiji prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za statistiku.
- Članovima uže porodice, smatraju se bračni drug i deca zaposlenog.
- Opštim aktom, odnosno ugovorom o radu može da se utvrdi pravo na:
 - - jubilarnu nagradu i solidarnu pomoć;
 - - druga primanja.

Obračun zarade i naknade zarade

- Poslodavac je dužan da zaposlenom prilikom svake isplate zarade i naknade zarade dostavi obračun.
- Poslodavac je dužan da zaposlenom dostavi obračun i za mesec za koji nije izvršio isplatu zarade, odnosno naknade zarade.
- Obračun zarade i naknade zarade koje je dužan da isplati poslodavac u skladu sa zakonom predstavlja izvršnu ispravu.

NAJNIŽA I NAJVIŠE OSNOVICE DOPRINOSA

Najniža mesečna osnovica doprinosa

- Mesečna osnovica doprinosa ne može biti niža od najniže mesečne osnovice doprinosa.
- Najnižu mesečnu osnovicu doprinosa čini iznos od 35% prosečne mesečne zarade u Republici isplaćene u periodu za prethodnih 12 meseci počev od meseca novembra u godini koja prethodi godini za koju se utvrđuju i plaćaju doprinosi, za koji su objavljeni podaci republičkog organa nadležnog za poslove statistike.
- Za zaposlenog koji radi sa nepunim radnim vremenom kod jednog poslodavca, a zarada koju ostvaruje je niža od najniže mesečne osnovice doprinosa, osnovica doprinosa je najniža mesečna osnovica doprinosa.
- **Najniža mesečna osnovica na koju se obračunavaju i plaćaju doprinosi za obavezno socijalno osiguranje koje se primenjuju počev od 1. januara 2022. godine zaključno sa 31. decembrom 2022. godine, iznosi 30.880,00 dinara.**

Najviša mesečna osnovica doprinosa

- Ako je propisana osnovica doprinosa viša od najviše mesečne osnovice doprinosa, obračun i plaćanje doprinosa vrši se na najvišu mesečnu osnovicu doprinosa.
- Najvišu mesečnu osnovicu doprinosa čini **petostruki iznos prosečne mesečne zarade po zaposlenom u Republici** isplaćene u periodu za prethodnih 12 meseci počev od meseca novembra u godini koja prethodi godini za koju se utvrđuju i plaćaju doprinosi, prema objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike.
- **Najviša mesečna osnovica na koju se obračunavaju i plaćaju doprinosi za obavezno socijalno osiguranje koje se primenjuju počev od 1. januara 2022. godine zaključno sa 31. decembrom 2022. godine, iznosi 441.140,00 dinara.**

Najviša godišnja osnovica doprinosa

- Najvišu godišnju osnovicu doprinosa čini petostruki iznos zbira prosečnih mesečnih zarada u Republici isplaćenih u periodu za prethodnih 12 meseci počev od meseca novembra u godini koja prethodi godini za koju se utvrđuju i plaćaju doprinosi.
- **Najviša godišnja osnovice doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za 2022. godinu i iznosi 5.293.680,00 dinara (Službeni glasnik RS“, br. 127/2021 od 24. decembra 2021. godine)**

Obveznici godišnjeg poreza na dohodak građana

- Godišnji porez na dohodak građana u 2021. godini plaćaju sva fizička lica – rezidenti za dohodak ostvaren na teritoriji Republike i u drugoj državi, kao i nerezidenti za dohodak ostvaren na teritoriji Republike, koji su u 2021.godini ostvarili **dohodak veći od trostrukog iznosa prosečne godišnje zarade po zaposlenom isplaćene u Republici Srbiji u 2021. godini, što iznosi 3.268.224,00 dinara.** Rok za podnošenje poreske prijave za godišnji porez na dohodak građana po osnovu dohotka osvarenog u 2021. godini je 16. maj 2022. godine.

UMANJENJE NEOPOREZIVOG IZNOSA ZARADE

- Umanjenje zarade za neoporezivi iznos zaposlenog koji radi sa punim radnim vremenom vrši se prilikom isplate zarade, u iznosu koji opredeli poslodavac, s tim da ukupno umanjenje zarade ne može biti veće od neoporezivog iznosa koji važi u momentu isplate zarade.
- U slučaju kada zaposleni radi sa nepunim radnim vremenom, ili ukoliko se zarada obračunava za deo meseca, ista se umanjuje za srazmerni deo neoporezivog iznosa.
- Neoporezivi iznosi zarada počev od 01. Februara 2022. godine iznosi 19.300 dinara.

Primeri:

1. Zaposleni u januaru 2022.godine radi sa nepunim radnim vremenom – 3 časa dnevno.

U januaru 2022.godine su moguća 21 radna dana, odnosno 168 radna časa (21x8)

Umanjenje neoporezivog iznosa iznosi:

Redni broj primera	Neoporezivi iznos	Br. mogućih radnih dana - januar 2022	Br. mogućih časova rada - januar 2022. godine	Broj radnih časova radnika	Srazmerni deo neoporezivog iznosa
1	19.300,00	21	168	63	7.237,50

Srazmerni deo neporezivog iznosa = $(63 \text{ časova} \times 19.300 \text{ din}) / 168 \text{ časa} = 7.237,50$ dinara

2. Zaposleni u januaru 2022. godine radi sa nepunim radnim vremenom – kod jednog poslodavca 3 časa dnevno, i kod drugog 4 časa dnevno.

U januaru 2022. godine su moguća 21 radna dana, odnosno 168 radna časa (21x8)

Umanjenje neoporezivog iznosa iznosi:

Redni broj primera	Neoporezivi iznos	Br. mogućih radnih dana - januar 2021	Br. mogućih časova rada - januar 2022. godine	I poslodavac Broj radnih časova radnika	I poslodavac Srazmerni deo neoporezivog iznosa	II poslodavac Broj radnih časova radnika	II poslodavac Srazmerni deo neoporezivog iznosa
2	19.300,00	21	168	63	7.237,50	84	9.650,00

Za prvog poslodavca – Srazmerni deo neoporezivog iznosa =
(63 časa x 18.300 dinara) / 168 časa = 7.237,50 dinara

Za drugog poslodavca – Srazmerni deo neoporezivog iznosa =
(84 časa x 18.300 dinara) / 168 časa = 9.650,00 dinara

Ukupni neoporezivi iznos 16.887,50 dinara.

3. Zaposleni u januaru 2022. godine radi sa nepunim radnim vremenom – kod jednog poslodavca 3 časa dnevno, i kod drugog 5 časova dnevno.
- U januaru 2022.godine su moguća 21 radna dana, odnosno 168 radna časa (21x8)
 - Umanjenje neoporezivog iznosa iznosi:

Redni broj primera	Neoporezivi iznos	Br. mogućih radnih dana - januar 2022	Br. mogućih časova rada - januar 2022. godine	I poslodavac Broj radnih časova radnika	I poslodavac Srazmerni deo neoporezivog iznosa	II poslodavac Broj radnih časova radnika	II poslodavac Srazmerni deo neoporezivog iznosa
3	19.300,00	21	168	63	7.237,50	105	12.062,50

Za prvog poslodavca – Srazmerni deo neoporezivog iznosa =
(63 časova x 19.300 dinara) / 168 časa = 7.237,50 dinara

Za drugog poslodavca – Srazmerni deo neoporezivog iznosa =
(105 časova x 19.300 dinara) / 168 časa = 12.062,50 dinara

Ukupni neoporezivi iznos 19.300,00 dinara.

4. Zaposleni je zasnovao radni odnos u januaru 2022. godine radi sa punim radnim vremenom, i to od 08.januara 2022.godine.

- U januaru 2022.godine su moguća 21 radna dana, odnosno 168 radna časa (21x8)
- Ostvareni časovi rada zaposlenog (od 08.januara – 31.januara 2022.godine) iznose 16 radnih dana x 8 časova = 128 časa.
- Umanjenje neoporezivog iznosa iznosi:

Redni broj primera	Neoporezivi iznos	Br. mogućih radnih dana - januar 2022.	Br. mogućih časova rada - januar 2022. godine	Broj radnih časova radnika	Srazmerni deo neoporezivog iznosa
4	19.300,00	21	168	128	14.704,76

Srazmerni deo neoporezivog iznosa = $(128 \text{ časa} \times 19.300 \text{ din}) / 168 \text{ časa} = 14.704,76 \text{ dinara}$

PRERAČUN SA NETO NA BRUTO ZARADU

Formule za preračun sa neto na bruto zaradu za zaposlenog koji radi puno radno vreme i ceo mesec je proveo na radu

- 1. Kada se isplaćuje neto zarada radniku koja je jednaka ili veća od najniže neto osnovice, a jednaka ili manja od najviše neto osnovice (najčešći slučaj obračuna):

$$\text{Bruto zarada} = \frac{\text{Neto zarada} - 1.930 \text{ din}}{0,701}$$

2. Kada se isplaćuje neto zarada radniku koja je u manjem iznosu od neto najniže osnovice doprinosa (najčešći slučaj obračuna):

$$\text{Bruto zarada} = \frac{(\text{Neto zarada} - 1.930 \text{ din}) + (\text{Najniža osnovica doprinosa} \times 19,9\%)}{0,90}$$

3. Kada se isplaćuje neto zarada radniku koja je veća od najviše neto osnovice doprinosa (najčešći slučaj obračuna):

$$\text{Bruto zarada} = \frac{(\text{Neto zarada} - 1.930 \text{ din}) + (\text{Najviša osnovica doprinosa} \times 19,9\%)}{0,90}$$

- 0,701 – Koeficijent utvrđen za stopu poreza od 10% i doprinose iz zarade 19,9%
- 19,9 % - Zbirna stopa doprinosa na teret zaposlenog
- 0,90 – Koeficijent prema poreskoj stopi od 10%

Formule za preračun sa neto na bruto zaradu za zaposlenog koji nije ceo mesec proveo na radu ili je zasnovao radni odnos sa nepunim radnim vremenom

1. Zarada se isplaćuje za polovinu meseca provedeog na radu ili za rad kod dva poslodavca sa po 50% radnog vremena i manja je od neto srazmenog dela najniže osnovice za plaćanje doprinosa:

$$\text{Bruto zarada} = \frac{N - (19.300,00 \times 50\% \times 10\%) + (No \times 50\% \times 19,9\%)}{0,90}$$

- N – Neto zarada
- No – Srazmerni iznos najniže mesečne osnovice

2. Zaposleni radi sa nepunim radnim vremenom samo kod jednog poslodavca (polovinu radnog vremena) i ostvaruje se neto zarada manja od neto najniže osnovice za plaćanje doprinosa:

- U ovom slučaju doprinosi se obračunavaju i plaćaju na pun iznos najniže osnovice, odnosno preračun sa neto na bruto iznos vrši se prema sledećoj formuli:

$$\text{Bruto zarada} = \frac{N - (19.300,00 \times 50\% \times 10\%) + (No \times 19,9\%)}{0,90}$$

3. Zaposlenom se isplaćuje neto zarada za pola meseca provedenog na radu (polovina meseca), ista je veća od neto srazmernog dela najniže osnovice za plaćanje doprinosa

$$\text{Bruto zarada} = \frac{N - 19.300,00 \times 50\% \times 10\%}{0,701}$$

4. Zaposlenom se isplaćuje neto zarada za pola meseca provedenog na radu (polovina meseca), ista je veća od neto najviše osnovice za plaćanje doprinosa

$$\text{Bruto zarada} = \frac{N - (19.300,00 \times 50\% \times 10\%) + (N \times 19,9\%)}{0,90}$$

Primer 1:

U Novom Sadu, 01.04.2022. godine		
OBRAČUN ZARADE ZA MART 2022. GODINE		
Pera Petrović		
Kać, Jove Jovanovića Zmaja bb		
JMBG 0000000000000		
Tekući račun 000-00000000-00		
Mogući broj časova		184
Ostvareni broj časova		184
Ostvareni časovi rad		184
Ostvareni časovi godišnji odmor		0
Ostvareni časovi bolovanje		0
Državni praznik-časovi		0
Primanja iz rada	40.000,00	
Topli obrok	2.000,00	
Regres za godišnji odmor	1.000,00	
Minuli rad - 0,4% na 1 god.staža	160,00	
BRUTO I ZARADA	43.160,00	
Prevoz	4.830,70	

RB.	OPIS	Iznos
1	bruto zarada	43.160,00
2	osnovica za PIO	43.160,00
3	osnovica za zdr. I nezap.	43.160,00
4	neoporezivo	19.300,00
5	porez 10%	2.386,00
6	doprinosi na teret radnika	8.588,84
7	PIO (14%)	6.042,40
8	ZDRAVSTVENO (5,15%)	2.222,74
9	NEZAPOSLENOST (0,75 %)	323,70
10	NETO	32.185,16
11	doprinosi na teret poslodavca	6.970,34
12	PIO (11,00%)	4.747,60
13	ZDRAVSTVENO (5,15%)	2.222,74
14	ukupno obaveze	17.945,18
15	potrebna sredstva - Bruto II	50.130,34

Ukoliko je poznata neto zarada, bruto 1 zarada dobija se primenom sledeće formule:

$$\text{Bruto 1 zarada} = \frac{\text{Neto zarada} - 1.930_{\text{din}}}{0,701}$$

1.930 – 10% neoporezivog iznosa zarada

Neoporezivi iznosi zarada počev od 1. februara 2022. godine iznosi 19.300 dinara.

Bruto 1 zarada predstavlja zbir:

- Neto zarada
- Poreza na zarade
- Doprinosi na teret radnika

RB.	OPIS	Iznos
1	bruto zarada	43.160,00
2	osnovica za PIO	43.160,00
3	osnovica za zdr. I nezap.	43.160,00
4	neoporezivo	19.300,00
5	porez 10%	2.386,00
6	doprinosi na teret radnika	8.588,84
7	PIO (14%)	6.042,40
8	ZDRAVSTVENO (5,15%)	2.222,74
9	NEZAPOSLENOST (0,75 %)	323,70
10	NETO	32.185,16
11	doprinosi na teret poslodavca	6.970,34
12	PIO (11,00%)	4.747,60
13	ZDRAVSTVENO (5,15%)	2.222,74
14	ukupno obaveze	17.945,18
15	potrebna sredstva - Bruto II	50.130,34

Bruto 2 zarada predstavlja zbir

- Bruto 1 zarada
- Doprinosi na teret poslodavca

RB.	OPIS	Iznos
1	bruto zarada	43.160,00
2	osnovica za PIO	43.160,00
3	osnovica za zdr. I nezap.	43.160,00
4	neoporezivo	19.300,00
5	porez 10%	2.386,00
6	doprinosi na teret radnika	8.588,84
7	PIO (14%)	6.042,40
8	ZDRAVSTVENO (5,15%)	2.222,74
9	NEZAPOSLENOST (0,75 %)	323,70
10	NETO	32.185,16
11	doprinosi na teret poslodavca	6.970,34
12	PIO (11,00%)	4.747,60
13	ZDRAVSTVENO (5,15%)	2.222,74
14	ukupno obaveze	17.945,18
15	potrebna sredstva - Bruto II	50.130,34

- **Porez na zarade** obračunava se u visini od 10% na razliku osnovice za porez I neoporezivog iznosa.
- U našem primeru:
- Osnovica za porez je 43.160,00 dinara (isti iznos bruto 1 zarade)
- Neoporezivi iznos 19.300,00 dinara
- Porez na zarade = $(43.160,00 - 19.300,00) \times 10\% = 2.386,00$ dinara.

- **Doprinosi na teret radnika** podrazumevaju sledeće dobrinose za obavezno socijalno osiguranje:
- penzijsko i invalidsko osiguranje – **PIO – 14%**
- zdravstveno osiguranje – **5,15%**
- osiguranje za slučaj nezaposlenosti – **0,75 %**
- Navedeni % doprinosa obračunavaju se na osnovice za obračun dopinose (iznos bruto 1 zarade).

- U našem primeru dobijamo sledeći rezultat:
- penzijsko i invalidsko osiguranje – **PIO (14%)** = $43.160,00 \times 14\% = 6.042,40$ din
- zdravstveno osiguranje – **(5,15%)** = $43.160,00 \times 5,15\% = 2.222,74$ din
- osiguranje za slučaj nezaposlenosti – **(0,75 %)** = $43.160,00 \times 0,75 = 323,70$ din
- Ukupni doprinosi na teret radnika = 8.588,84 din.

- **Doprinosi na teret poslodavca** podrazumevaju sledeće dobrinose za obavezno socijalno osiguranje:
- penzijsko i invalidsko osiguranje – **PIO – 11,00%**
- zdravstveno osiguranje – **5,15%**
- Do kraja 2018 godine u okviru doprinosa na teret poslodavca uključivalo se i osiguranje za slučaj nezaposlenosti – **0,75 %**. **Počev od januara 2019.godine ovi doprinosi se ne obračunavaju.**
- **Do kraja 2019.godine PIO na teret poslodavca iznosio je 12%, dok od 01.01.2020.godine iznosila 11,50%.**
- **Od 01.januara 2022.godine iznosi 11,00 %.**
- Navedeni % doprinosa obračunavaju se na osnovice za obračun dopinose (iznos bruto 1 zarade).

- U našem primeru dobijamo sledeći rezultat:
- penzijsko i invalidsko osiguranje – **PIO**
(11,00%) = $43.160,00 \times 11,00\% = 4.747,60$ din
- zdravstveno osiguranje – **(5,15%)** = $43.160,00 \times 5,15\% = 2.222,74$ din
- Ukupni doprinosi na teret radnika = **6.970,34** din.

- **Neto zarada** = Bruto 1 zarada – Porez na zarade – Doprinosi na teret radnika
- Sve doprinose za obavezno socijalno osiguranje isplaćuje poslodavac, mada se na obračunu posebno iskazuju na teret zaposlenog i na teret poslodavca, odnosno:
 - **penzijsko i invalidsko osiguranje – PIO** na teret zaposlenog (14%) i PIO na teret poslodavca (11,00%)
 - **zdravstveno osiguranje** – na teret zaposlenog (5,15%) i na teret poslodavca (5,15%)
 - **osiguranje za slučaj nezaposlenosti** – na teret zaposlenog (0,75 %) (od 01.01.2019.godine ne obračunava se na teret poslodavca - 0,75 %)

RB.	OPIS	2018.godina		2019.godina		2020.godina		2021.godina		2022.godina	
		%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos
1	Bruto zarada		43.160,00		43.160,00		43.160,00		43.160,00		43.160,00
2	Osnovica za PIO		43.160,00		43.160,00		43.160,00		43.160,00		43.160,00
3	Osnovica za zdr. I nezap.		43.160,00		43.160,00		43.160,00		43.160,00		43.160,00
4	Neoporezivo		15.000,00		15.300,00		16.300,00		18.300,00		19.300,00
5	Porez na zarade	10,00%	2.816,00	10,00%	2.786,00	10,00%	2.686,00	10,00%	2.486,00	10,00%	2.386,00
6	Doprinosi na teret radnika		8.588,84		8.588,84		8.588,84		8.588,84		8.588,84
7	PIO	14,00%	6.042,40	14,00%	6.042,40	14,00%	6.042,40	14,00%	6.042,40	14,00%	6.042,40
8	ZDRAVSTVENO	5,15%	2.222,74	5,15%	2.222,74	5,15%	2.222,74	5,15%	2.222,74	5,15%	2.222,74
9	NEZAPOSLENOST	0,75%	323,70	0,75%	323,70	0,75%	323,70	0,75%	323,70	0,75%	323,70
10	NETO		31.755,16		31.785,16		31.885,16		32.085,16		32.185,16
11	Doprinosi na teret poslodavca		7.725,64		7.401,94		7.186,14		7.186,14		6.970,34
12	PIO	12,00%	5.179,20	12,00%	5.179,20	11,50%	4.963,40	11,50%	4.963,40	11,00%	4.747,60
13	ZDRAVSTVENO	5,15%	2.222,74	5,15%	2.222,74	5,15%	2.222,74	5,15%	2.222,74	5,15%	2.222,74
14	NEZAPOSLENOST	0,75%	323,70		0,00		0,00		0,00		0,00
15	Ukupno obaveze		19.130,48		18.776,78		18.460,98		18.260,98		17.945,18
16	Potrebna sredstva - Bruto II		50.885,64		50.561,94		50.346,14		50.346,14		50.130,34

Podnošenje poreske prijave za isplatu zarada

- Nakon što se izvrši obračun zarada, a pre isplata neto zarada, poreza i doprinosa, popunjava se poreska prijava PPP- PD – Pojedinačna poreska prijava o obračunatim porezima i doprinosima.
- Od 01.marta 2014. godine poreska prijava PPP-PD – Pojedinačna poreska prijava o obračunatim porezima i doprinosima, podnosi se u elektronskom obliku, preko portala Poreske uprave “ePorezi”.
- Za pristup elektronskom servisu na portalu “ePorezi”, instalira se posebna aplikacija, kojoj se pristupa pomoću Kvalifikovanog elektronskog sertifikata, odnosno unosom PIN koda ovog sertifikata.
- Kvalifikovani elektronski sertifikat je elektronski potpis (kartica sa čipom, koja glasi na lice koje je zakonski zastupnik privrednog društva). Pomoću Kvalifikovanog elektronskog sertifikata pristupa se Poreskoj upravi, Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja (prijave, odjave radnika i sl.), Upravi carina I dr .

- Elektronski sertifikat izdaje Sertifikaciono telo. Postoje četiri registrovana sertifikaciona tela u Republici Srbiji:
- JP PTT Saobraćaja Srbija RJ za elektronsko poslovanje – CEPP
- Privredna komora Srbije – PKS CA (Sertifikaciono telo Privredne komore Srbije)
- Halcom CA
- MUP RS – Sertifikaciono telo MUP RS

- Nakon uspešno podnete poreske prijave za zarade – PPP-PD, od strane Poreske uprave dodeljuje se poziv na broj koji se unosi prilikom plaćanja kako neto zarada zaposlenima, tako i prilikom plaćanja poreza i doprinosa.
- Ukupan iznos poreza i doprinosa za sve zaposlene se uplaćuje na jedan tekući račun – Objedinjena naplata, prema obaveštenju koje izda Poreksa uprava prilikom podnošenja prijave (iznos, tekući raču, poziv na broj, svrha plaćanja).

Knjiženje zarada

- Prema Pravilniku o kontnom okviru na računima grupe 45 - Obaveze po osnovu zarada i naknada zarada, evidentiraju se obaveze za neto zarade i naknade zarada, kao i obaveze za poreze i doprinose po odbitku koji se obračunavaju i plaćaju pri isplati zarada i naknada zarada.

Zarade i naknade zarada koje se ne refundiraju

- Obaveze za zarade i naknade zarada koje se ne refundiraju se iskazuju na računima: **450, 451, 452 i 453**
- Ovim obavezama odgovaraju troškovi koji se iskazuju na računima:
- **520 – Troškovi zarada i naknada zarada (bruto)**
- **521 – Troškovi poreza i doprinosa na zarade i naknade zarada na teret poslodavca**

- **Račun 520 = 450 + 451 + 452**
- **Račun 521 = 453**

Primer knjiženja (na osnovu gore datog obračuna zarade)

Primer knjiženja (na osnovu gore datog obračuna zarade) Na osnovu obračuna zarada:

Račun		Naziv računa	Iznos	
Duguje	Potražuje		Duguje	Potražuje
520		Troškovi zarada i naknada zarada (bruto)	43.160,00	
	450	Obaveze za neto zarade i naknade zarada, osim naknada zarada koje se refundiraju		32.185,16
	451	Obaveze za porez na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog		2.386,00
	452 1	Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog - Doprinos za PIO		6.042,40
	452 2	Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog - Doprinos za zdravstveno osiguranje		2.222,74
	452 3	Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog - Doprinos za nezaposlenost		323,70
521		Troškovi poreza na zarade i naknada zarada na teret poslodavca	6.970,34	
	453 1	Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret poslodavca - Doprinos za PIO		4.747,60
	453 2	Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret poslodavca - Doprinos za zdravstveno osiguranje		2.222,74

Na osnovu izvoda banke o isplati zarada:

Račun		Naziv računa	Iznos	
Duguje	Potražuje		Duguje	Potražuje
450		Obaveze za neto zarade i naknade zarada, osim naknada zarada koje se refundiraju	32.185,16	
451		Obaveze za porez na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog	2.386,00	
452 1		Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog - Doprinos za PIO	6.042,40	
452 2		Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog - Doprinos za zdravstveno osiguranje	2.222,74	
452 3		Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret zaposlenog - Doprinos za nezaposlenost	323,70	
453 1		Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret poslodavca - Doprinos za PIO	4.747,60	
453 2		Obaveze za doprinose na zarade i naknade zarada na teret poslodavca - Doprinos za zdravstveno osiguranje	2.222,74	
	241	Tekući račun		50.130,34